

HARF MAKAMI

Mohammed Imad
Hat Sergisi

13 Aralık 2022 - 31 Ocak 2023

Küratör: Mehmet Lütfi Şen

Zeytinburnu Kültür ve Sanat Merkezi Yayınları

Katalog No: 54

Koordinatör

Sertaç Güleç

Nurullah Yaldız

Küratör

Mehmet Lütfi  en

Proje Asistanı

Hamza Algül

Editör

Aykut Ertuğrul

Grafik Tasarım

A-Z Kültür Sanat Ajansı

ISBN

978-605-7664-95-2

Bu katalog Aralık 2022 tarihinde ‘‘Harf Makamı’’ Mohammed Imad Hat Sergisi için İstanbul’da basılmıştır.

Eserin yayın hakları Zeytinburnu Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü’ne aittir. Yayının hiçbir kısmı, yazılı izin olmadan, tamamen, kısmen veya değiştirilerek yayınlanamaz, iktibas edilemez, fotokopi dahil her ne Şekilde olursa olsun, elektronik veya mekanik yollarla kopya edilemez, bilgi olarak depolanamaz ve çoğaltılamaz.



Sunu 

Kıymetli sanatseverler,

Tarihin sıfır noktası olarak yazının Sümerliler tarafından icadı kabul ediliyor. Őüphesiz bu, yazının medeniyetlerin inşasında ve kültürün oluşumundaki kurucu rolü ifade ediyor. Bugün bizlerin de mensubu bulunduğumuz, asırlardır Endülüs’ten  in Seddi’ne uzanan geniş coğrafyada yaşamını sürdüren köklü medeniyetimiz, yazının bu kurucu rolünün ve öneminin en ba ından beri son derece farkında olarak yaşadı, ya ıyor. Öyle ki medeniyetimiz, bir kayıt aracı olan yazıyı bir sanata, hat sanatına çevirerek ona bambaşka bir boyut katmı  ve bu sanatı asırlarca i leyerek bugüne ta ımасыnı bilmii tir.

Zeytinburnu Kültür Sanat olarak, bugüne kadar a tı ımız kurslar ve düzenlediğimiz sergi ve yarı malarla hat sanatı da dahil olmak üzere tevarüs ettiğimiz geleneksel sanatlarımızı geleceğe aktarmak konusunda üzerimize d  eni yapmaya her zaman gayret ettik, ediyoruz. Bugün de hat sanatının yaşayan en önemli icracılarından Mohammed Imad Mahhouk’un Harf Makamı sergisini Zeytinburnu’nda misafir etmenin gururunu yaşıyoruz. Medeniyetimizin hem yazıya verdiği önemin bir göstergesi hem de sanat anlayışının belki de en latif ifadelerinden olan hat sanatının bu kıymetli sanatçının ellerinde bugünün imkânları ile yo ruldu u eserlerden oluşan bu sergiden eminiz ziyaret eden tüm sanatseverler keyif alacak, istifade edecektir. Dileriz sergimiz, bu güzide eserlerin hat sanatı meraklıları ile bulu masına ve hatta yepyeni meraklılar edinmesine vesile olur.

Ömer Arısoy
Belediye Başkanı

Harflerin Ritmi

Sanat eserinin insanlara ulaşması ve izleyicisini etkilemesi hakikate dair deneyimi onlarda açığa çıkarma başarısı ile doğru orantılıdır. Öyle ki sanat eserinde hakikatin kendisi, ortaya çıkan eserde gerçekleşir. Varlık burada ortaya çıkan eser üzerinden bütünlük oluşturarak açıklığa kavuşur. Kendisini gizleyen varlık, muhatabının kendi deneyimini esere koyması ile aydınlanır. Bu anlamda hat sanatı, görsel etki gücü itibarı ile her zaman insan bilincinde şaşırtıcı ve derin bir etki uyandırmıştır. Form ve estetik değerinin yanında, anlam ve düşünsel yapı olarak da oldukça derin ve zengin bir özelliğe sahiptir. Hat sanatının yalnızca etkileyici estetik yazı yazma özelliği taşımadığı tarihsel olarak sürekli olarak konuşulan ve tartışılan bir mesele olmuştur. Hat, beslendiği ve kendini var kıldığı literatür sebebiyle felsefi bir arka plana sahiptir ve başka çağrışımlara imkân tanımaktadır. Hat sanatı doğası gereği çizgilerden, espas oranından, leke değerinden, harflerin kompozisyonundan oluşur. Kendiliğinden figürsüz bir sanattır. Dolayısıyla soyut sanat kavramının peşinde olduğu şeyleri üzerinde ve içinde barındırır. Bu yönüyle çağdaş düşünürler tarafından soyut sanat ile bir benzerliğinin olduğu da düşünülmektedir.

Mohammed Imad; kendine has soyut bir hüviyet ile anlam değerini koruyan ve hat kültürünün kadim yazı stil ve tasarımlarını çalışmalarında sıklıkla işleyen özgün bir sanatçı. Sergi kritik yazısında ifade edildiği gibi Imad'ın kufi, celi muhakkak reyhâni, celi divâni, sülüs, celi sülüs, rik'a Farisî ve divâni üsluptaki hatlarından oluşan kapsamlı çalışmaları, estetik ve ahlâk olmak üzere iki sacayağıyla ilerleyen hat sanatı ve kültürüne dair bizlere çok önemli bir rehberlik sunuyor. Bugüne kadar ulusal ve uluslararası pek çok sergide, müzede, sanat galerisinde eserleri sergilenmiş Hattat Imad, 1990 yılında İstanbul'a gelerek Süleymaniye Kütüphanesi'nde el yazması eserlerin restorasyonu üzerine sertifika almış, aynı yıl Hattat Hasan Çelebi'nin sülüs derslerine katılmıştır. Shawki, Izzat Mustafa Alraqem, Sami, Ahmad al-Quar Hsari gibi Arap dünyasının önde gelen hat sanatçılarından farklı yazı türleri üzerine eğitimlere katılmıştır.

Sevgili Mohammed ile pandemi öncesi buluşmuştuk. Birçok çalışmasını birlikte inceledik ve bu birikimin güzel bir sergiye dönüşmesini kararlaştırdık. Bu düşüncenin hayata geçmesinin mutluluğunu yaşıyorum. Fizikî ve kültürel bir aradallığın yaygınlaştırılması, diyalog zeminlerinin sanatın kuşatıcı yönü üzerinden tesis edilmesi gayesiyle yoğun çalışmalar neticesinde ortaya çıkardığımız "Harf Makamı" sergi projesini gerçekleştirdiğimiz sevgili Mohammed Imad'a, yetkin kritik yazısı için Sinan Niyazioğlu'na, serginin siz değerli ziyaretçilere ulaşmasında gerekli tüm imkânları sağlayan Zeytinburnu Belediye Başkanı Sayın Ömer Arısoy'a ve bu süreç içerisinde özveri ve gayretleri ile emek sarf eden dostlarıma teşekkür ederim.

Mehmet Lütfi Şen

Küratör

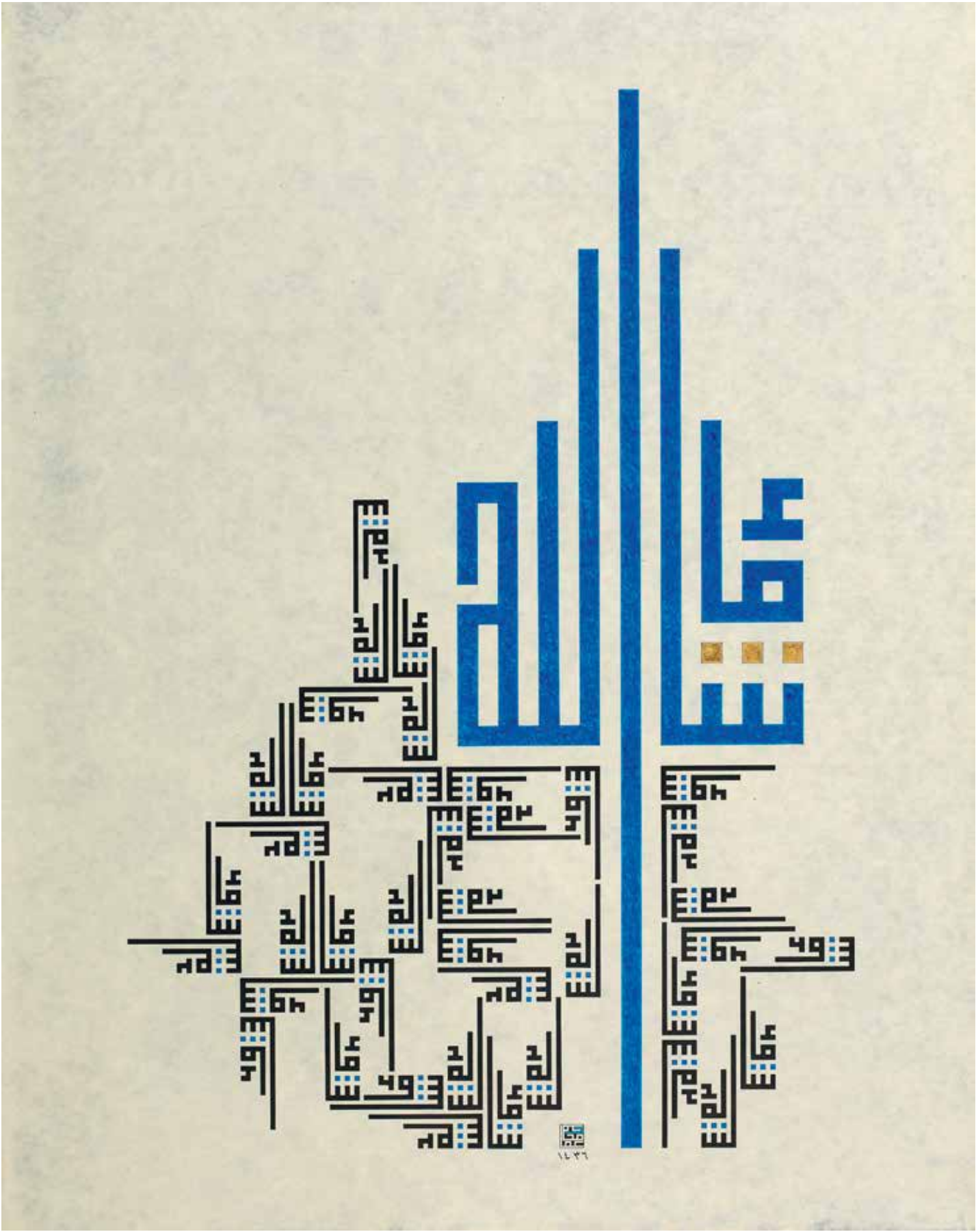
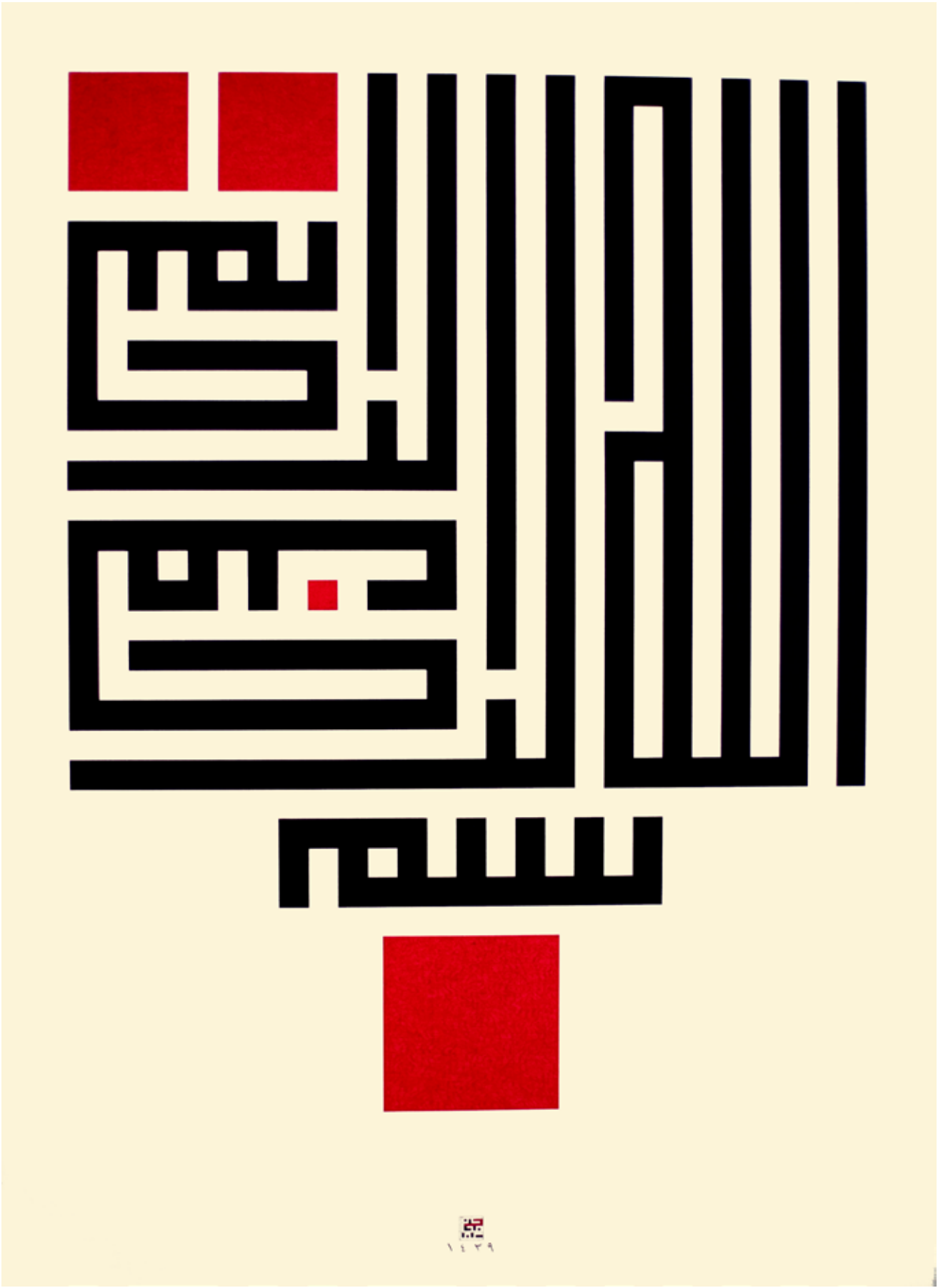
Köklü Bir Geleneğin İşaretleri

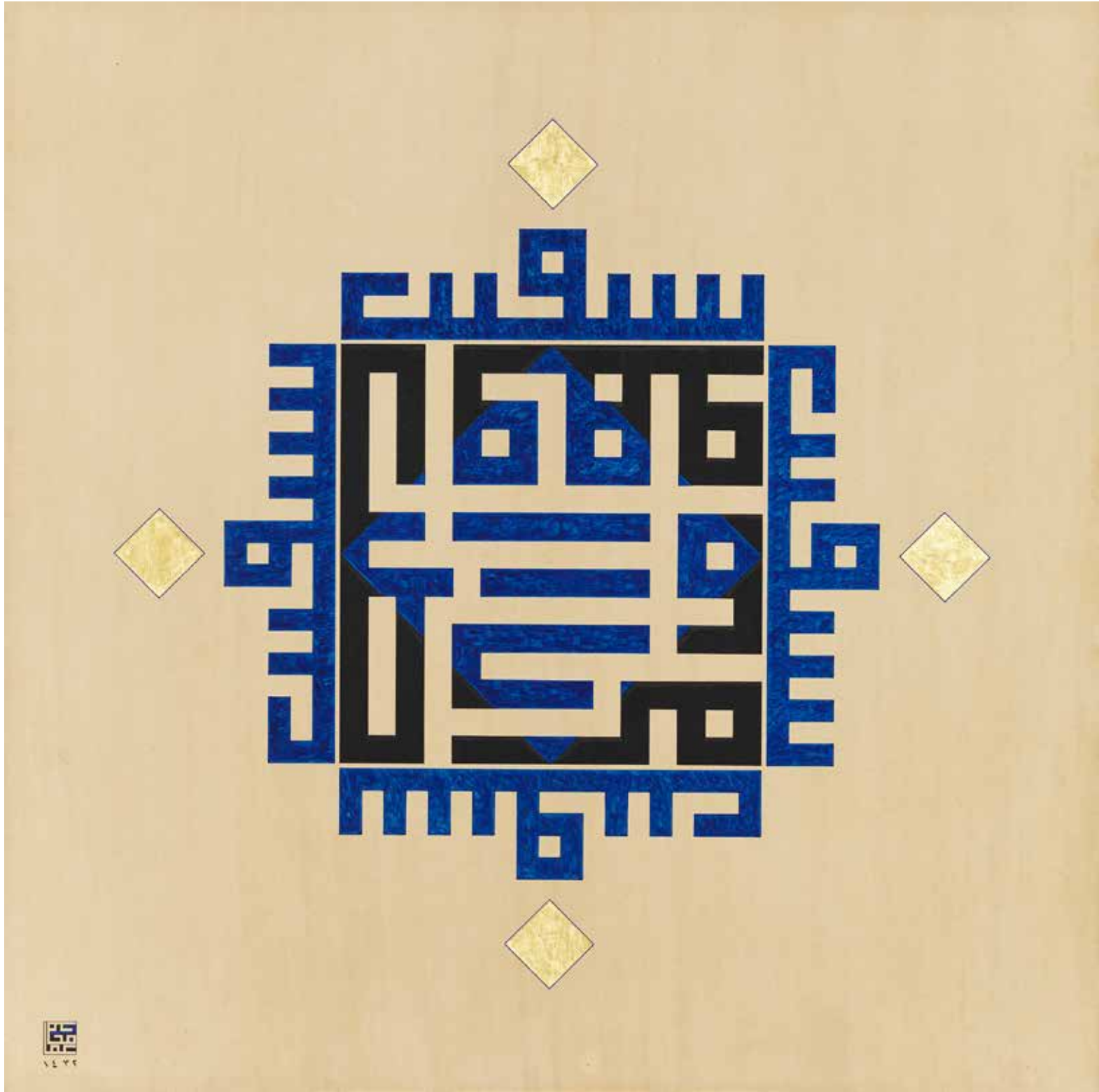
Serginin başlığını belirleyen Harf Makamı, kadim ve köklü bir geleneği olan hat sanatının usta-talebe ilişkisiyle ilerlemesini, ustadan edinilen bilginin talebeye (yani bu sanatı öğrenmeye ve uygulamaya talip olan kişiye) intikal etme (nakletme) geleneğini, Hattat Mohammed Imad'ın eserleri üzerinden masaya yatırıyor.

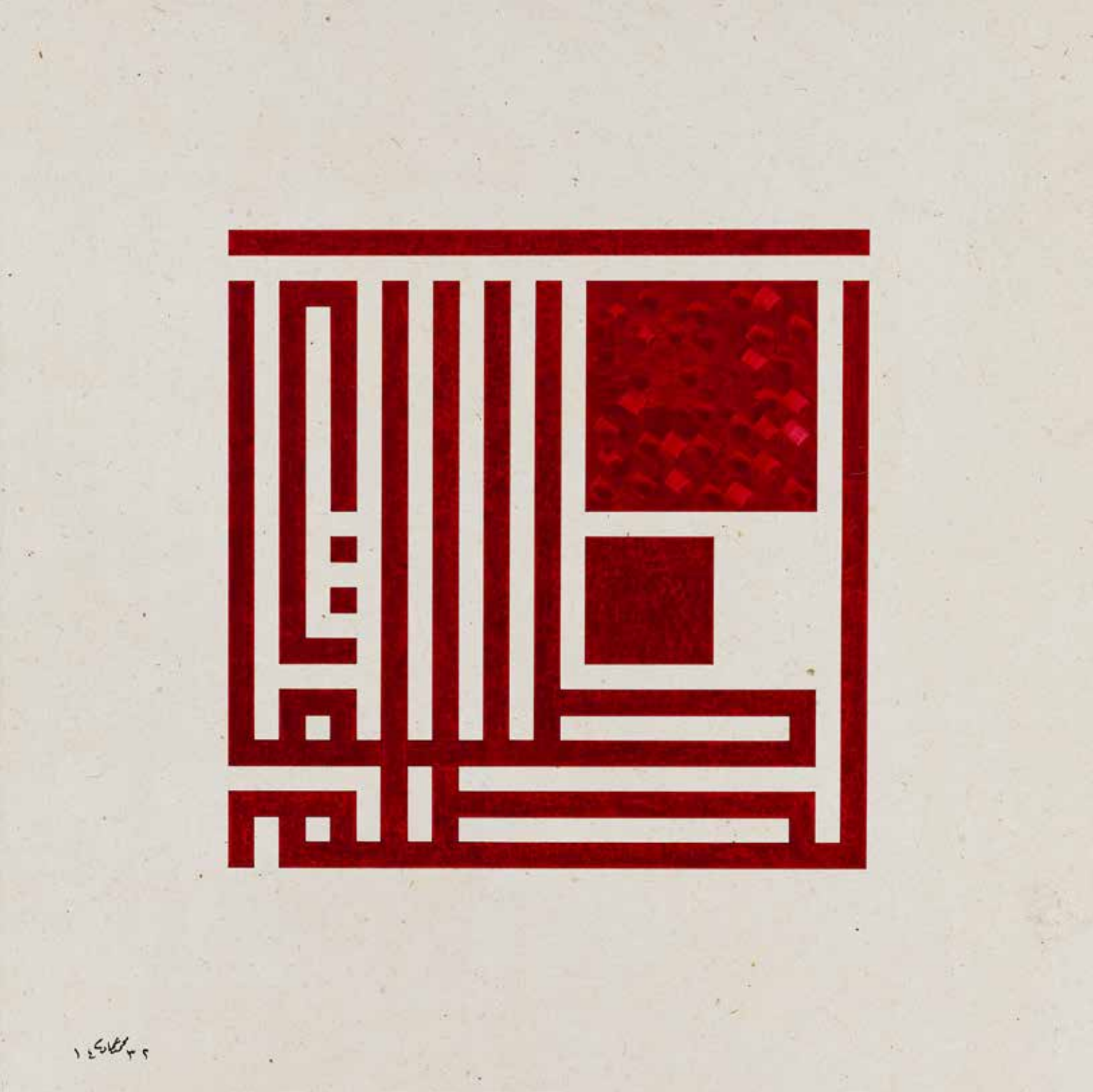
Harf Makamı, Cem Behar'ın 'Aşk Olmayınca Meşk Olmaz, Geleneksel Osmanlı/Türk Müziğinde Öğretim ve İntikal' isimli çalışmasında da belirttiği gibi, Osmanlı/Türk kültürünün temel öğretim yöntemi olan 'meşk'le ilerlemişti. Meşk, ilk olarak hat sanatında başlayarak tüm tezyinî (süsleme) sanatları ve musiki öğretiminde yer almış, geleneksel estetiğin doğasını şekillendirmiş, usta-çırak ilişkisi etrafında örülen toplum ahlâkının da aynası olmuştu.* Bu bağlamda, Cem Behar'ın Osmanlı/Türk kültürüyle çerçevelendirdiği usta-talebe ilişkisi eksenli okumasını, günümüz İslâm coğrafyasında karşımıza çıkan hüsn-ü hat (güzel yazı) ekollerindeki 'intikal' geleneğiyle ele almamız mümkündür. İslâm tarihi ve kültüründe hüsn-ü hat, sesin görüntü karşılığının kâğıda, deriye, mermere taşınma biçimiydi; hakikatin musikiye (sese) bürünen veçhelerini, hat (çizgi) aracılığıyla yazıyla resmetmekti. Sesin, kelâmın yazılı imgeye büründüğü hat sanatı, aynı zamanda kamuya 'seslenen' ilahi kelâm ve nasihatler bütününden oluşan İslam ahlâkının da hat ustası-talebesi ilişkisiyle kuşaklar boyunca günümüze intikal edilebilmesini örgütleyen amblematik işaretlerini var etmişti.

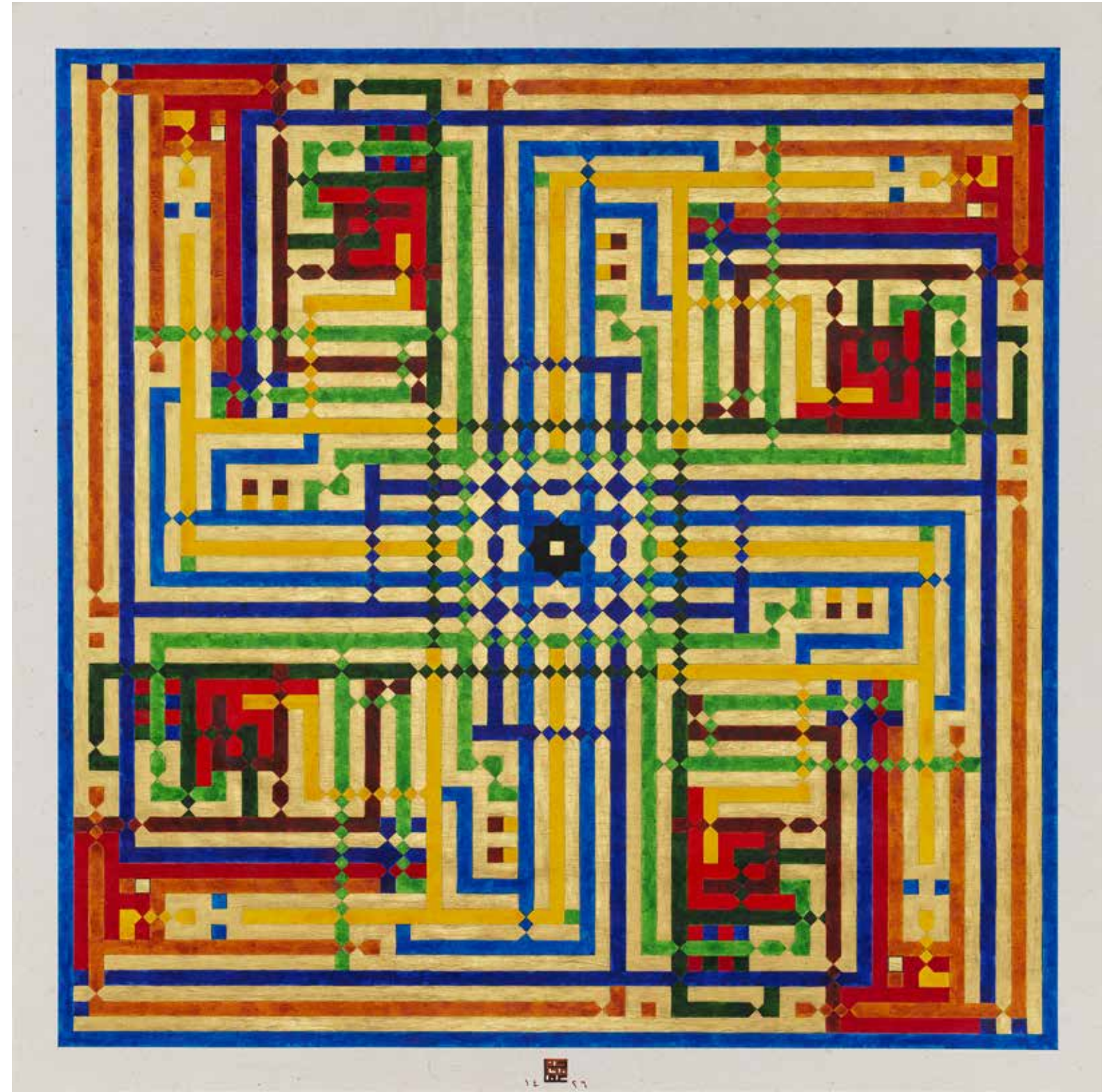
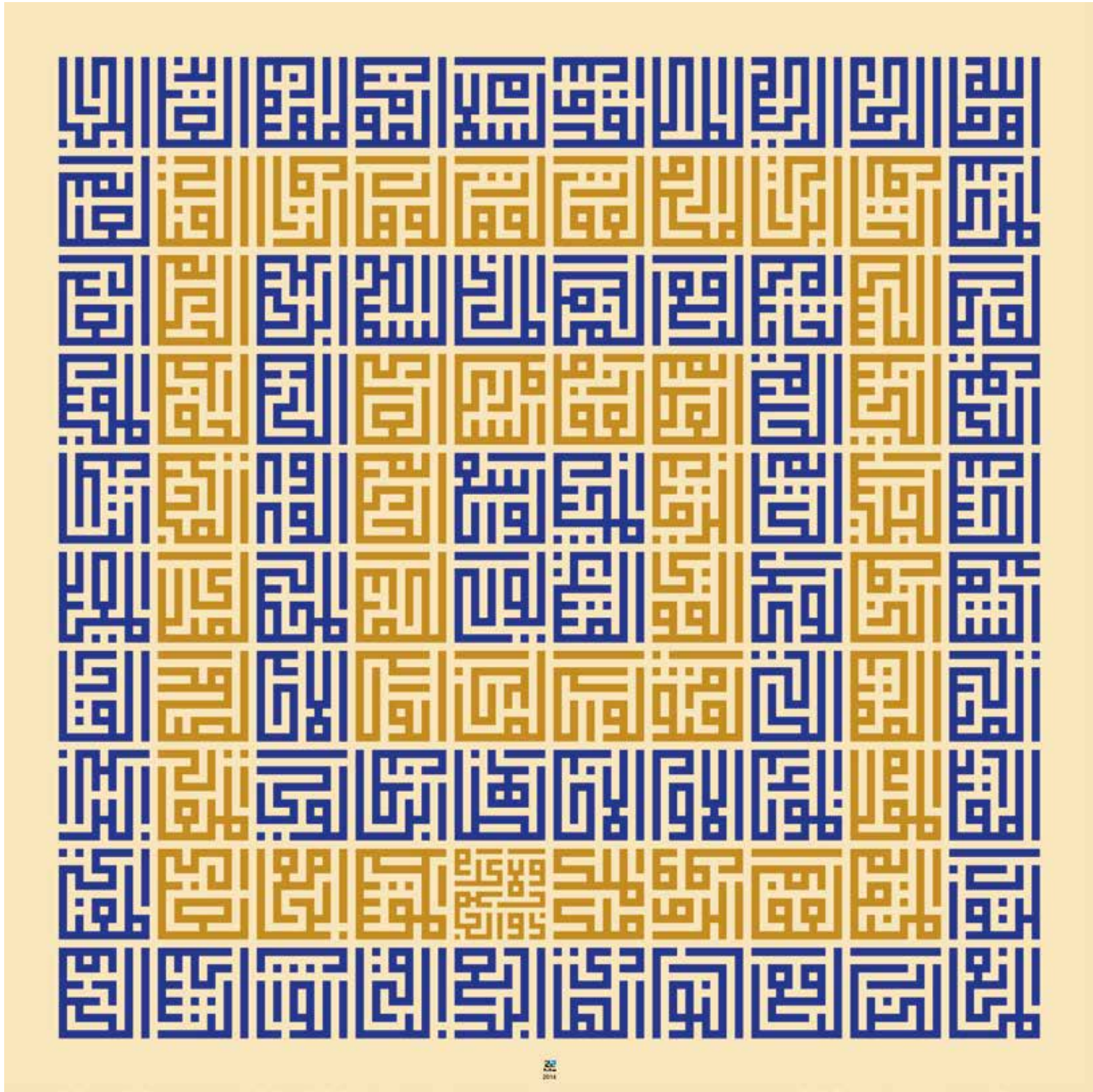
Hat sanatçısı Mohammed Imad'ın kufi, celi muhakkak reyhâni, celi divâni, sülüs, celi sülüs, rik'a Farisî ve divâni üsluptaki hatlarından oluşan kapsamlı üretimi hem hocalarından kendisine intikal eden köklü geleneği hem de estetik ve ahlâk olmak üzere iki sacayağıyla ilerleyen hat sanatı ve kültürüne dair bizlere önemli rehberler sunuyor. İstanbul'daki Süleymaniye Kütüphanesi'nden hat restorasyonu icazetnâmesini (diplomasını) alan Mohammed Imad, Orta Doğu'daki önemli müze ve kurumların arşivlerinde yer alan eski Mushaf ve hat yapıtlarının restorasyonunda görev almasının yanı sıra, Kral Abd Al Aziz'in görevlendirmesiyle Kur'an'ın kırk bölümünü farklı hat çeşitleriyle yazdı. Diğer Arap emirlerinin, prenslerin ve şeyhlerin siparişi üzerine gerçekleştirdiği hat yapıtlarıyla tüm Orta Doğu'da otorite bir isim olarak kabul gören Mohammed Imad, Zeytinburnu Kültür Sanat Merkezi'ndeki 'Harf Makamı' başlıklı sergi için kufi tarzda gerçekleştirdiği üretimlerini sanatseverlere sunuyor. Mohammed Imad'ın sergi kapsamında derlediği, kimi örneklerini de bu sergi için ürettiği çalışmaları, Kur'an'dan ayetler, Allah'ın isimleri (Esmâlar) ve 'Edeb Ya Hu' ya da 'Bu da Geçer Ya Hu' gibi özdeyişlerin yer aldığı içeriklerden oluşmaktadır. Bu bakımdan ayetlerle Tanrı'nın kullarına yönelttiği emir ve nasihatler, Esmâları kanalıyla kulların Tanrı'ya yaptığı nidâlar ve Tanrı rızasını kazanmak için bilge kişilerce söylenegelmiş, gelenek içerisinde yer etmiş anonim özdeyişler, Hattat Mohammed Imad'ın kufi eserleri kanalıyla, kâğıt yüzeyde yazının mimarisine evriliyor; âdeta birer soyut resme dönüşüyor; ustalarından kendisine intikal eden, el ile zihin, göz ile gönül arasındaki güçlü rabita, bu yapıtlar kanalıyla köklü hat geleneğinin işaretlerini bizlere fısıldıyor.

Sinan Niyazioğlu

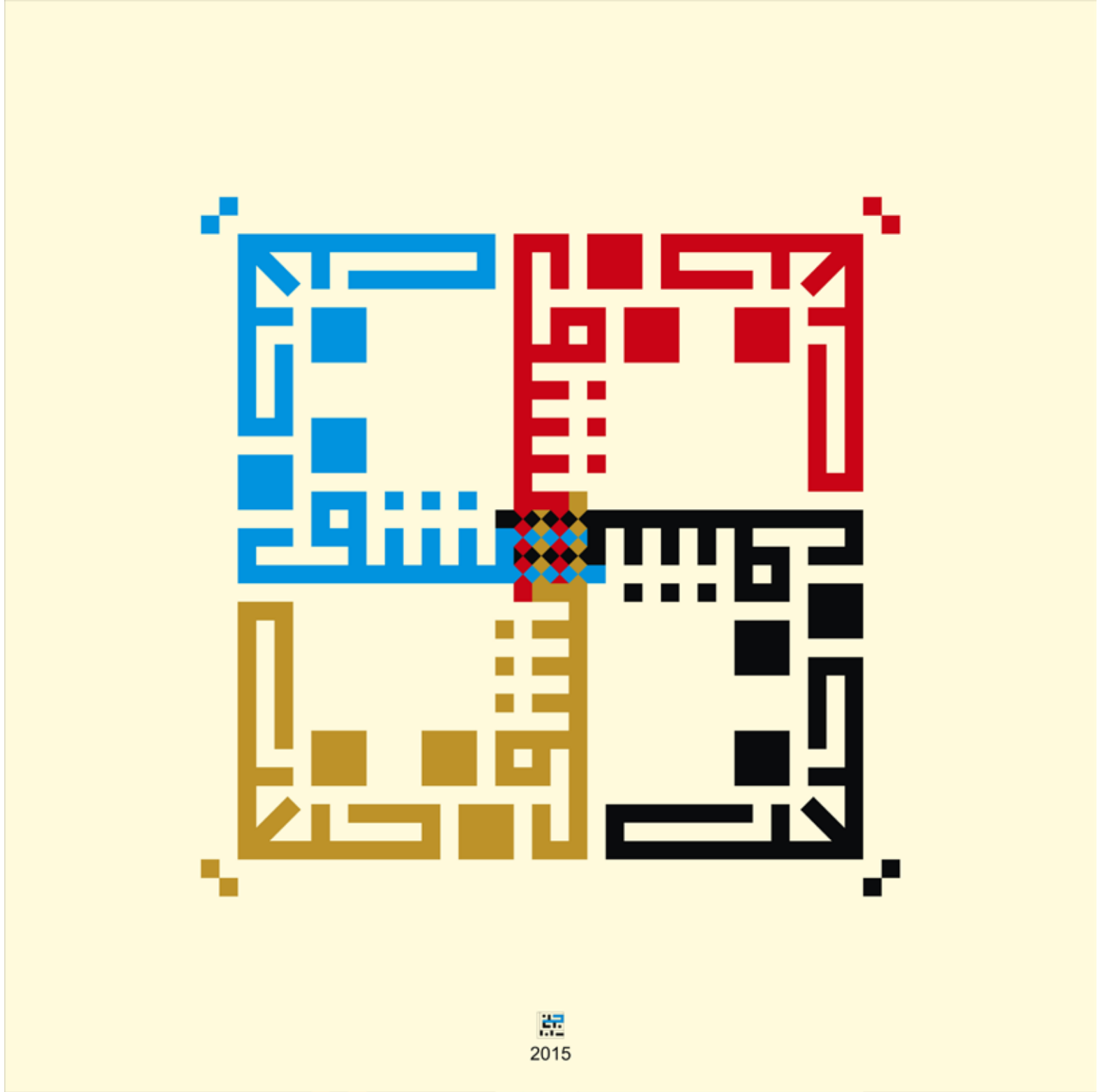


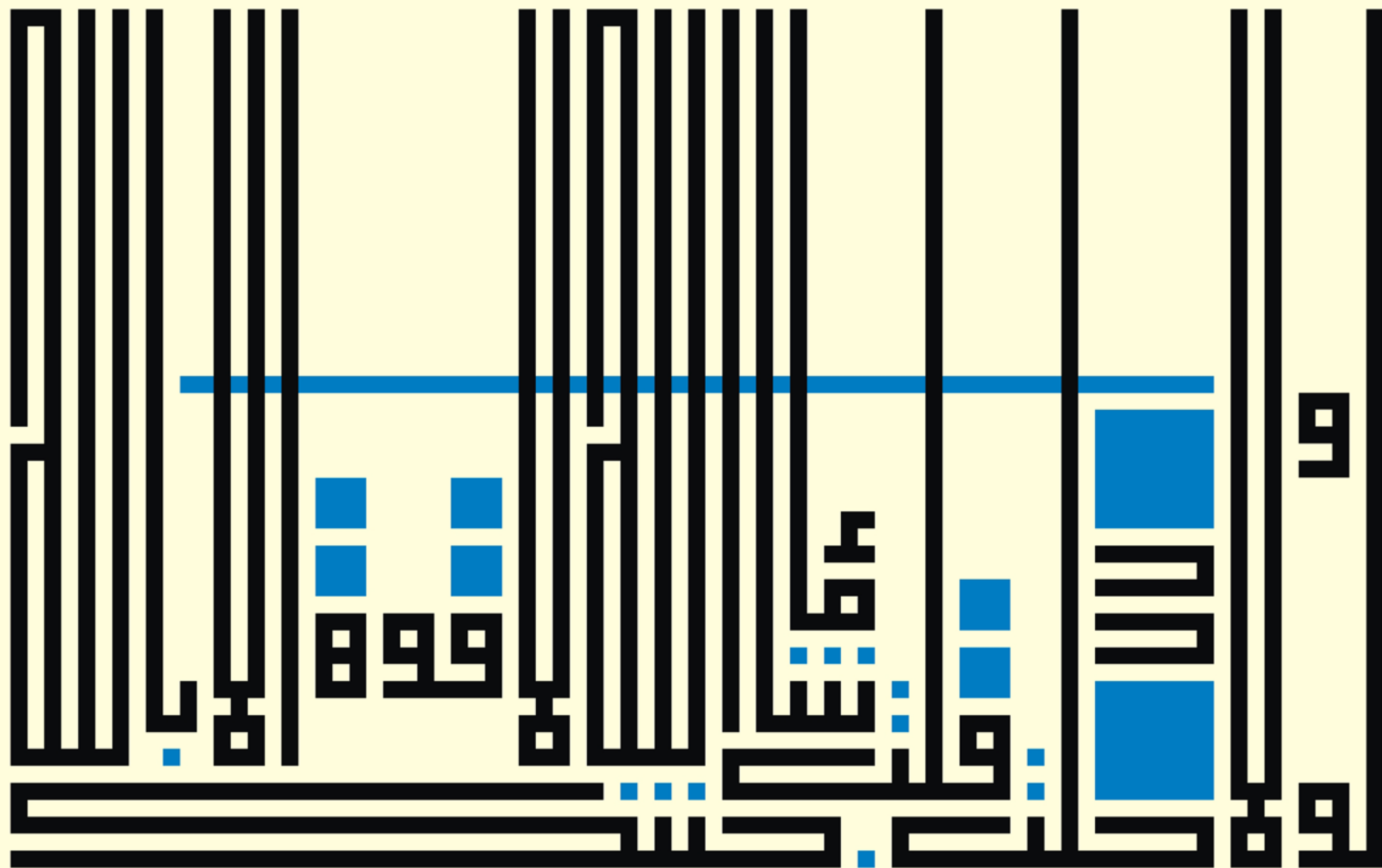


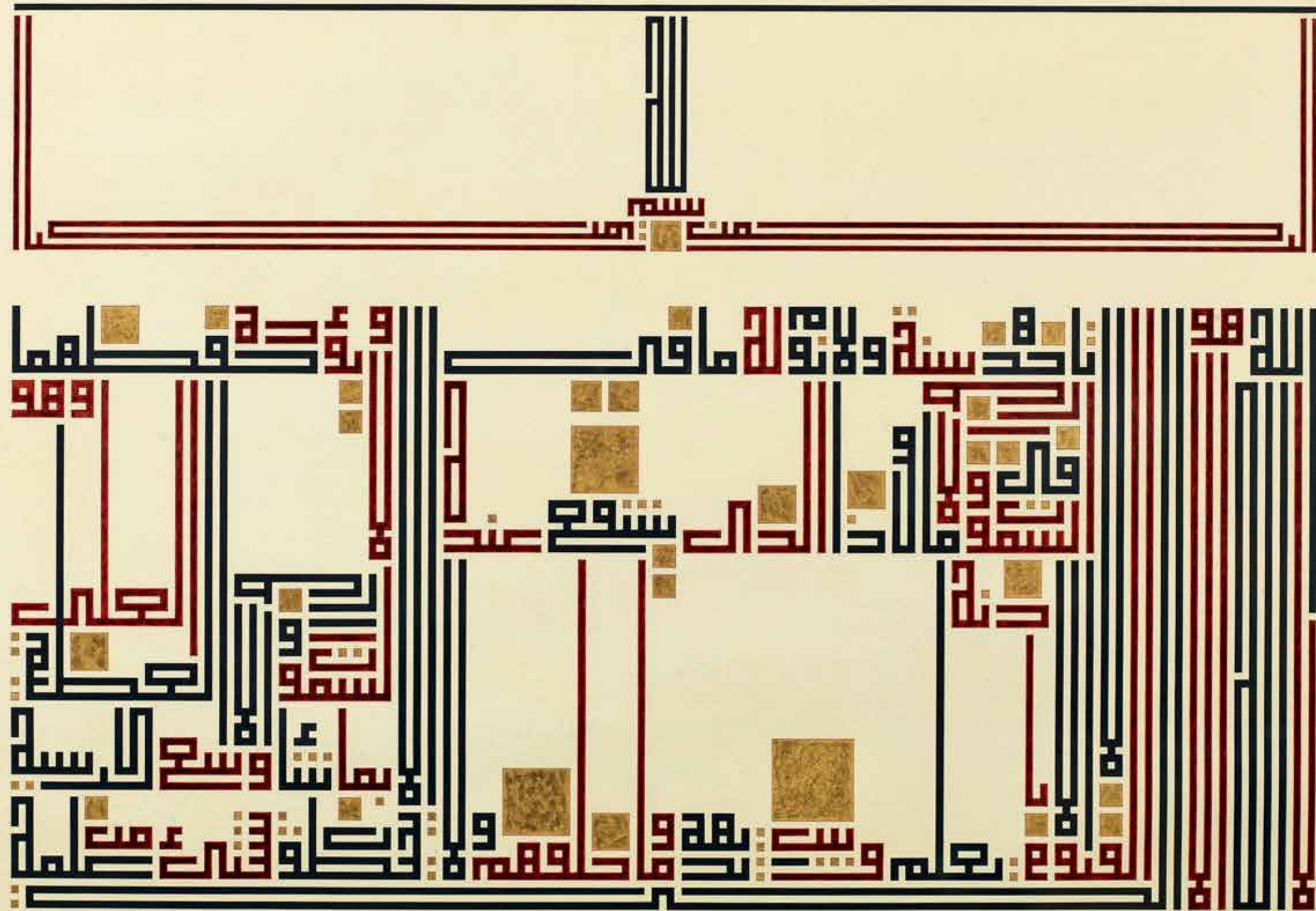


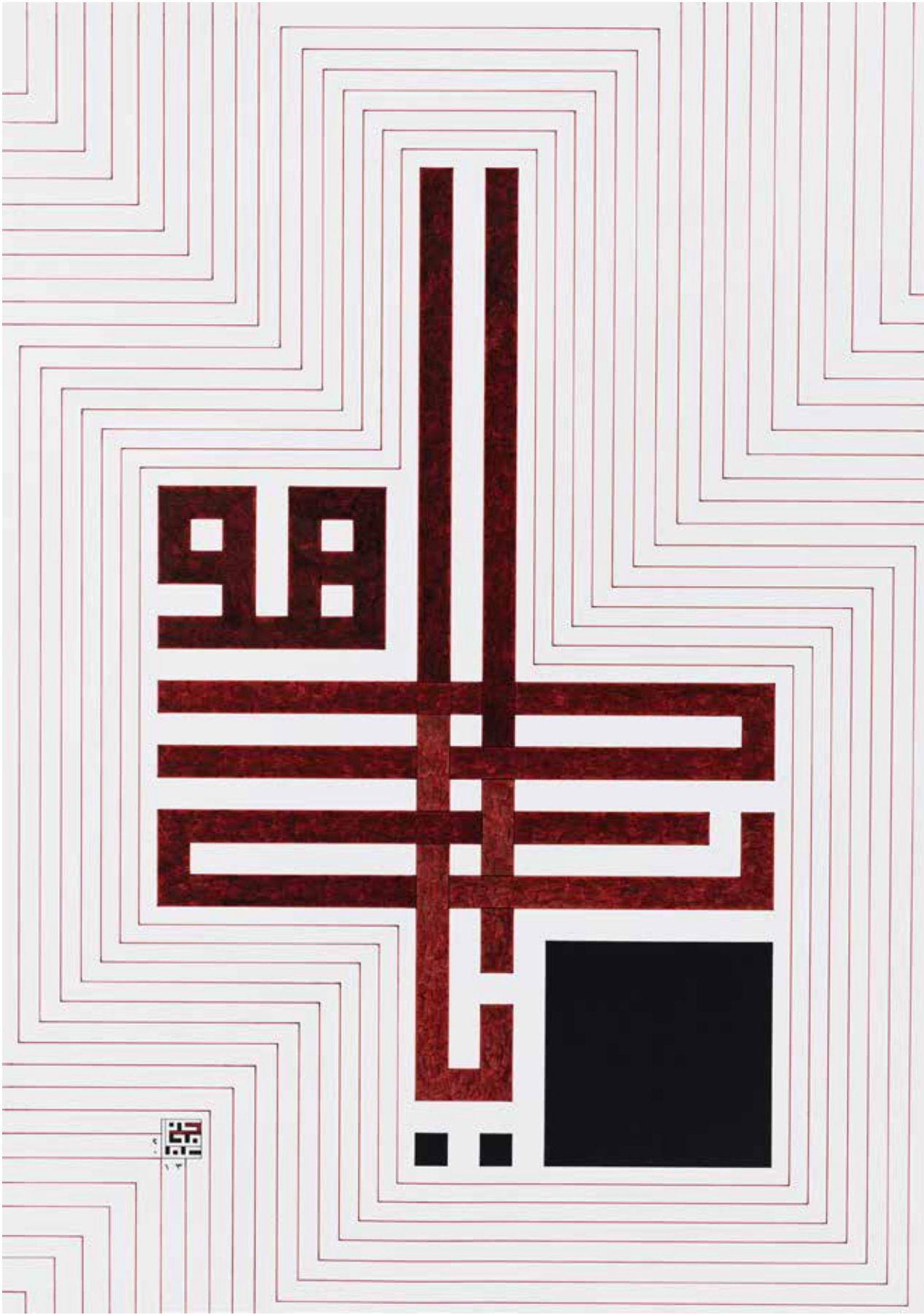
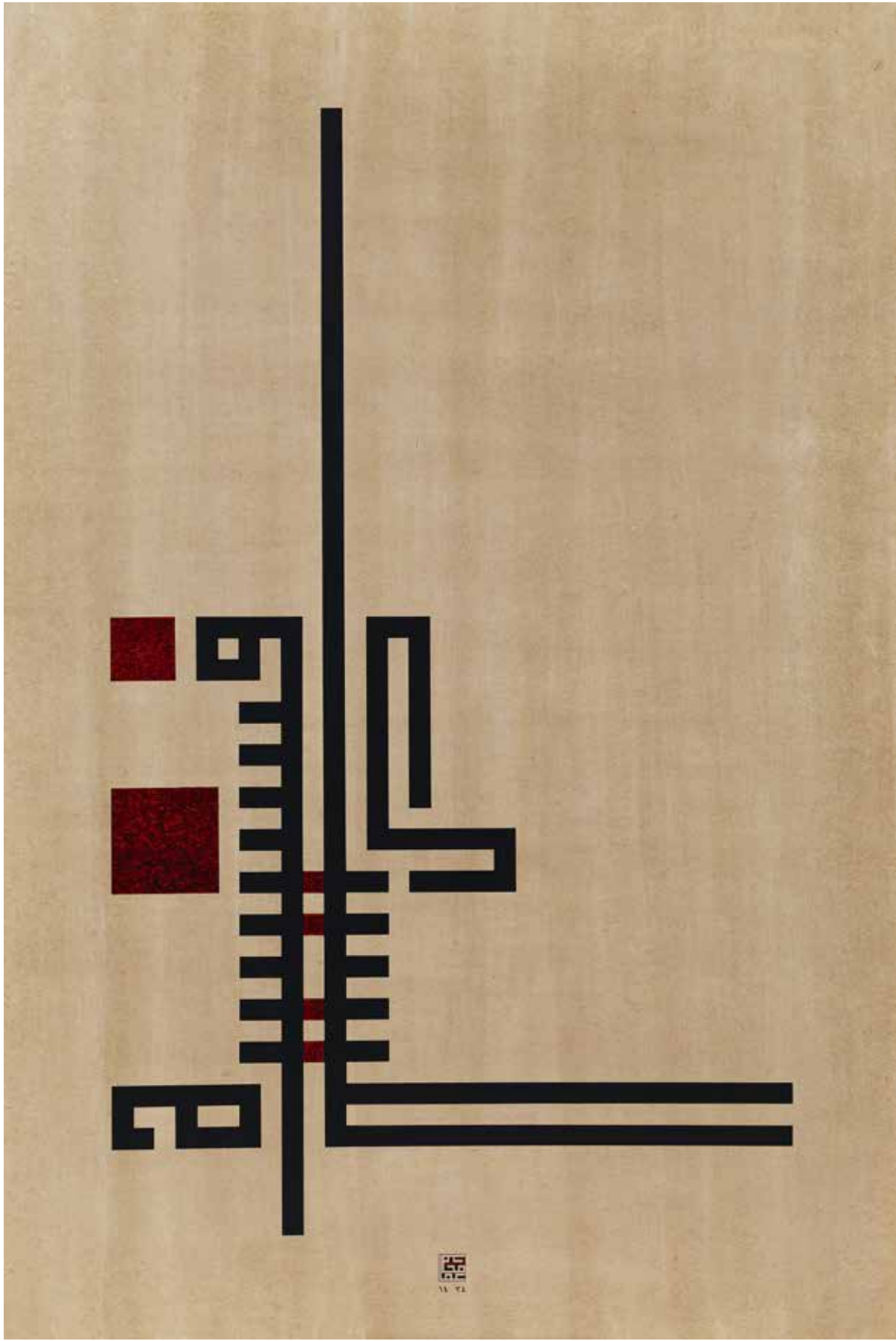


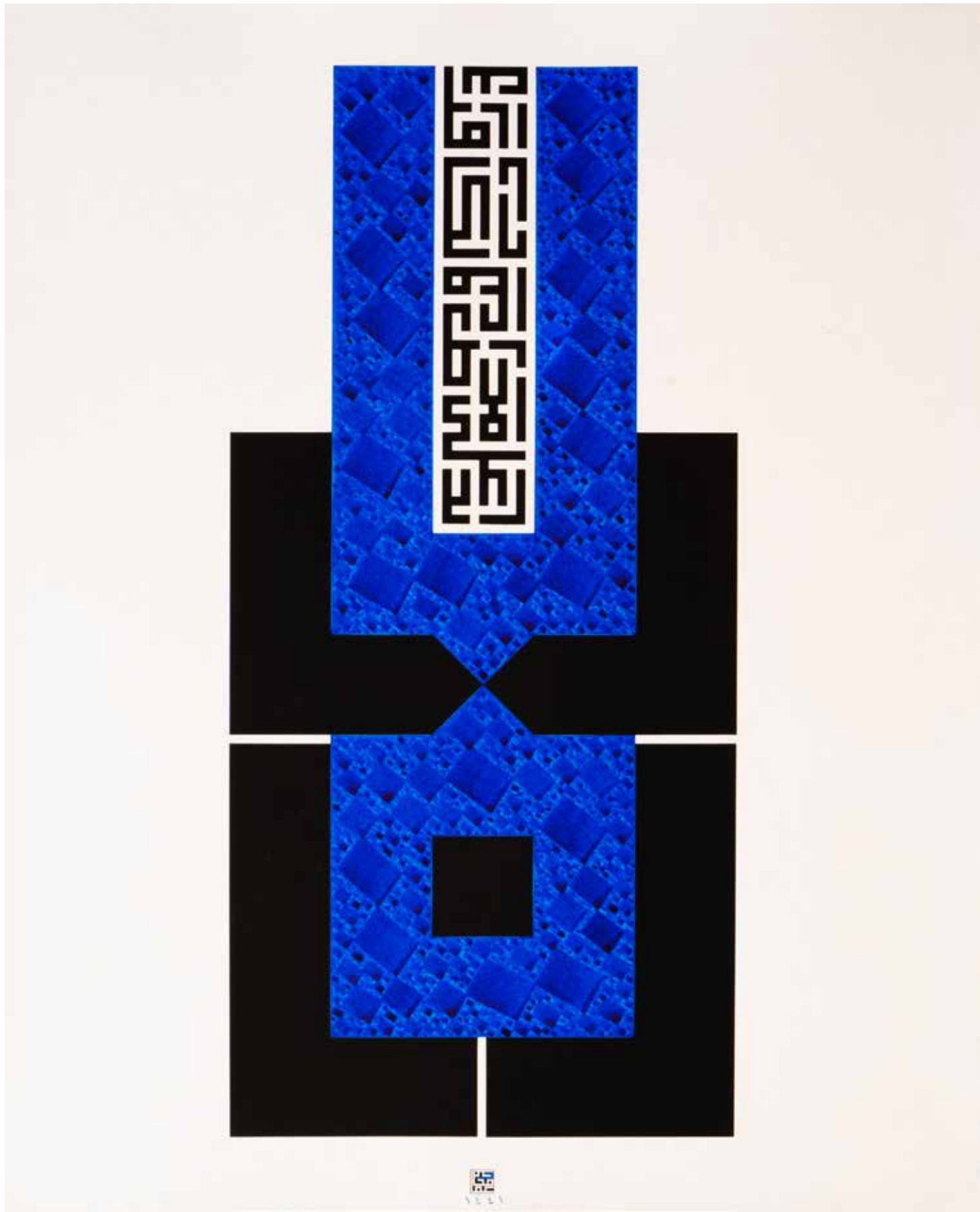


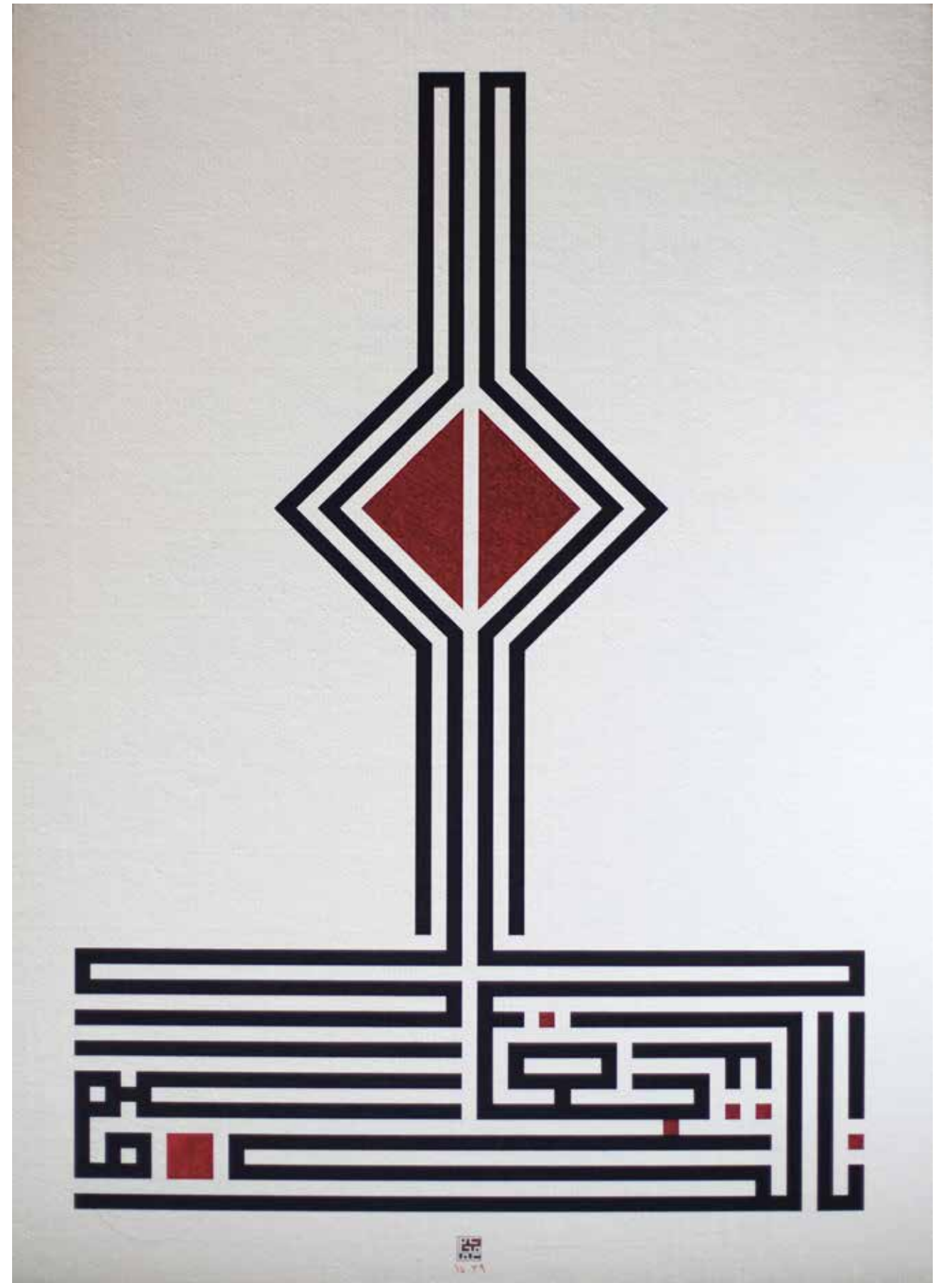
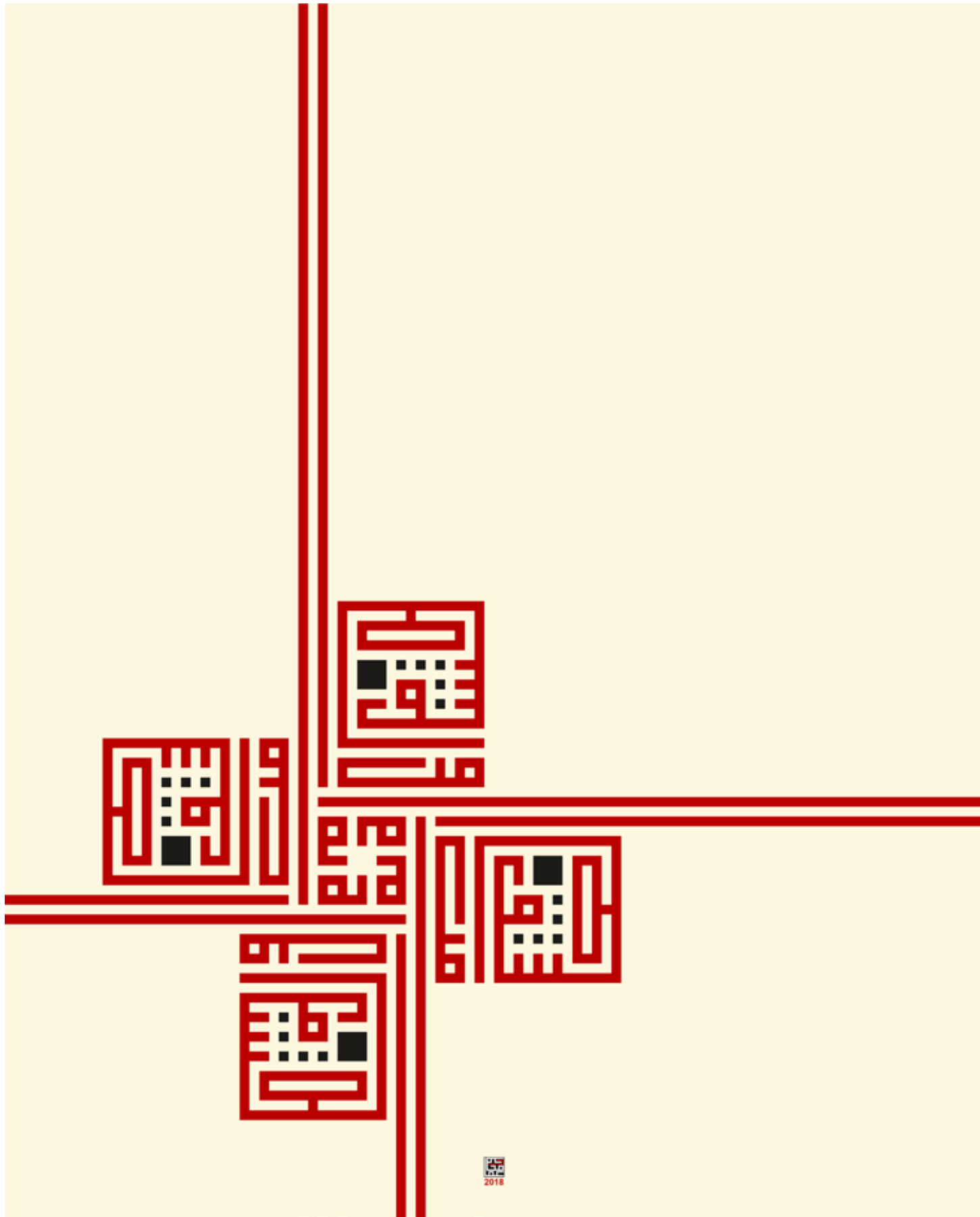


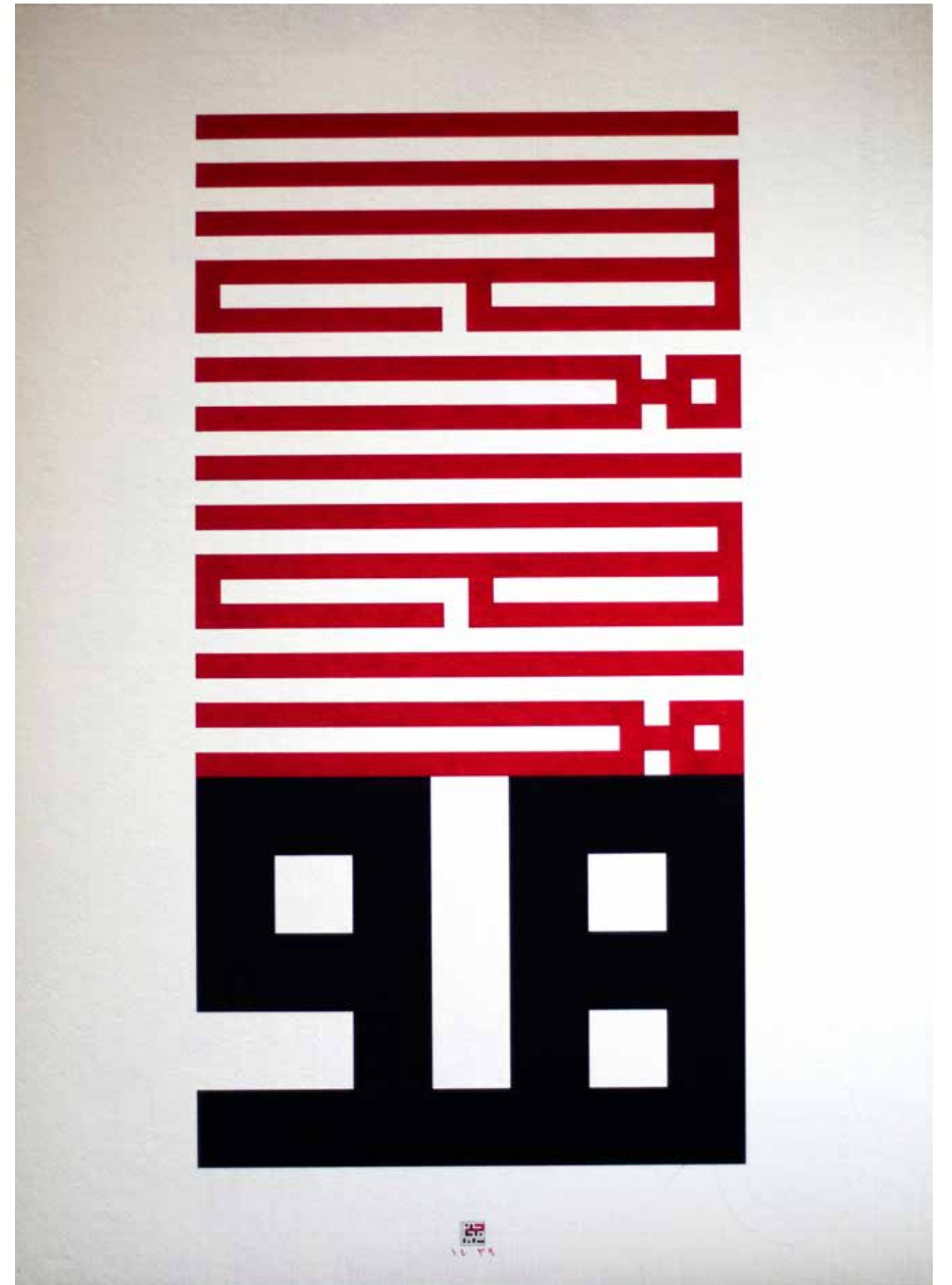
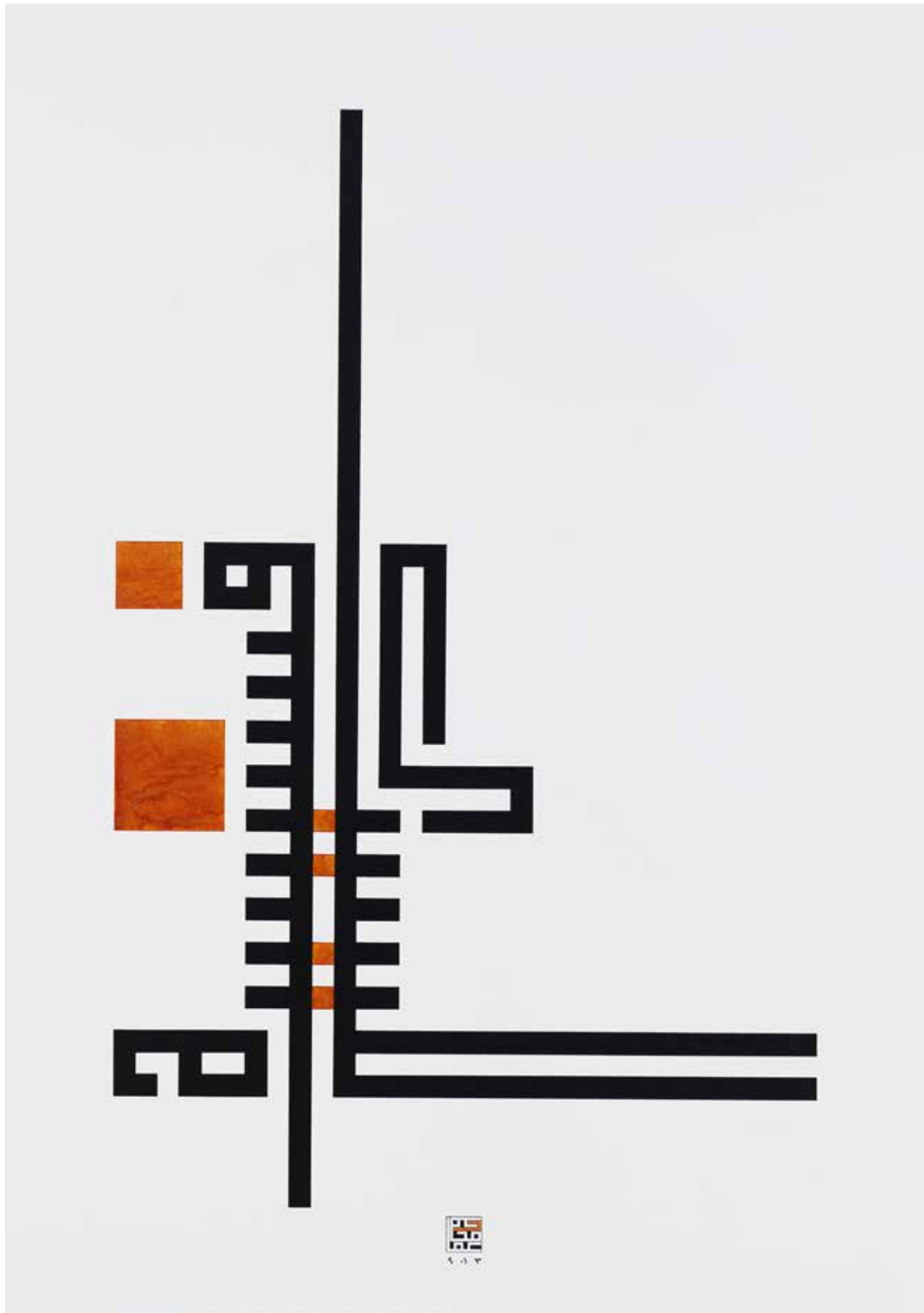


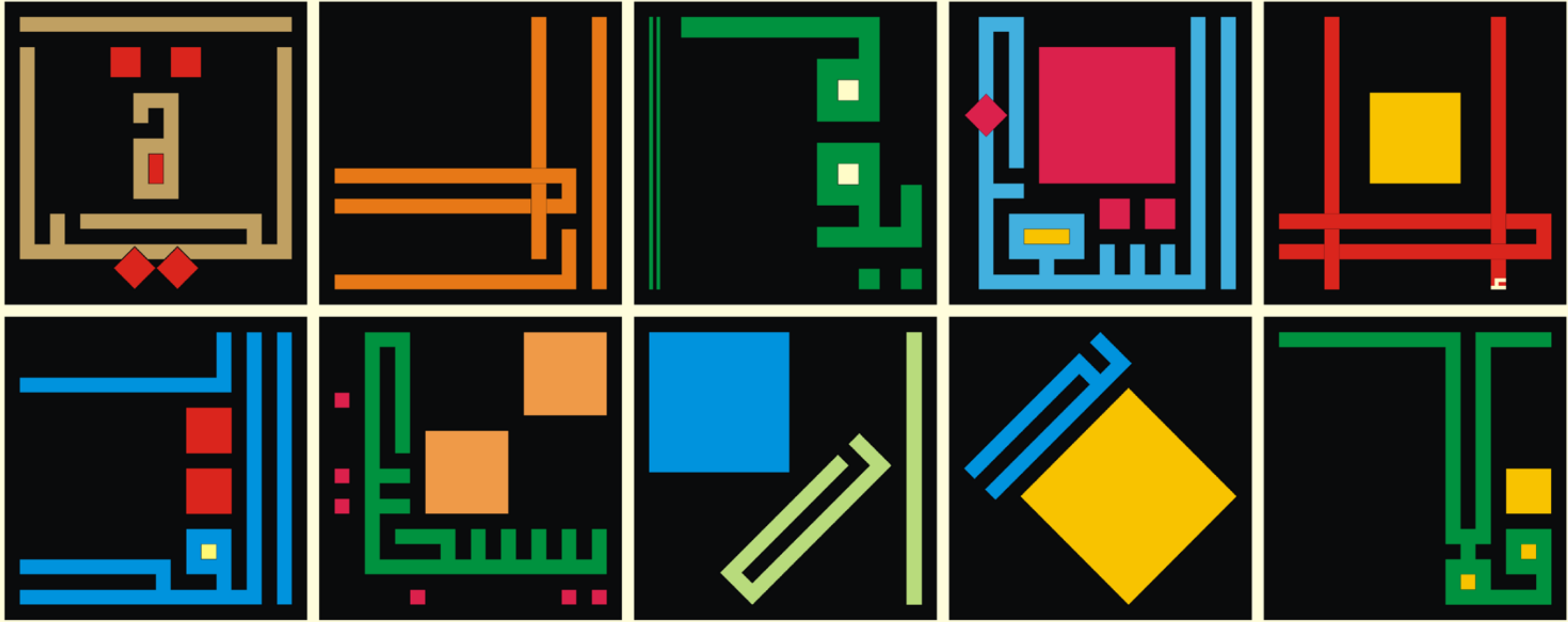


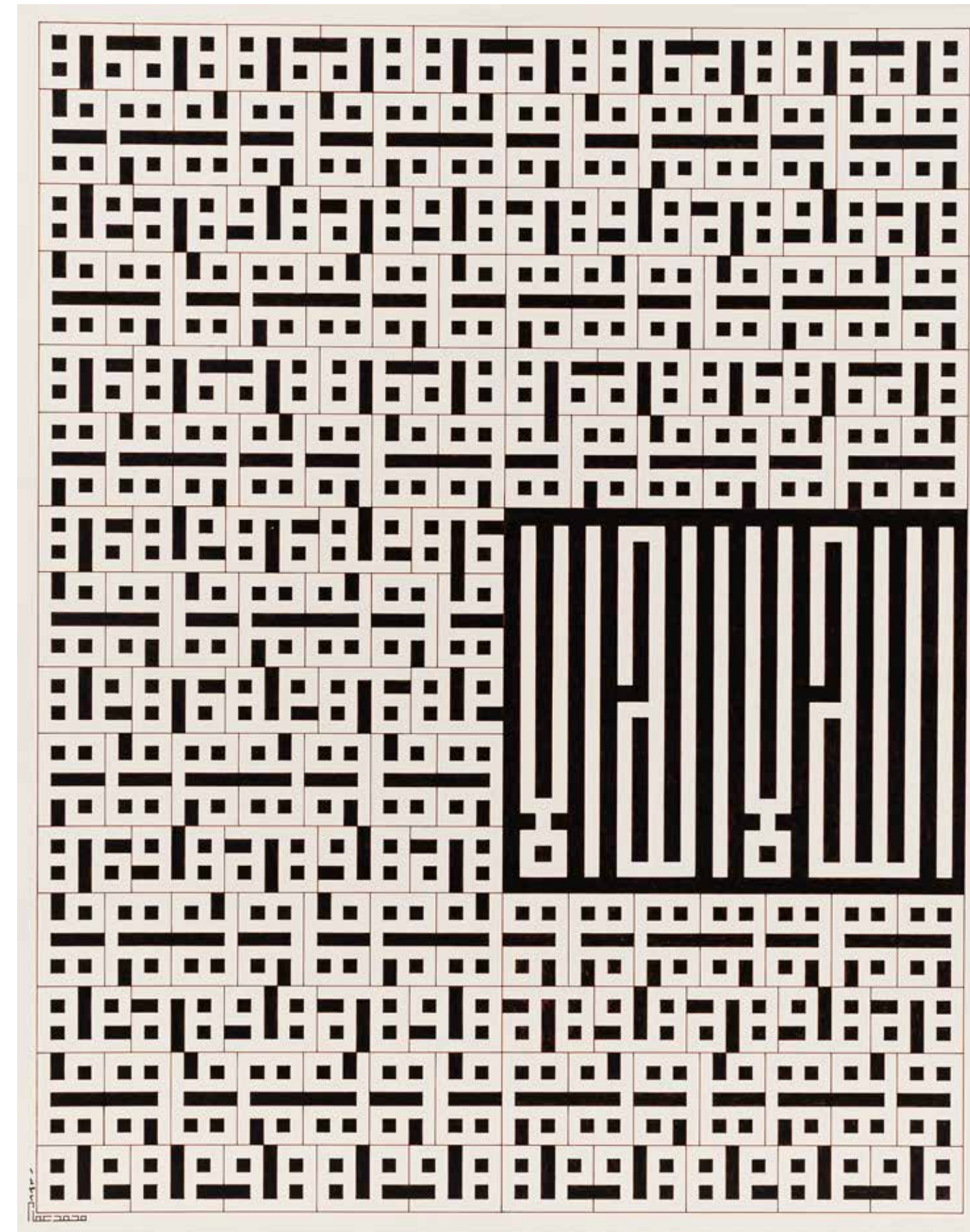
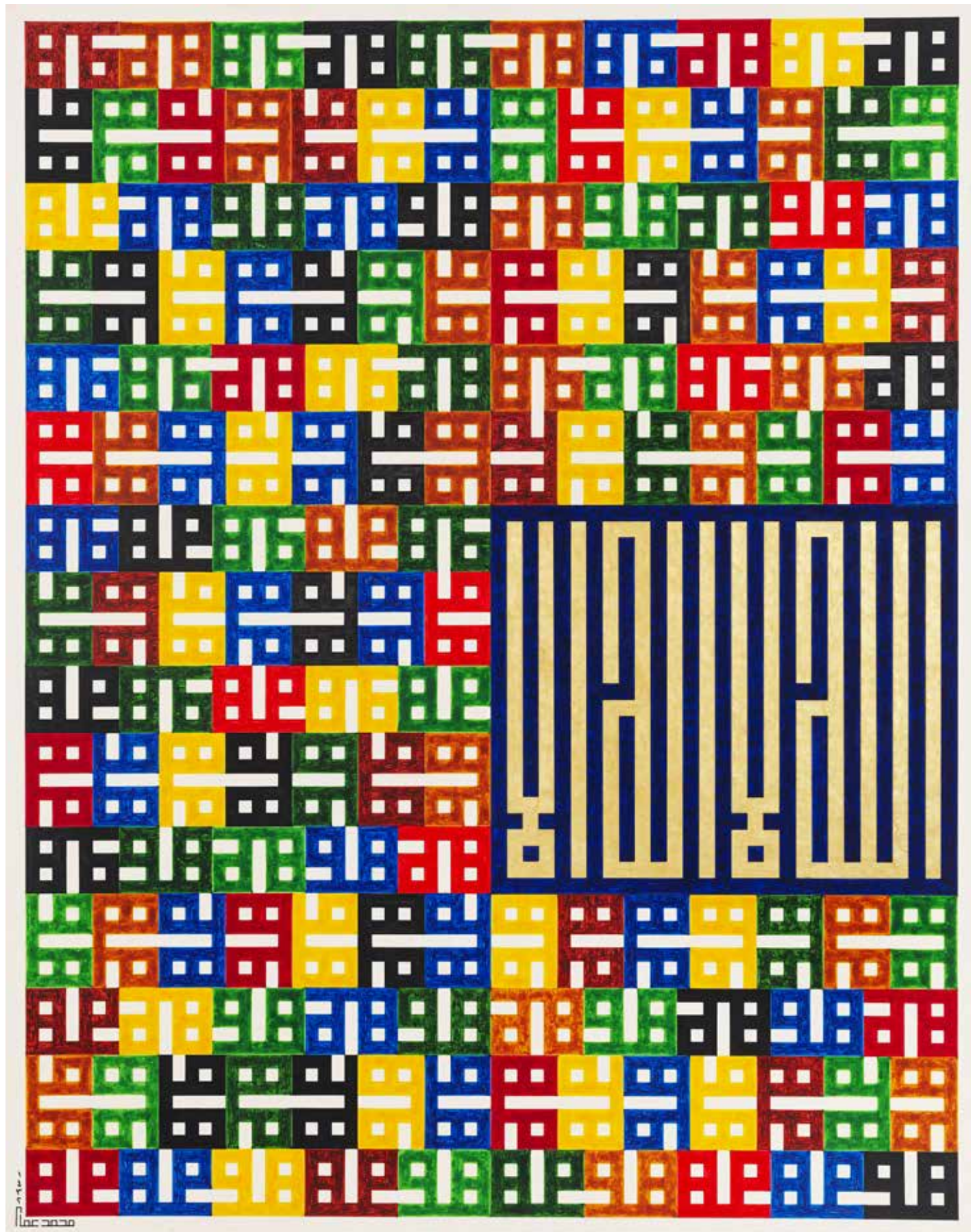


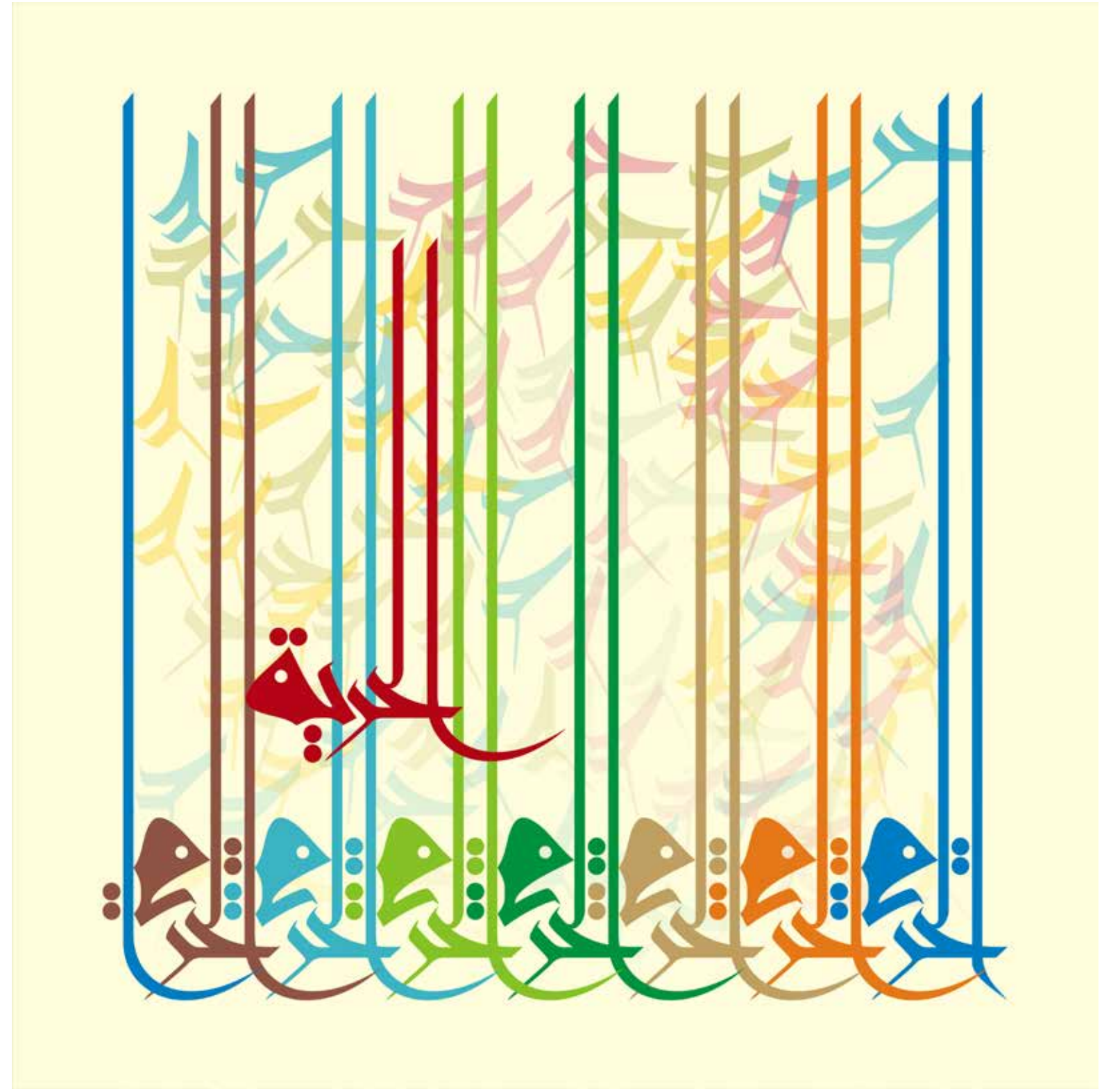
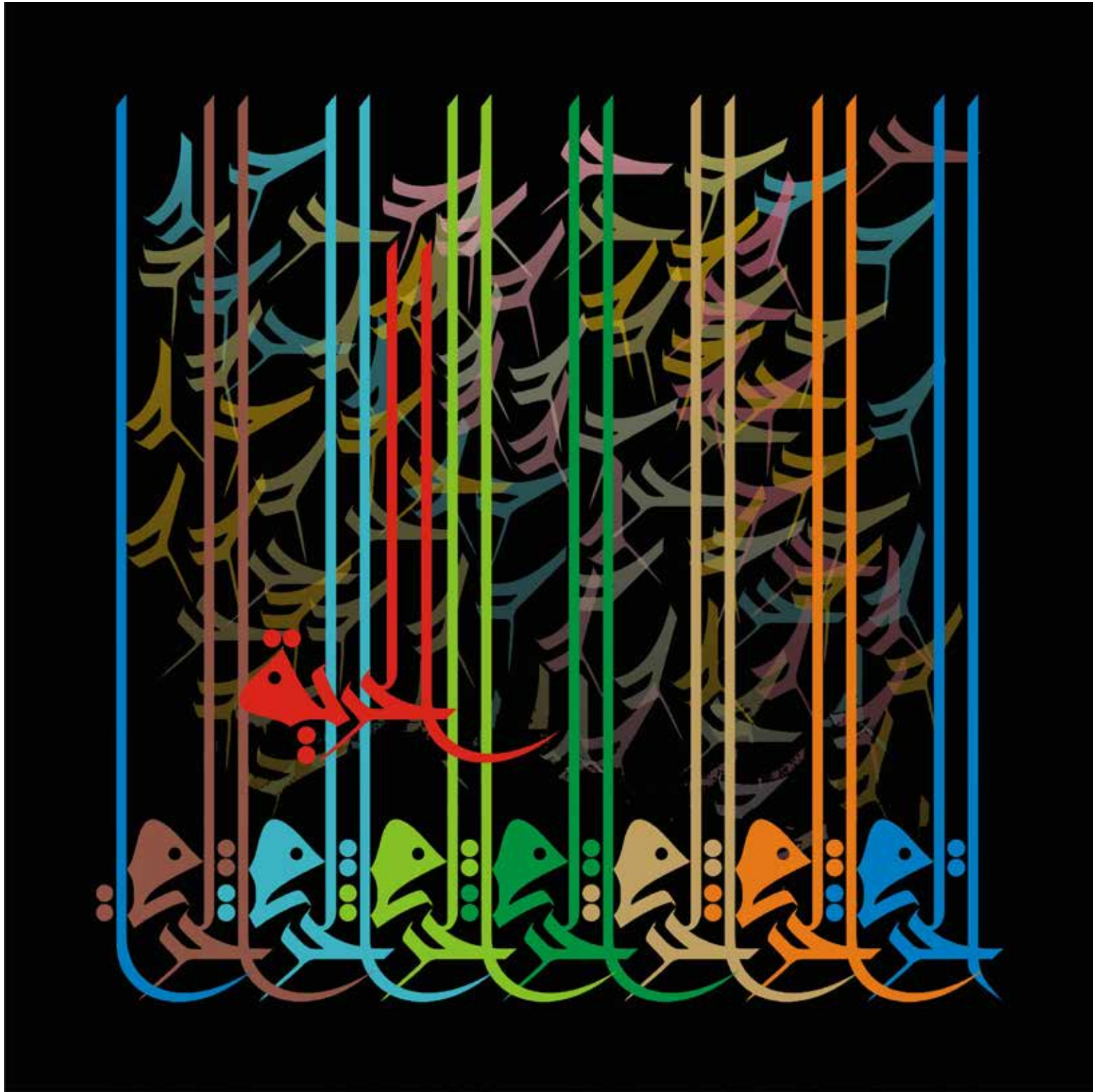


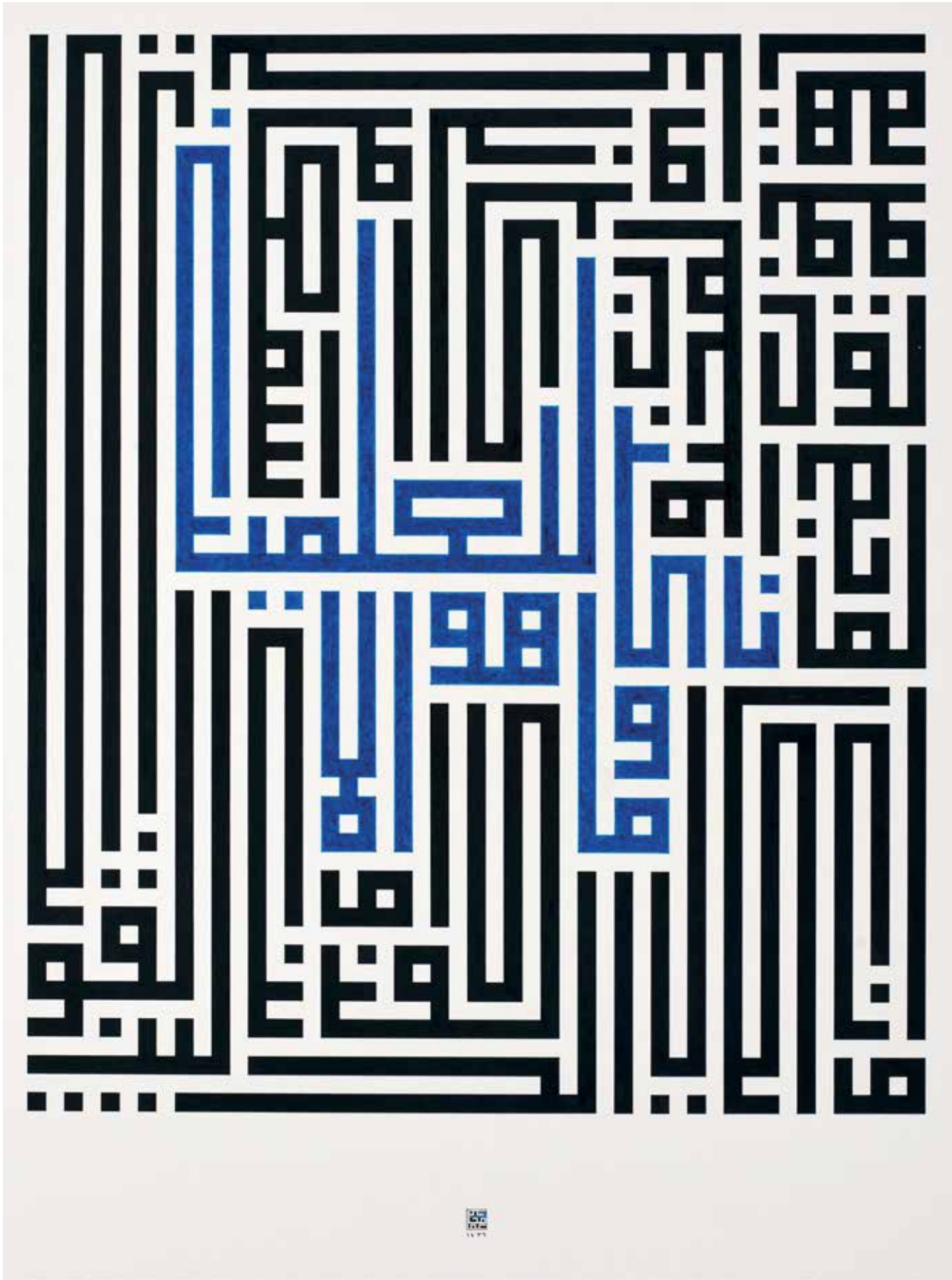


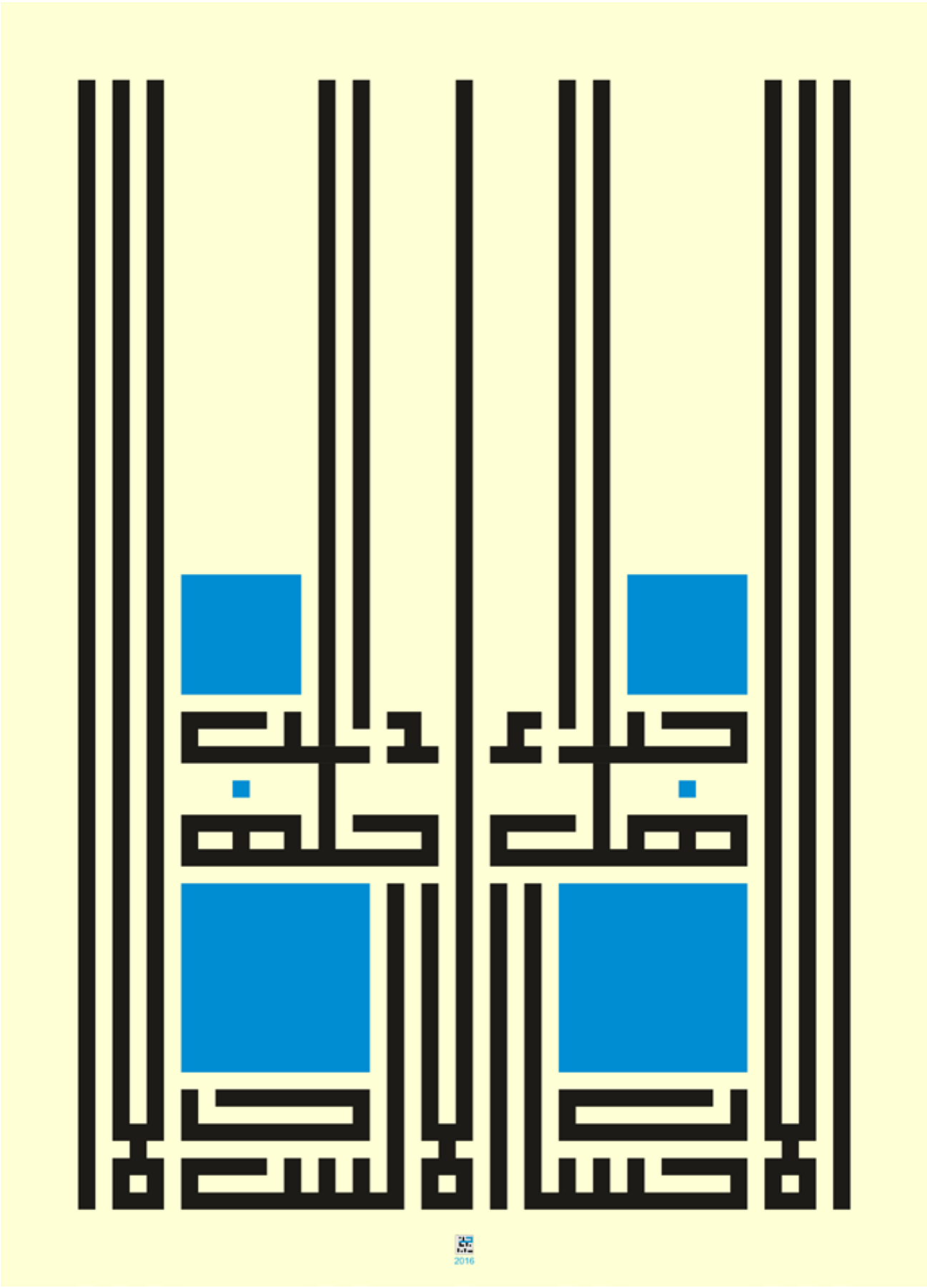
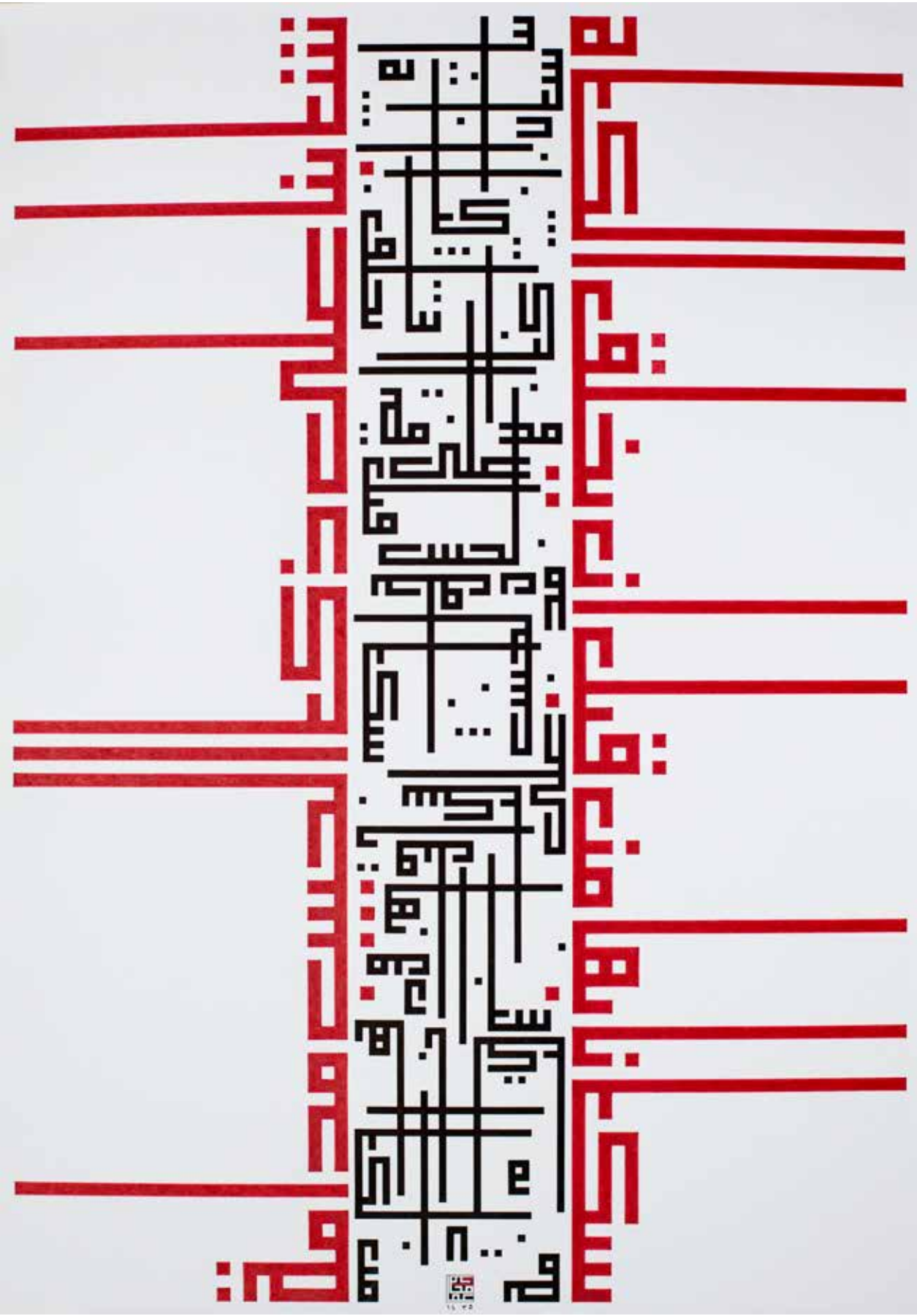




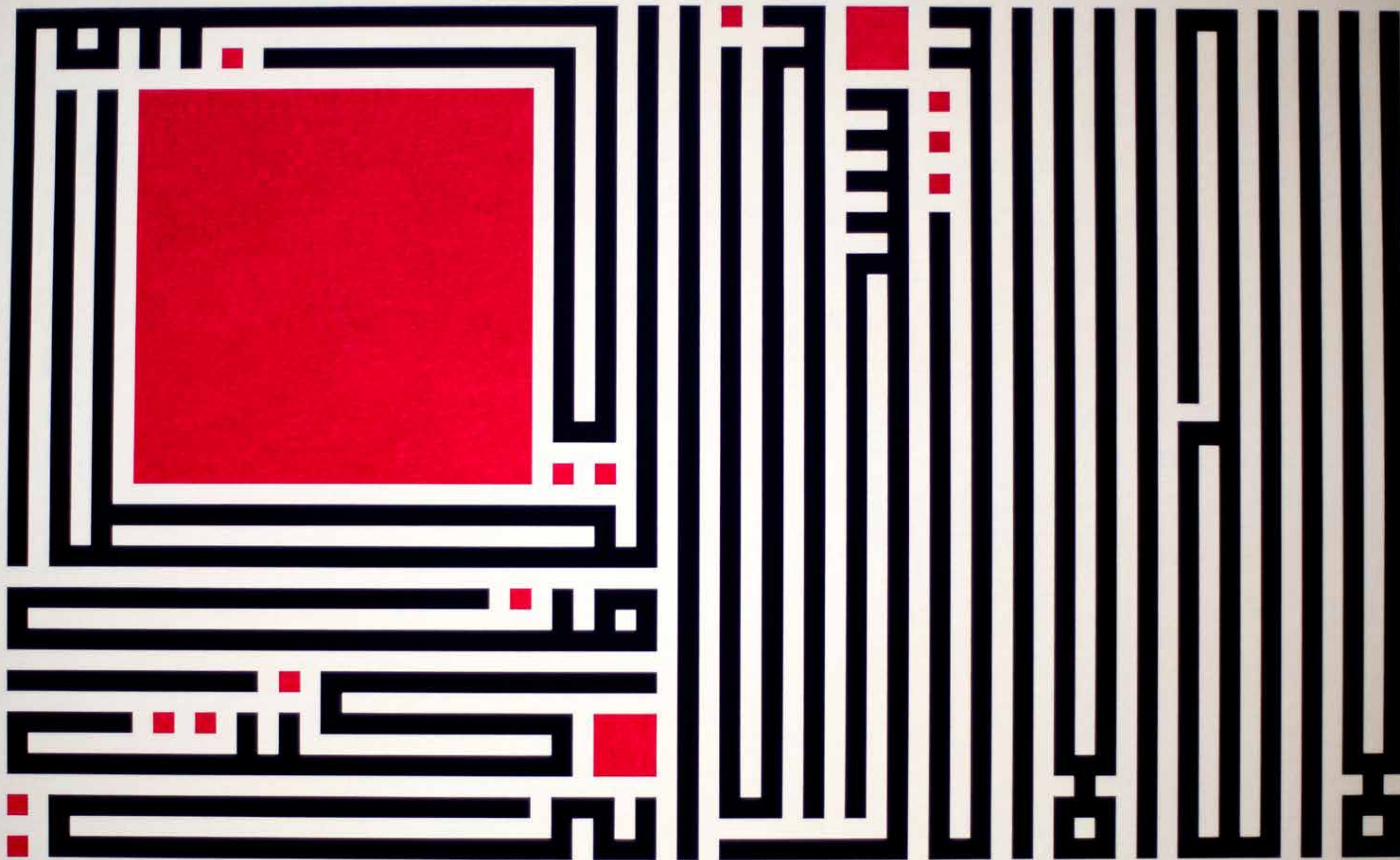












بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

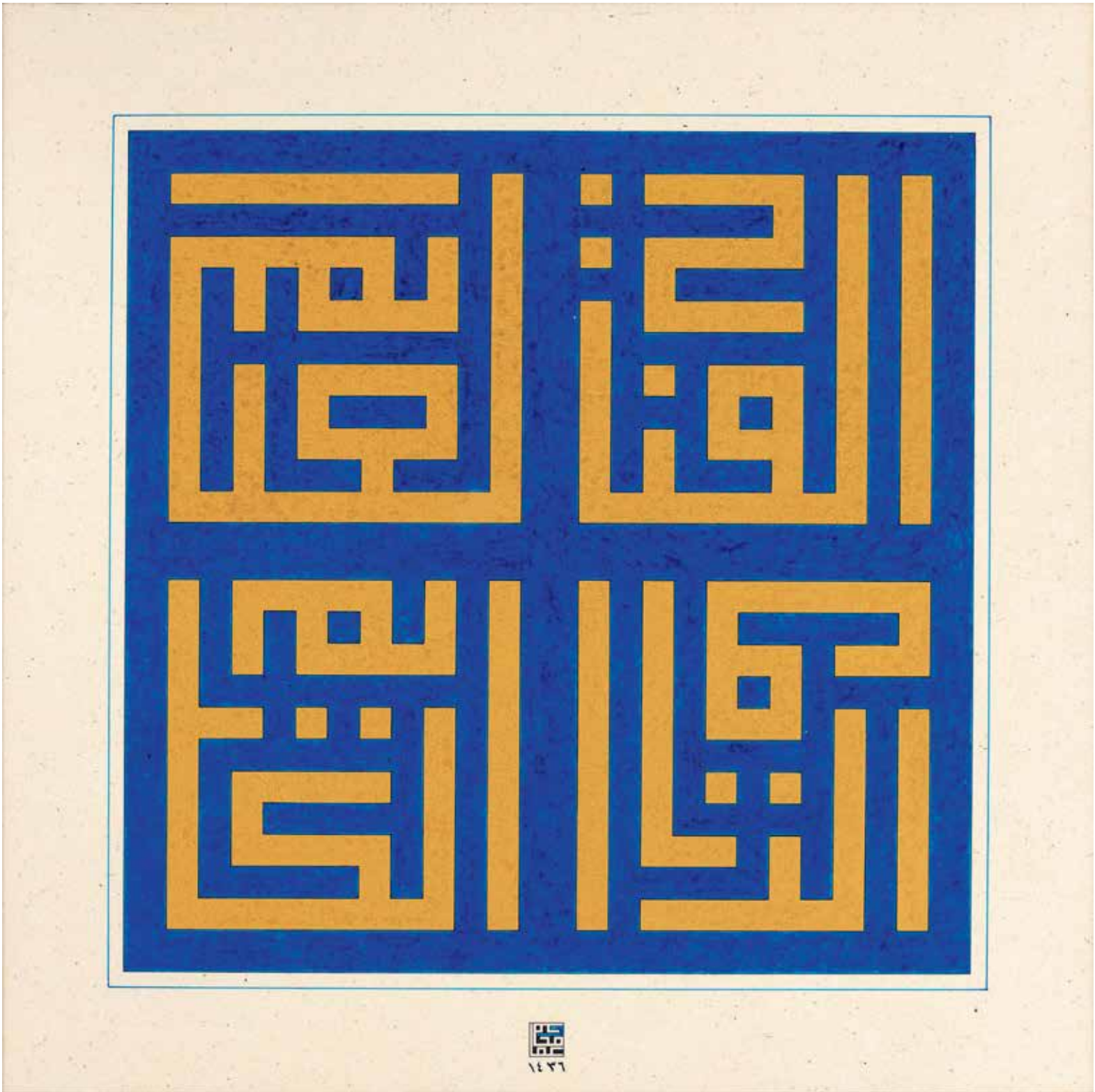
الْم • خَلَقَ الْكِتَابَ الْأَوَّلَ فِيهِ هُدًى وَالْقَتِيرَ •
الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا
رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ • وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ
وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ • أُولَئِكَ
عَلَى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ •

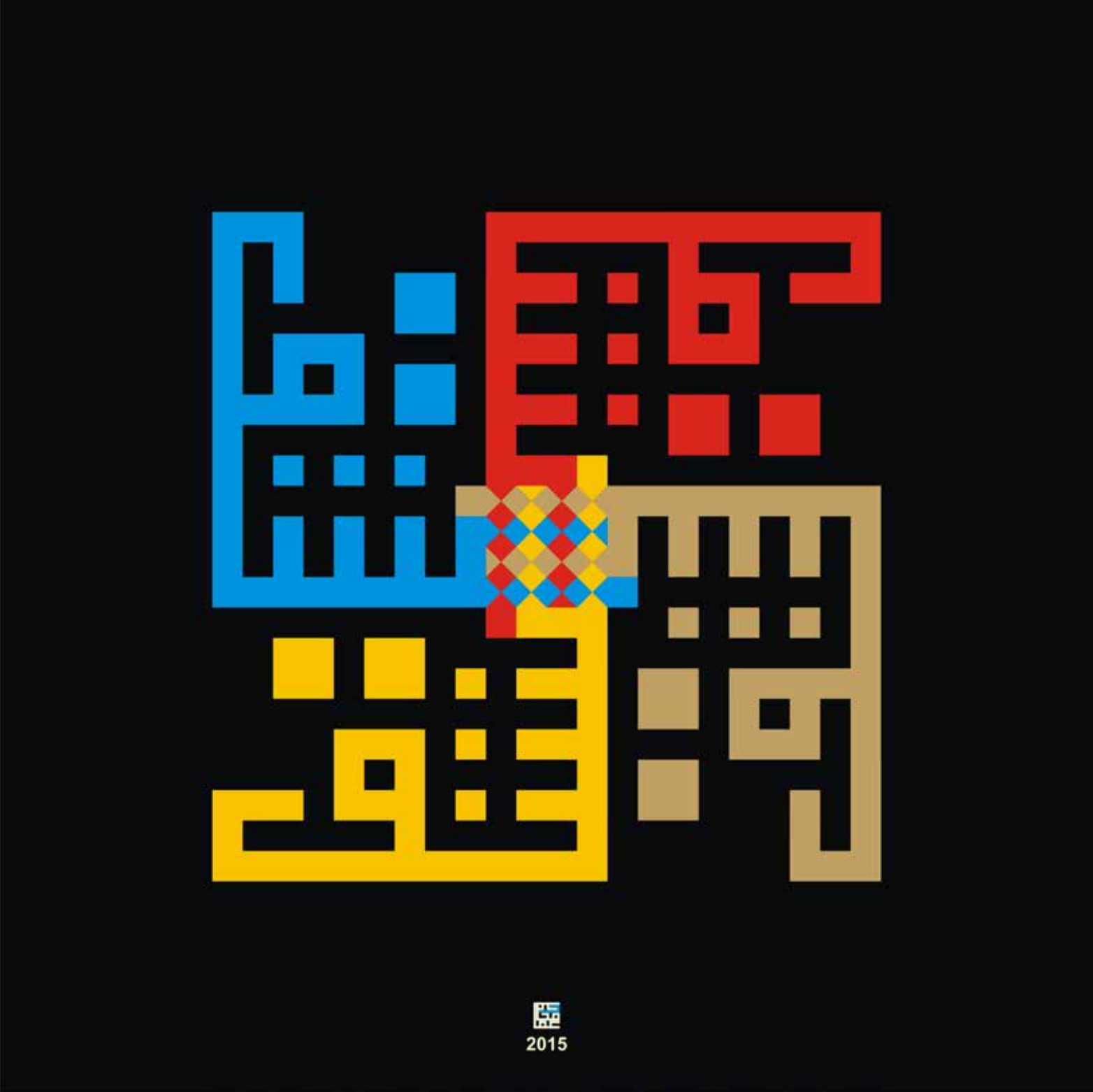
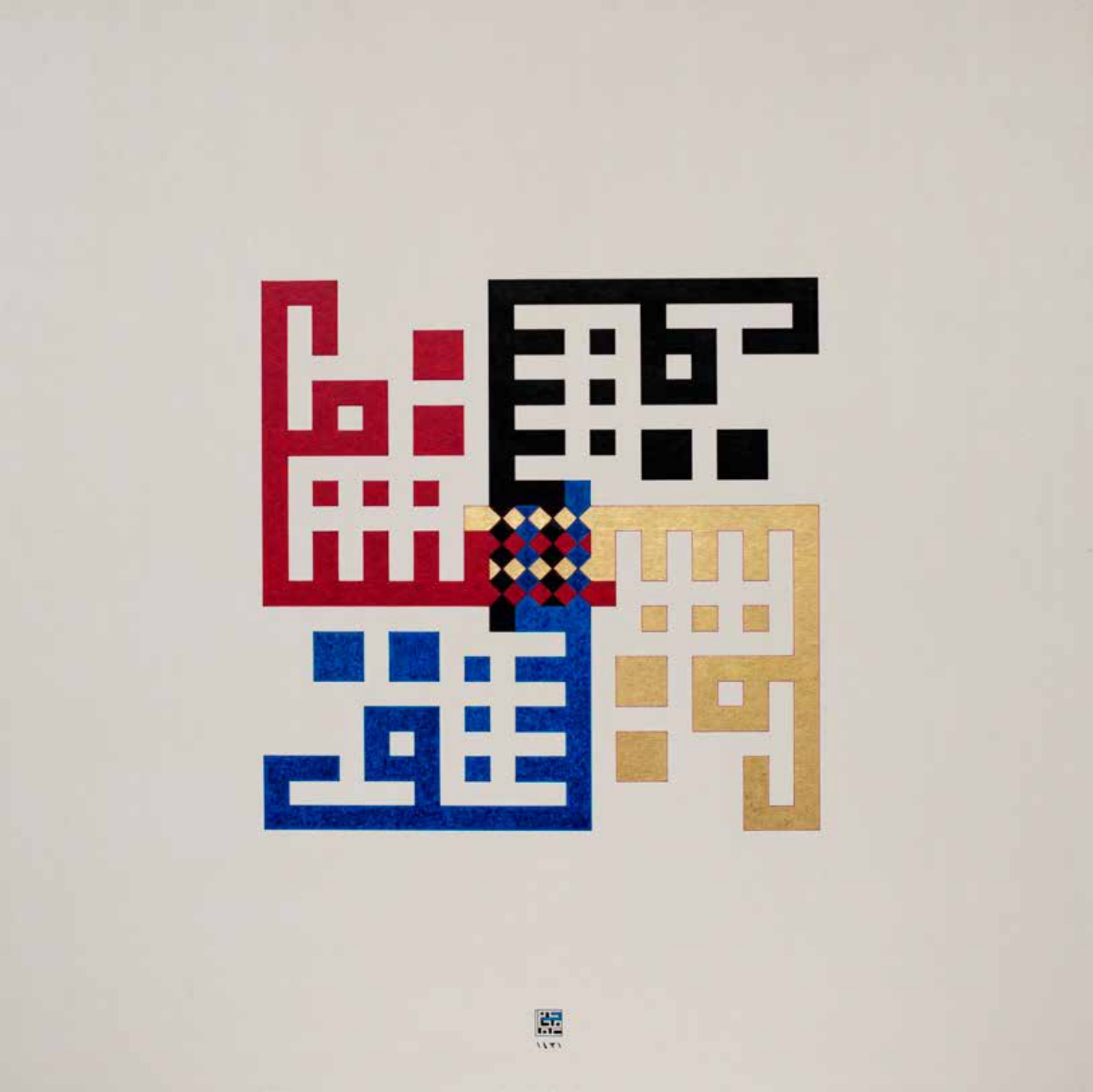
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

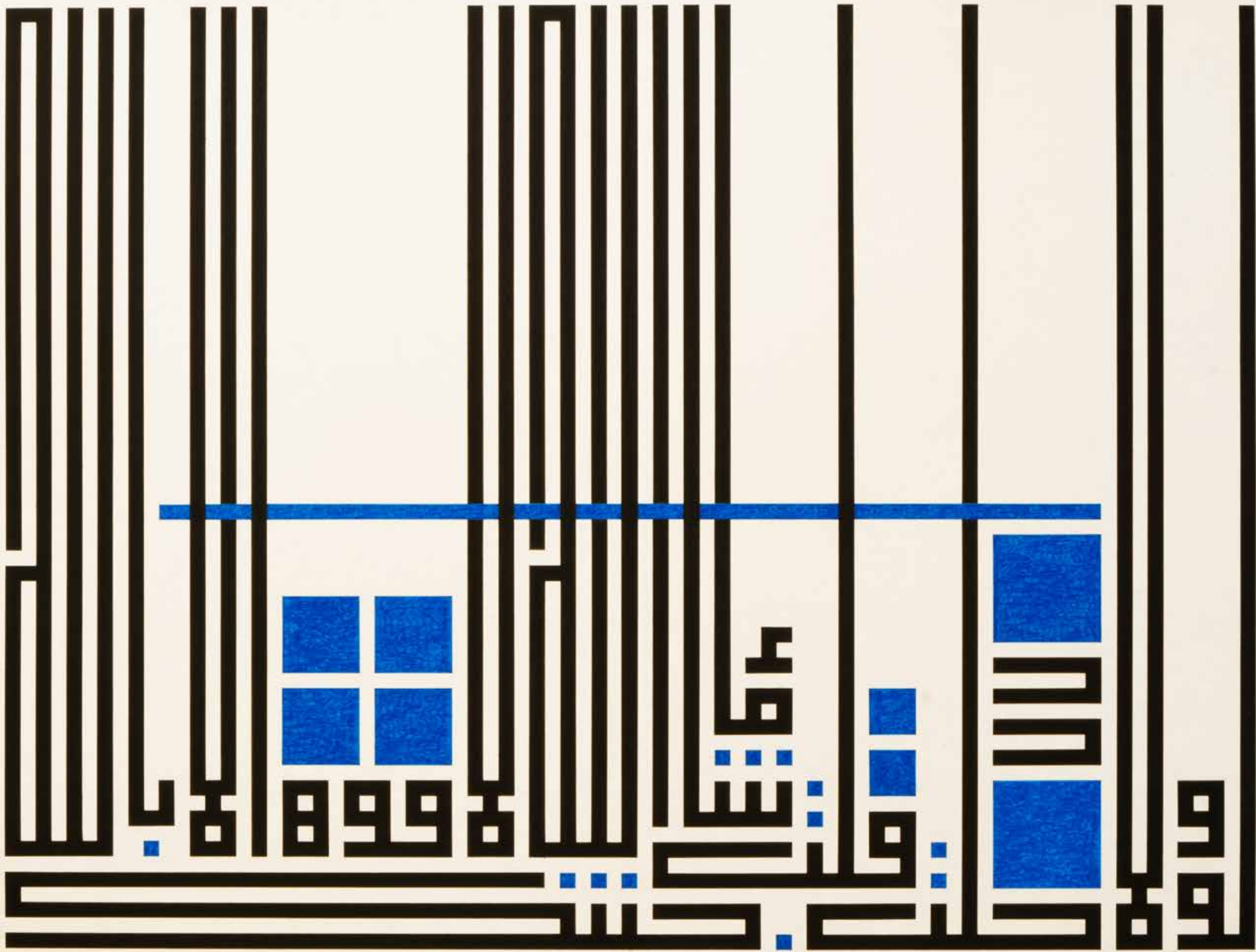
الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ • الْعَلِيمُ • الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ •
هَلْ يُدْرِكُ يَوْمَ الدِّينِ • أَيْدَاكُمْ نَعْبُدُ
وَأَيْدَاكُمْ نَسْتَعِيزُ • أَمَدَنَا الدُّرُكُ الْمُسْتَقِيمُ •
دُرُكُ الَّذِينَ نَعْبُدُ عَلَيْهِمْ غَيْرِ
الْمَغْرُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ •

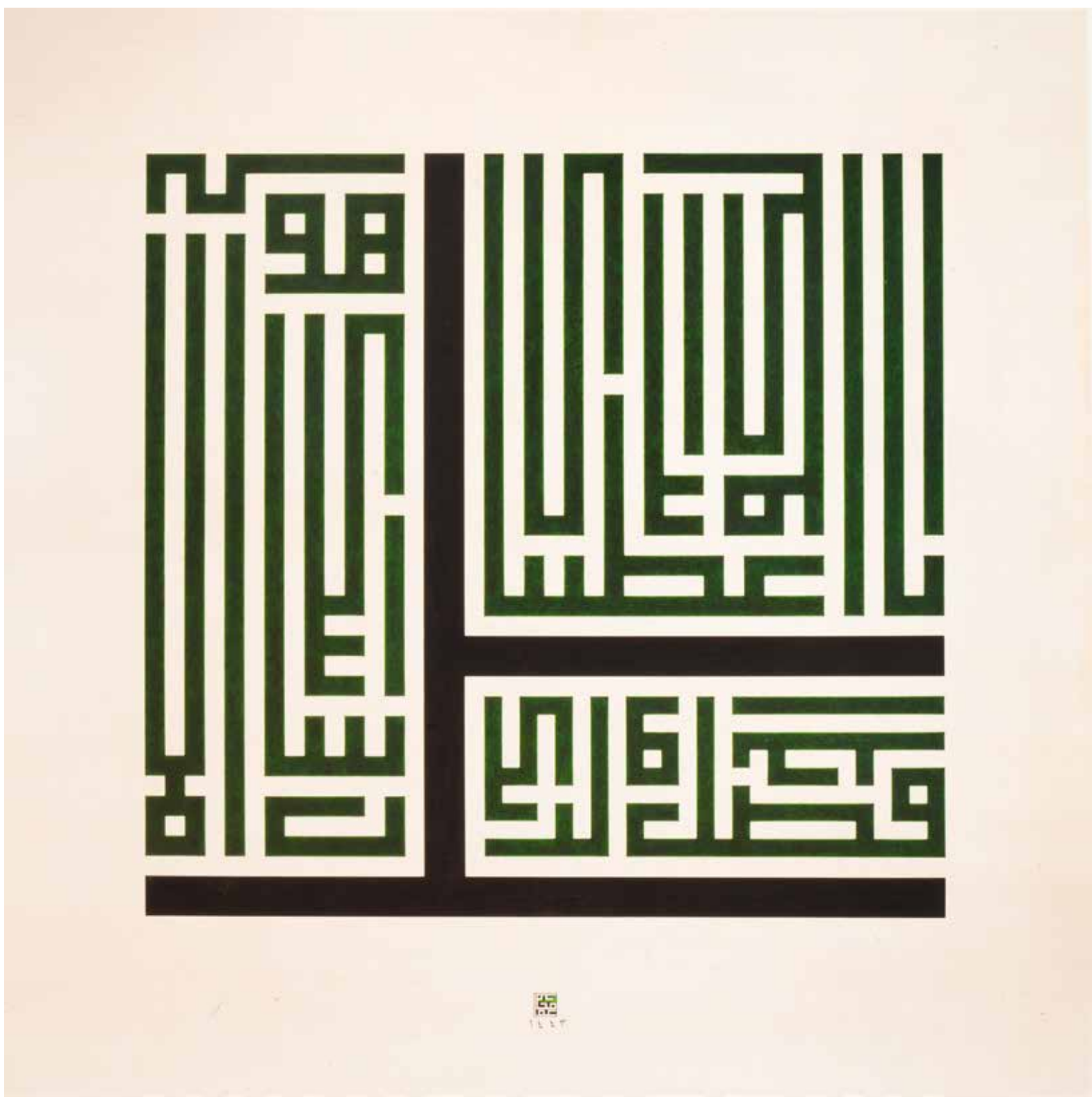
لا كراهة في الدين قد تبين الرشد من الغي

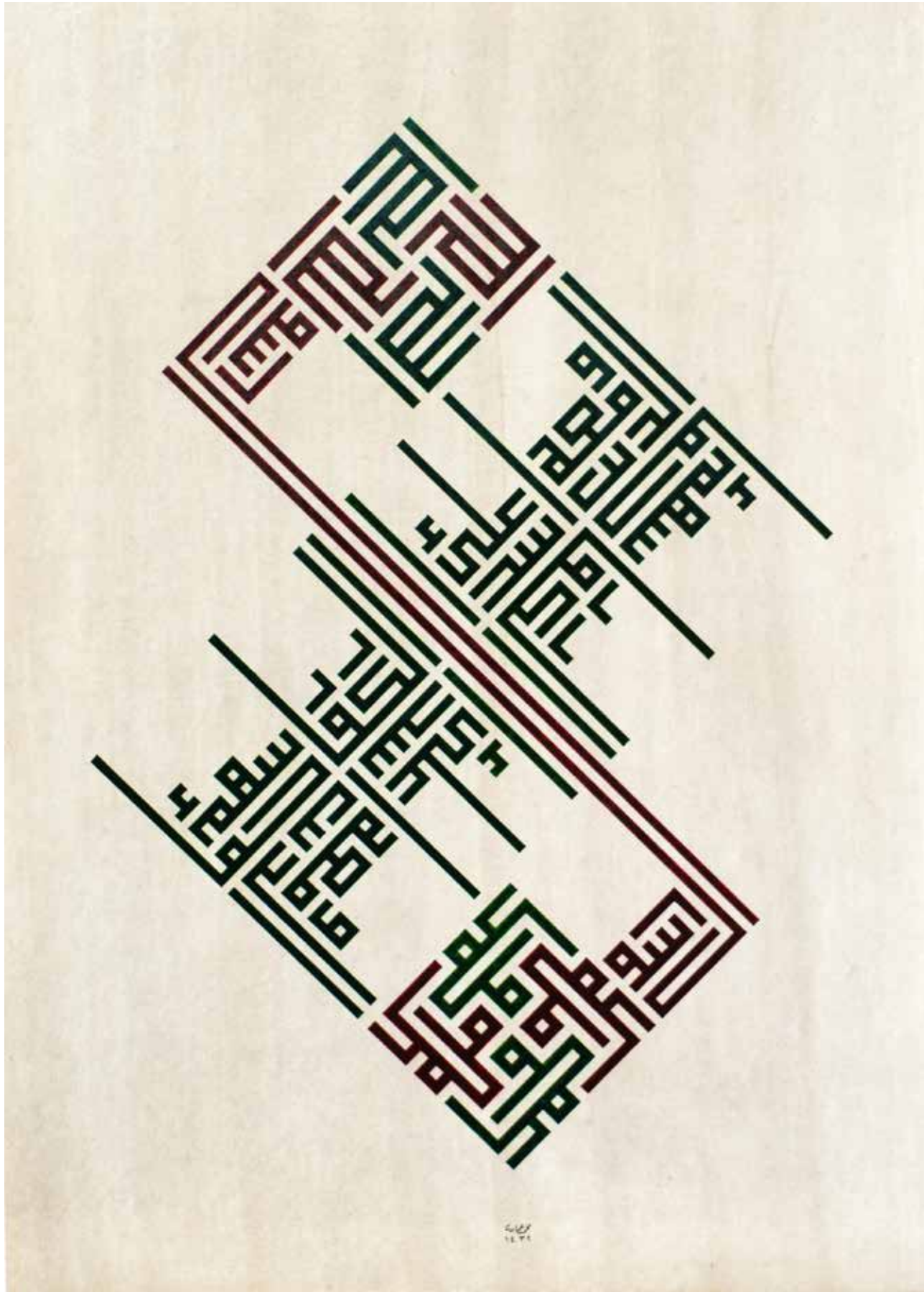
Ayet'el Kürsi, 60 x 40 cm

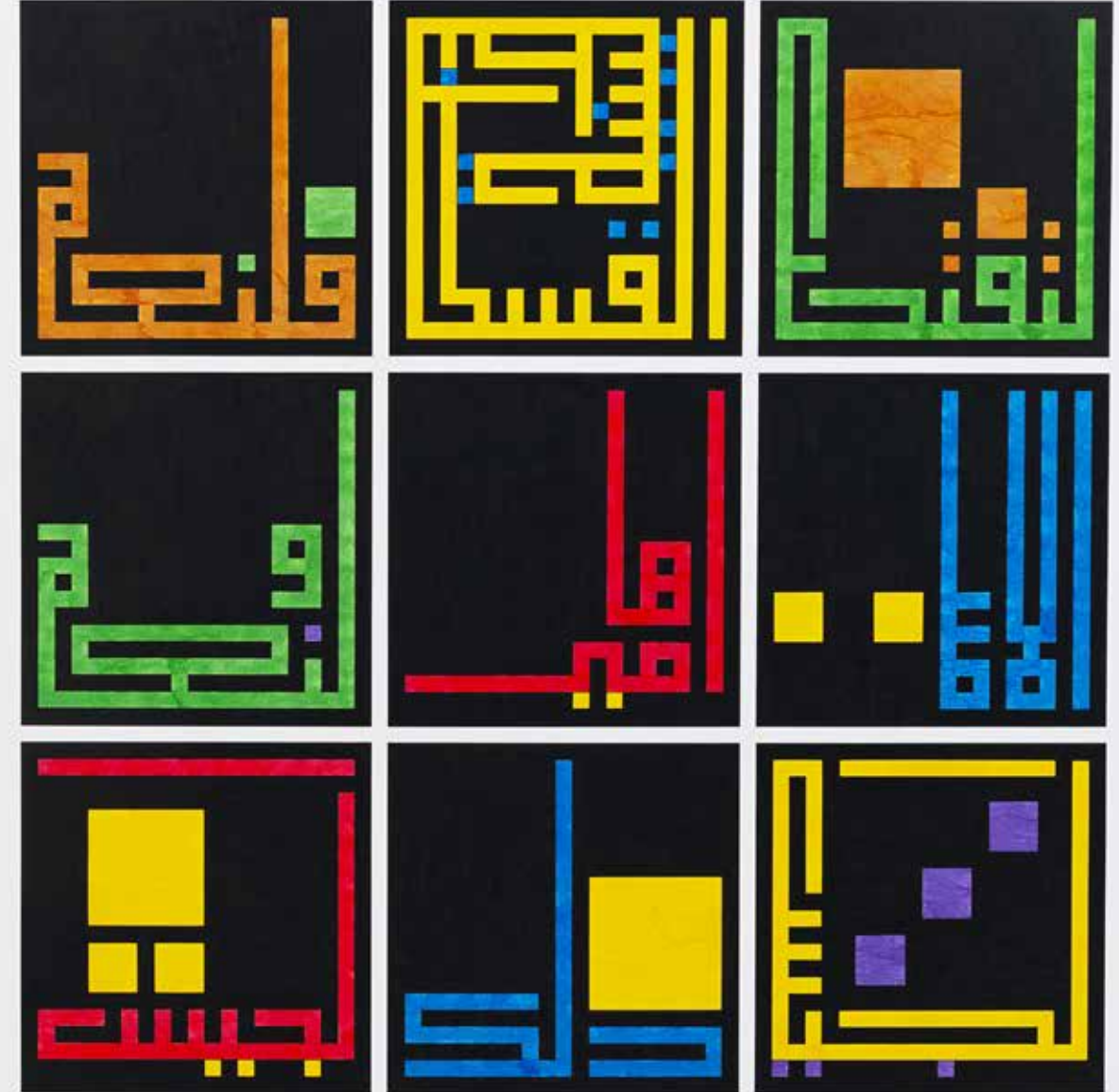
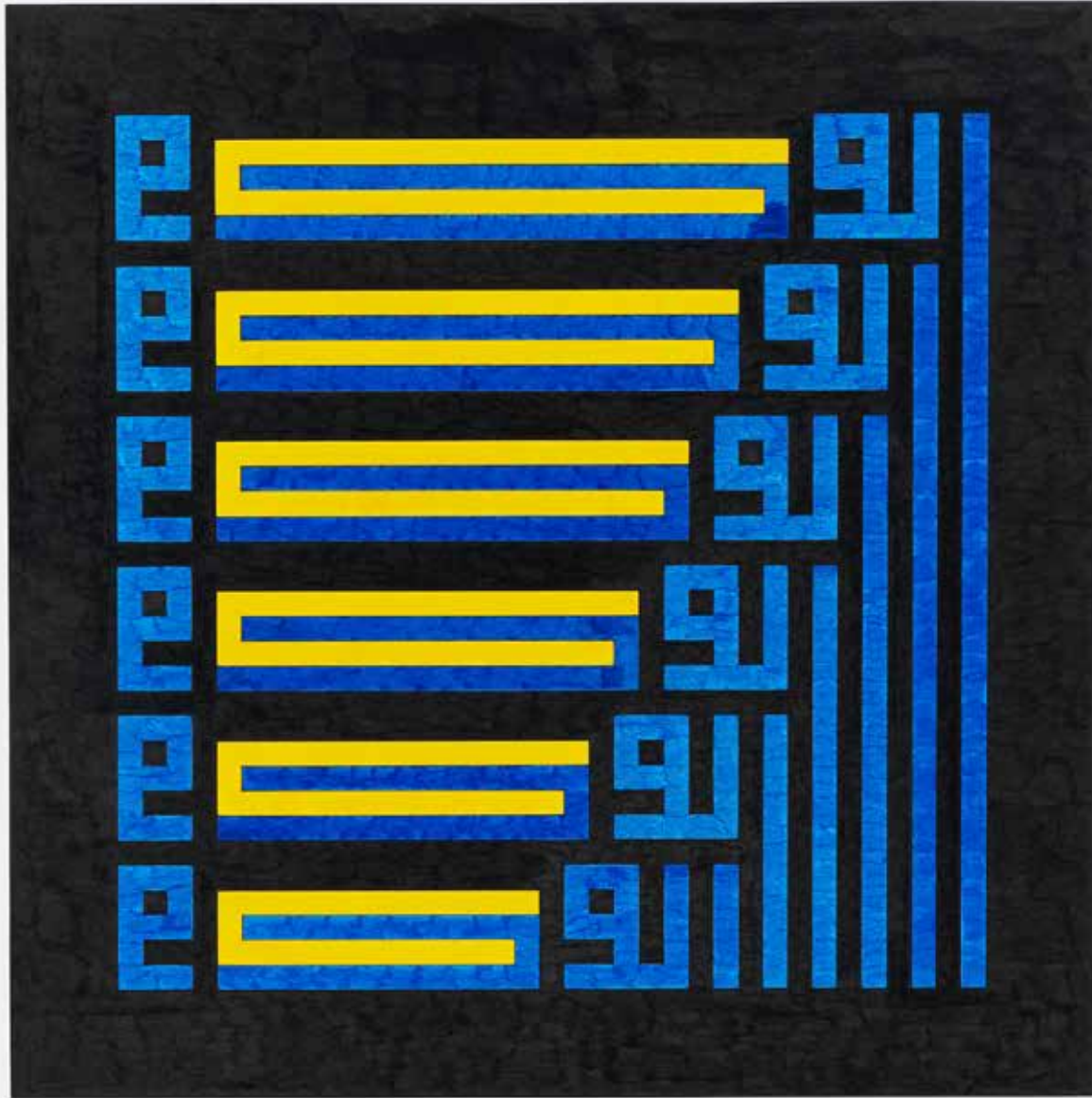


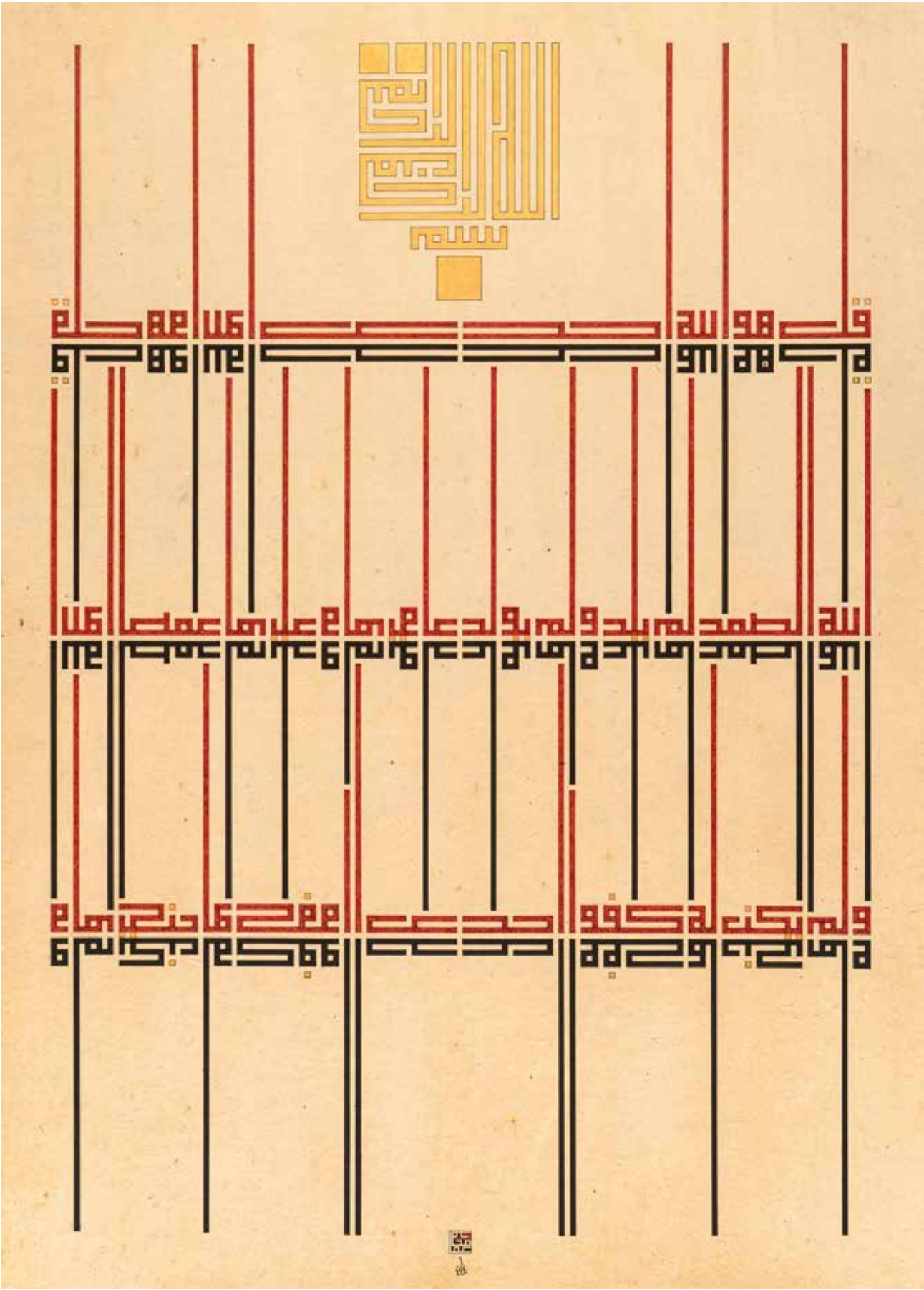
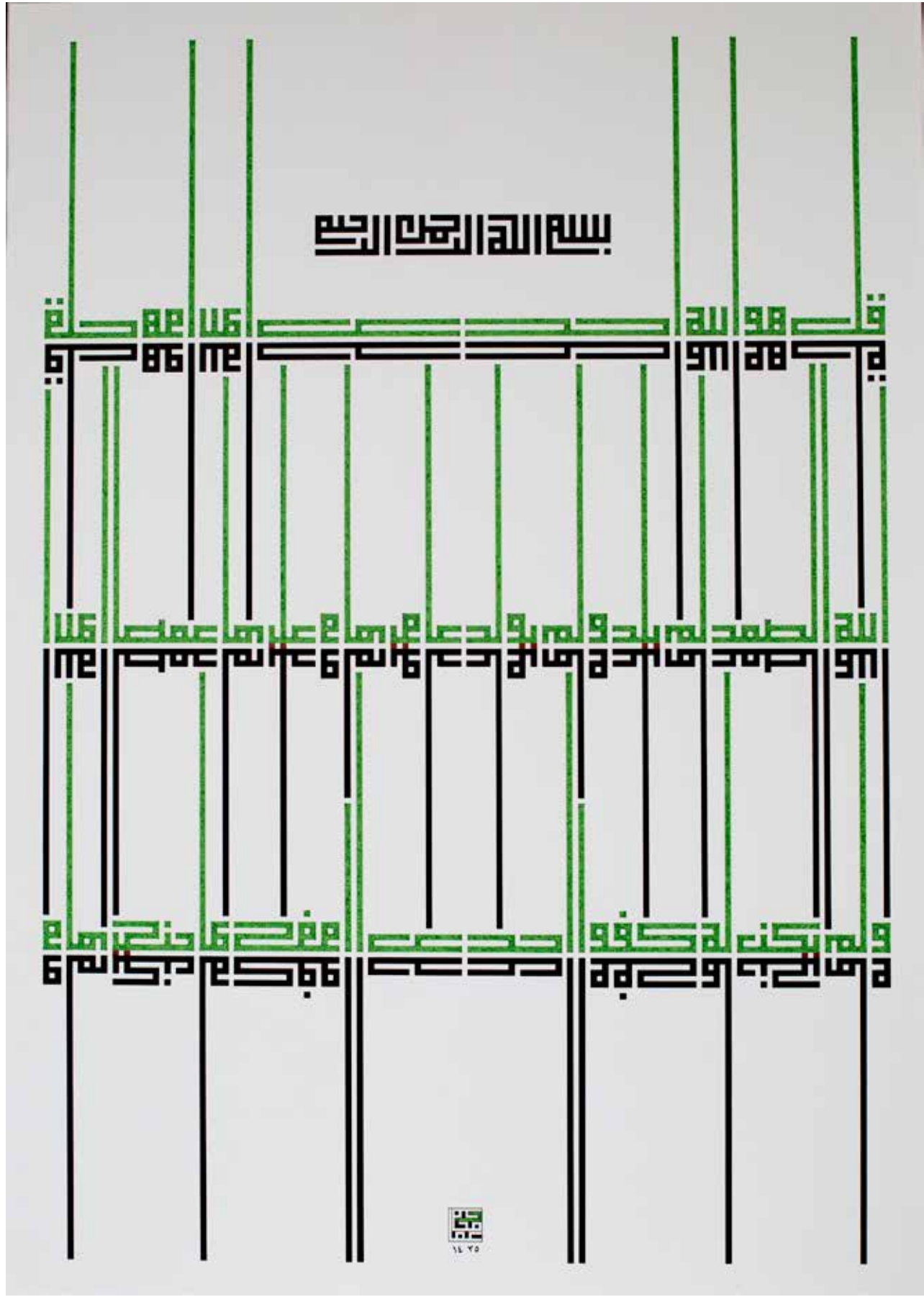




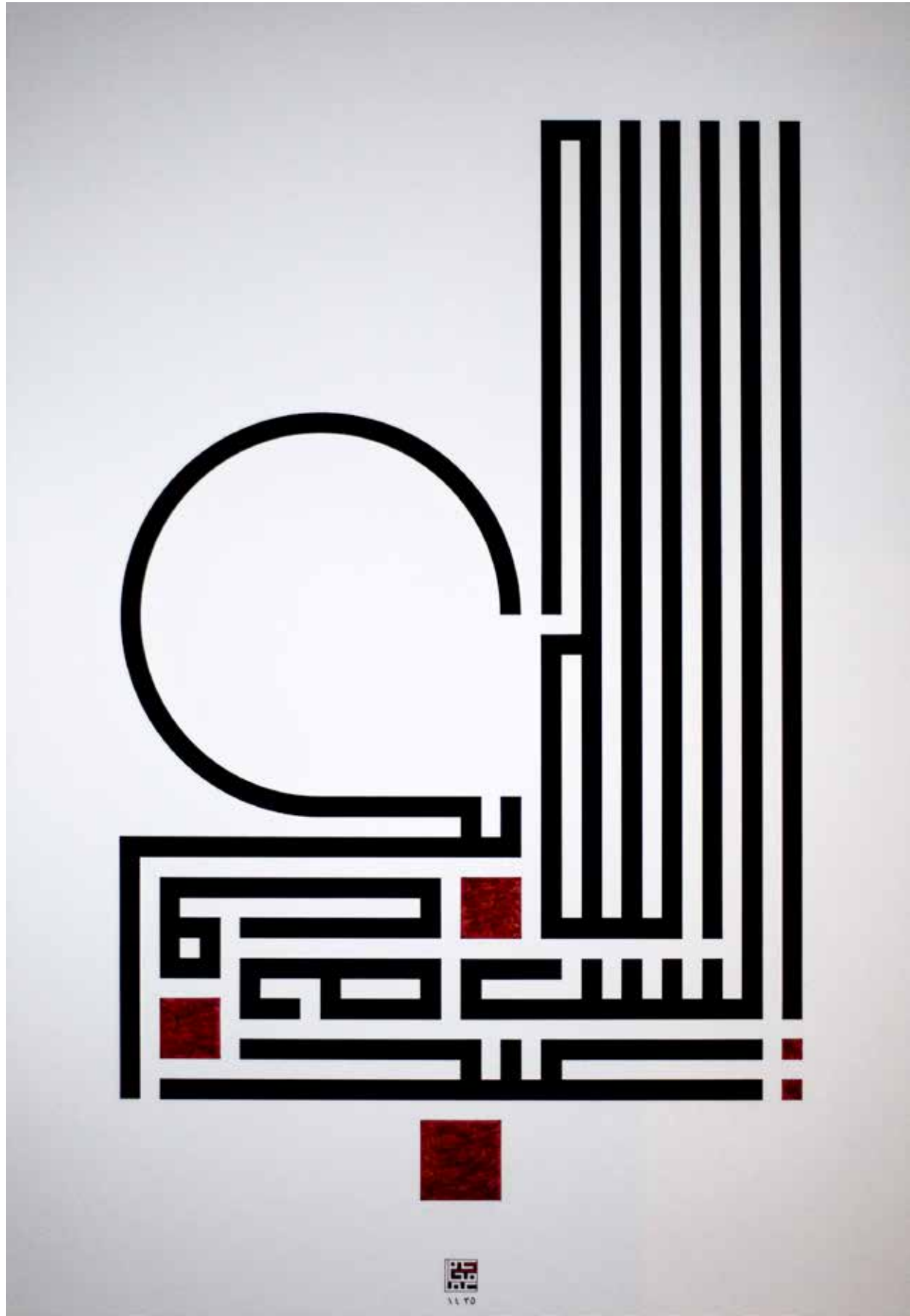


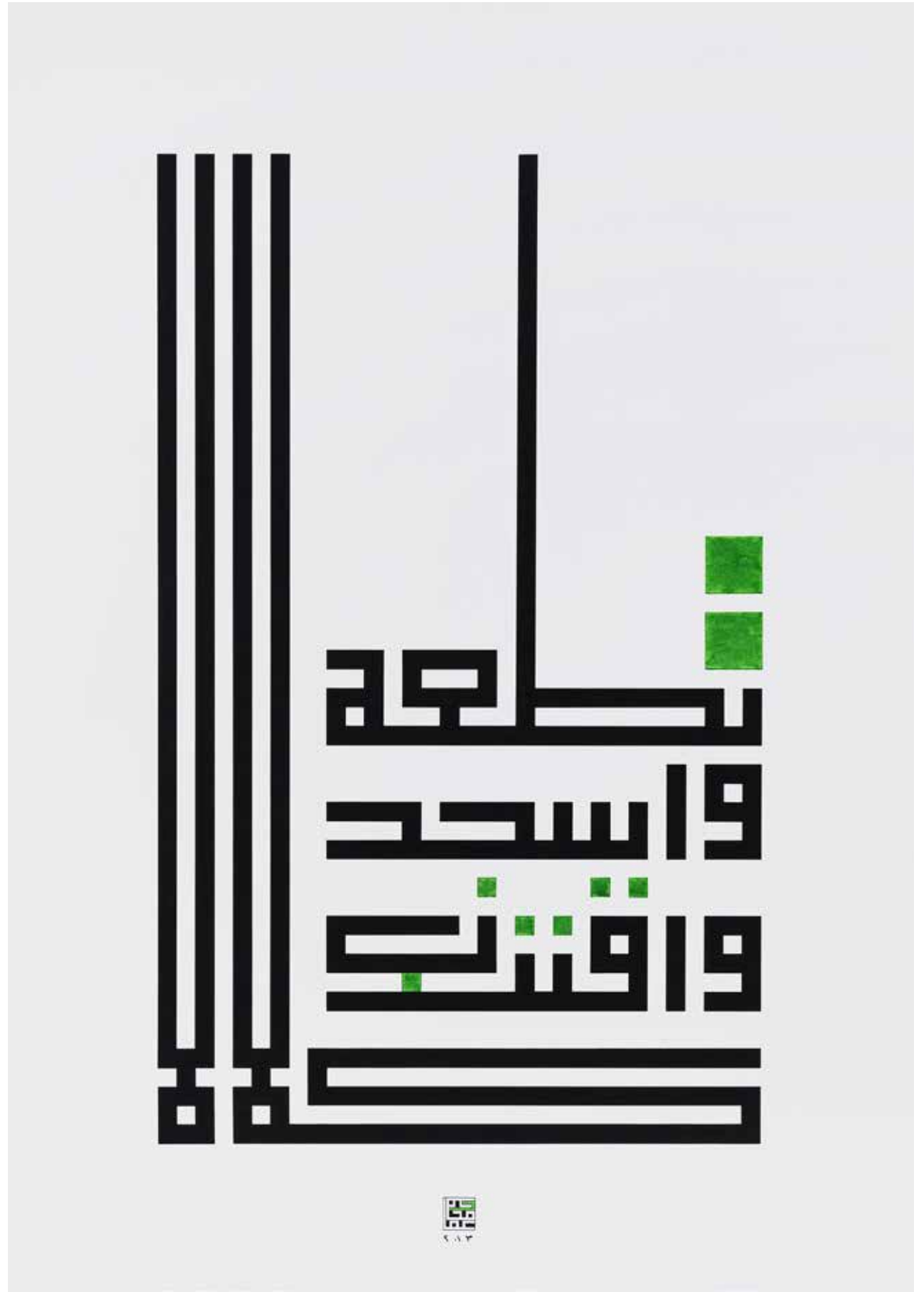
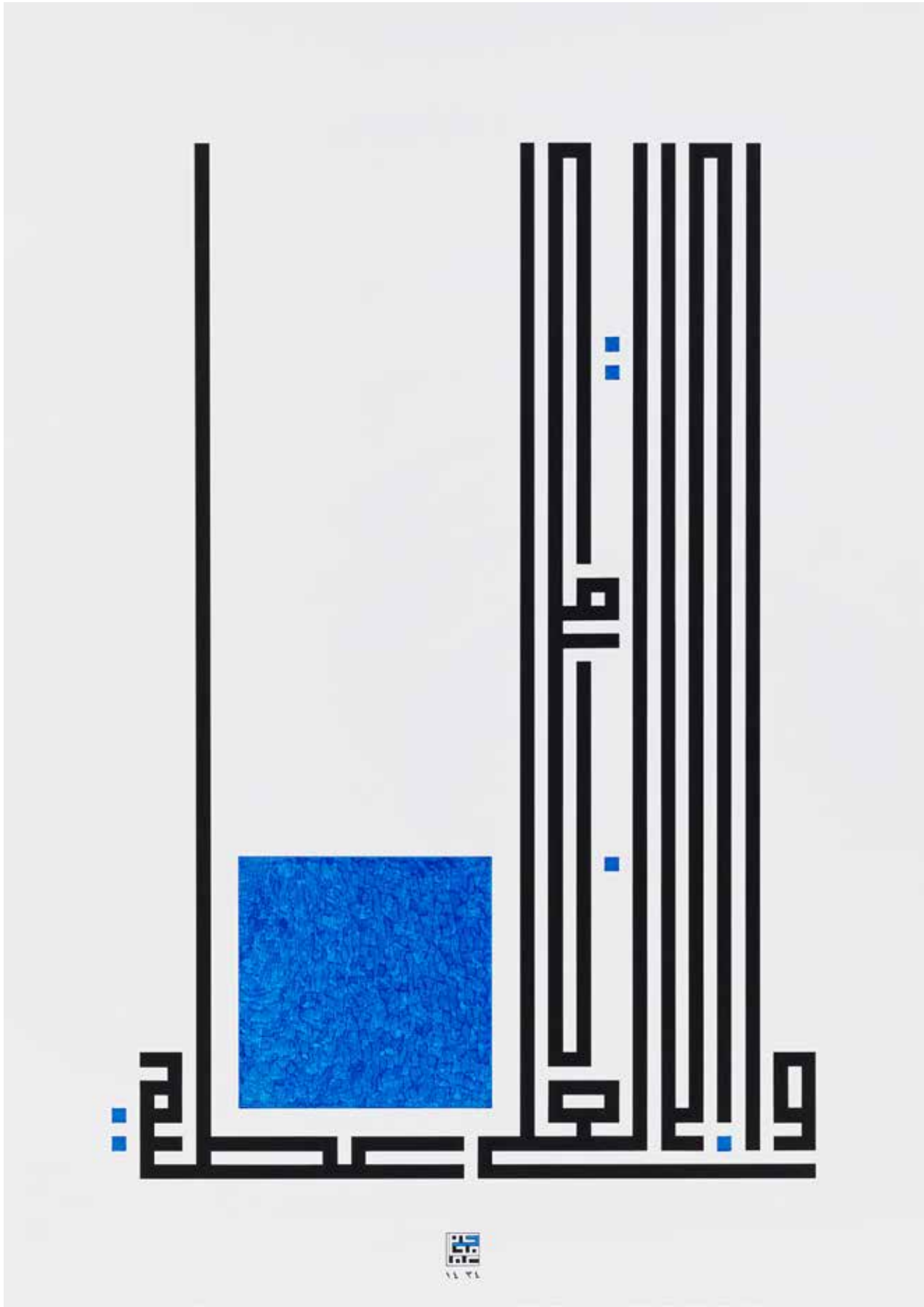




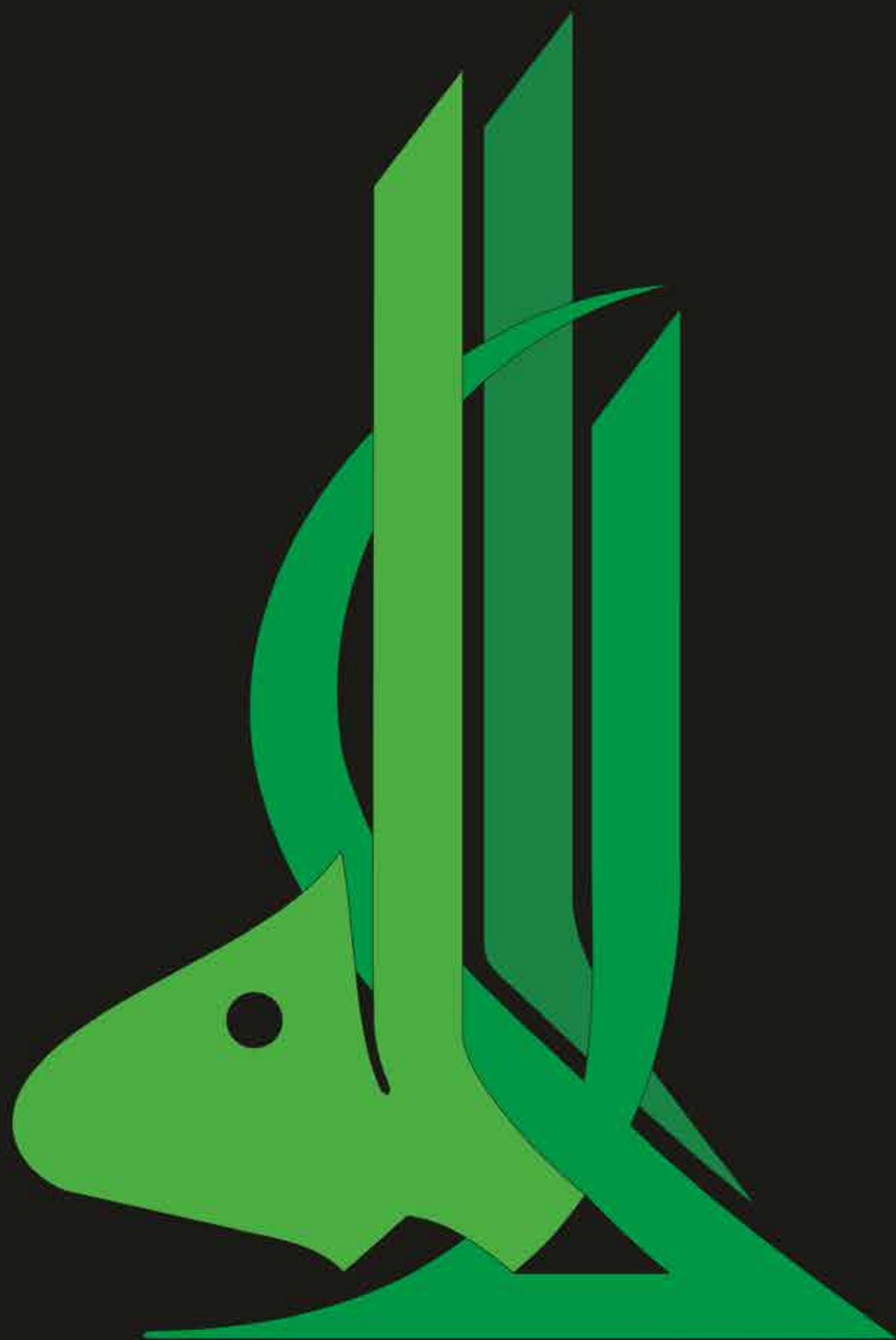
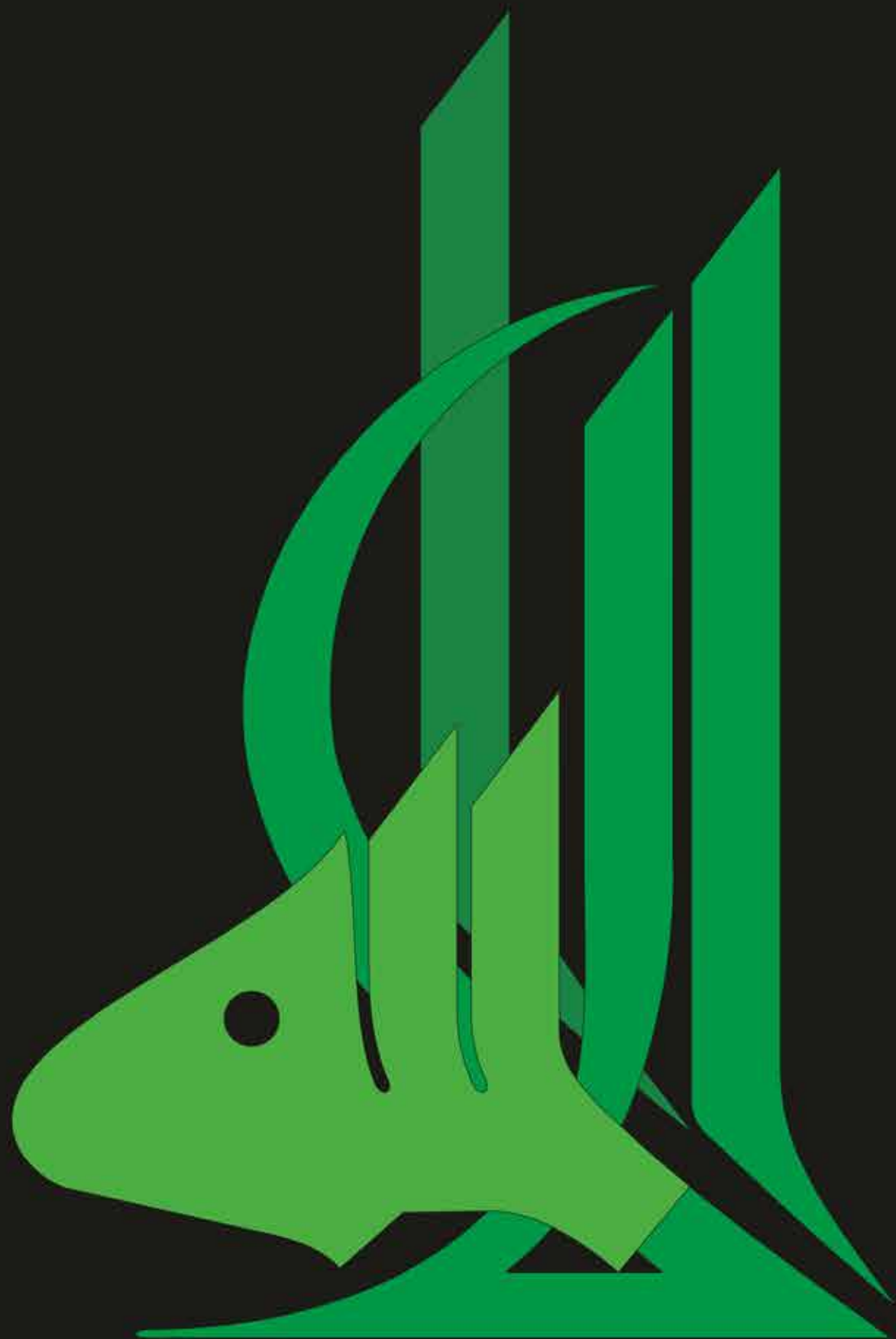




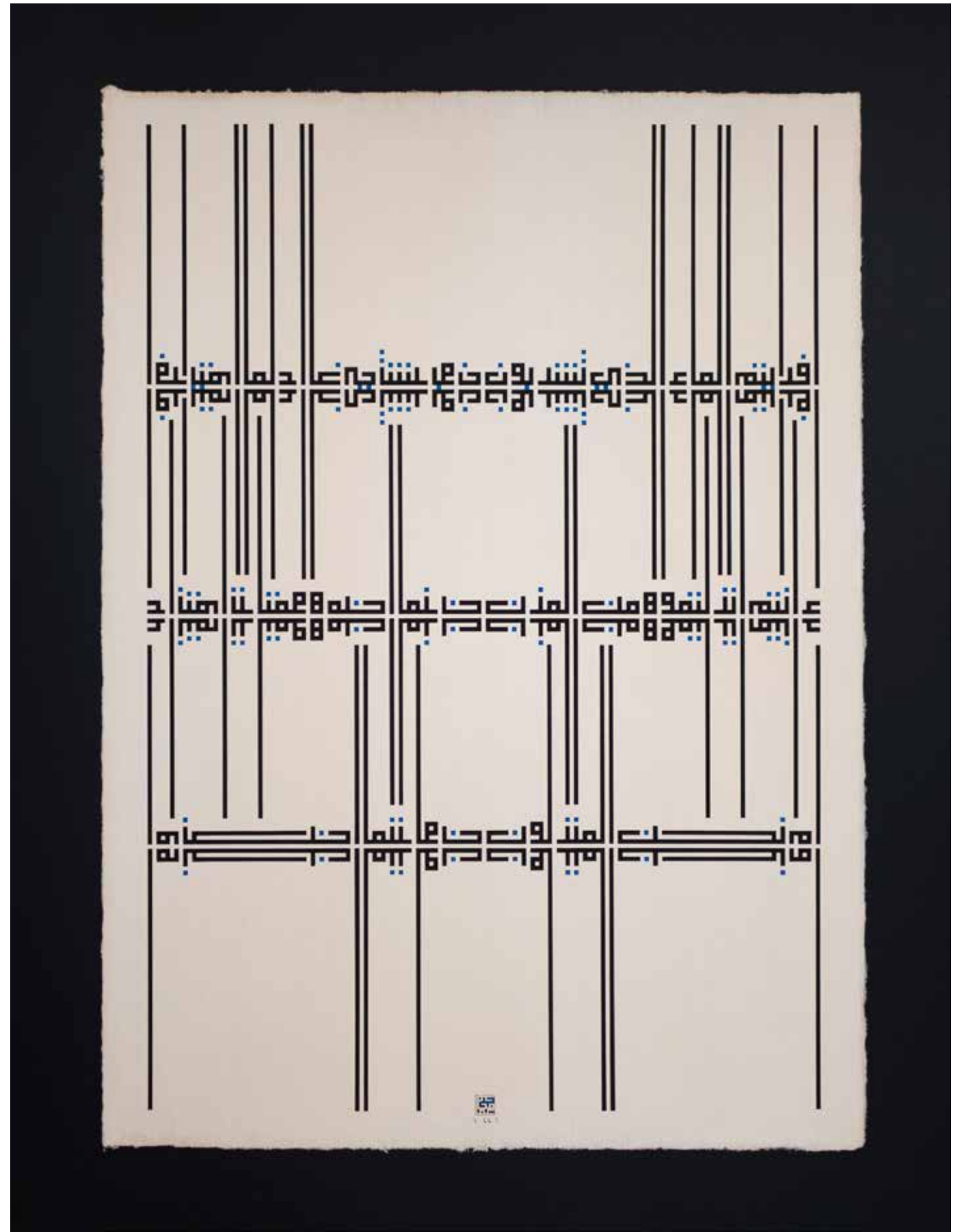
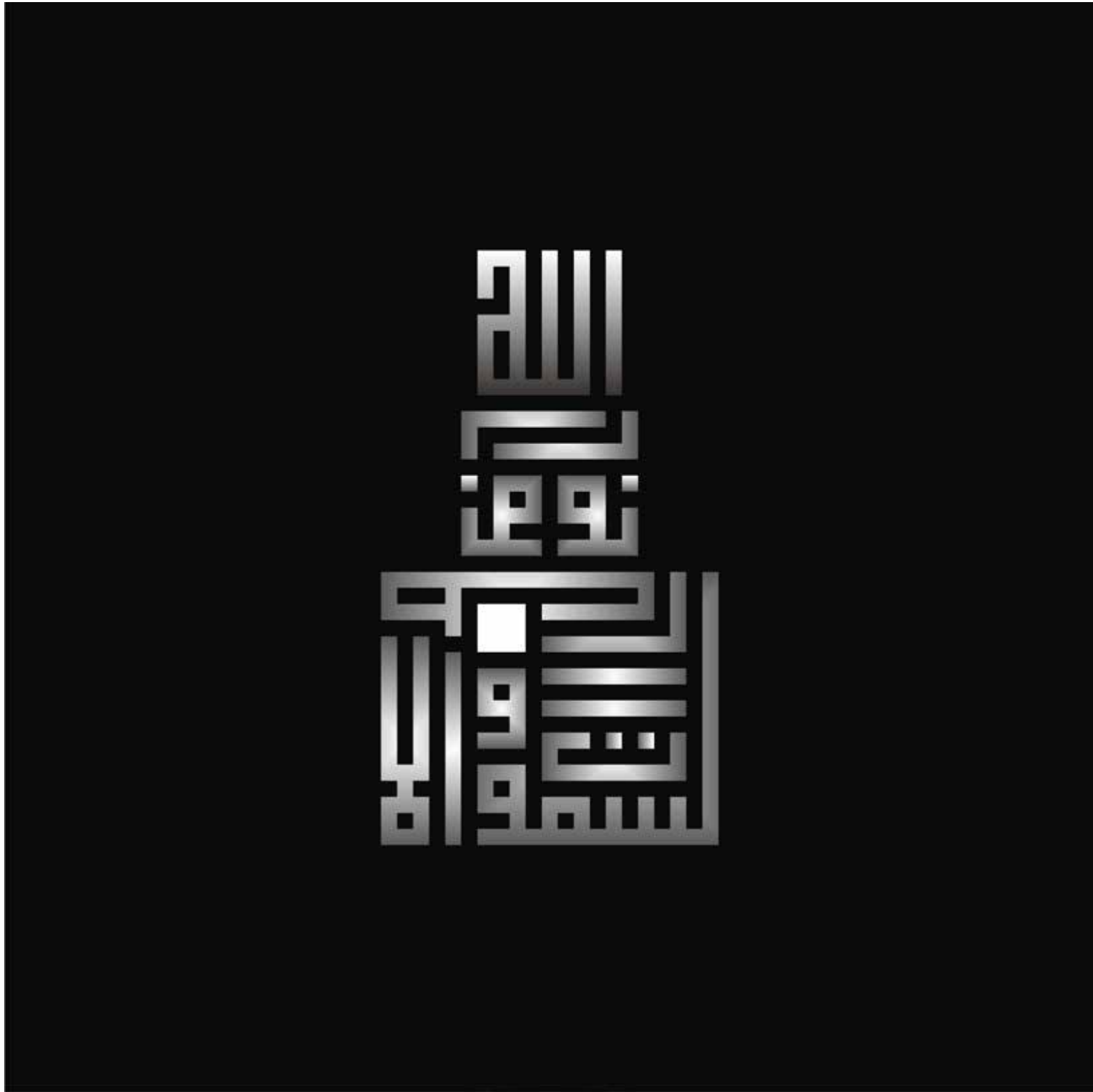


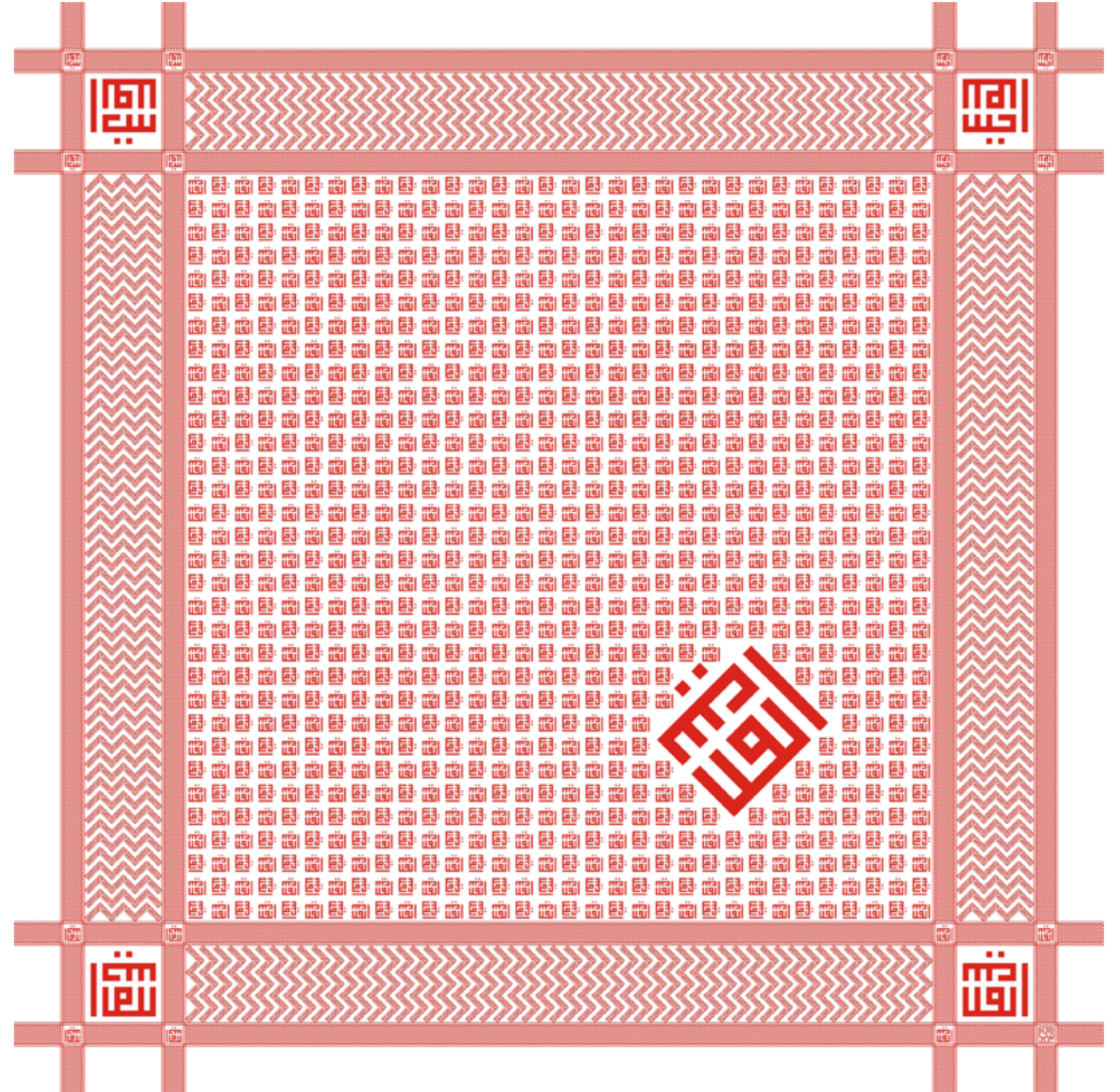
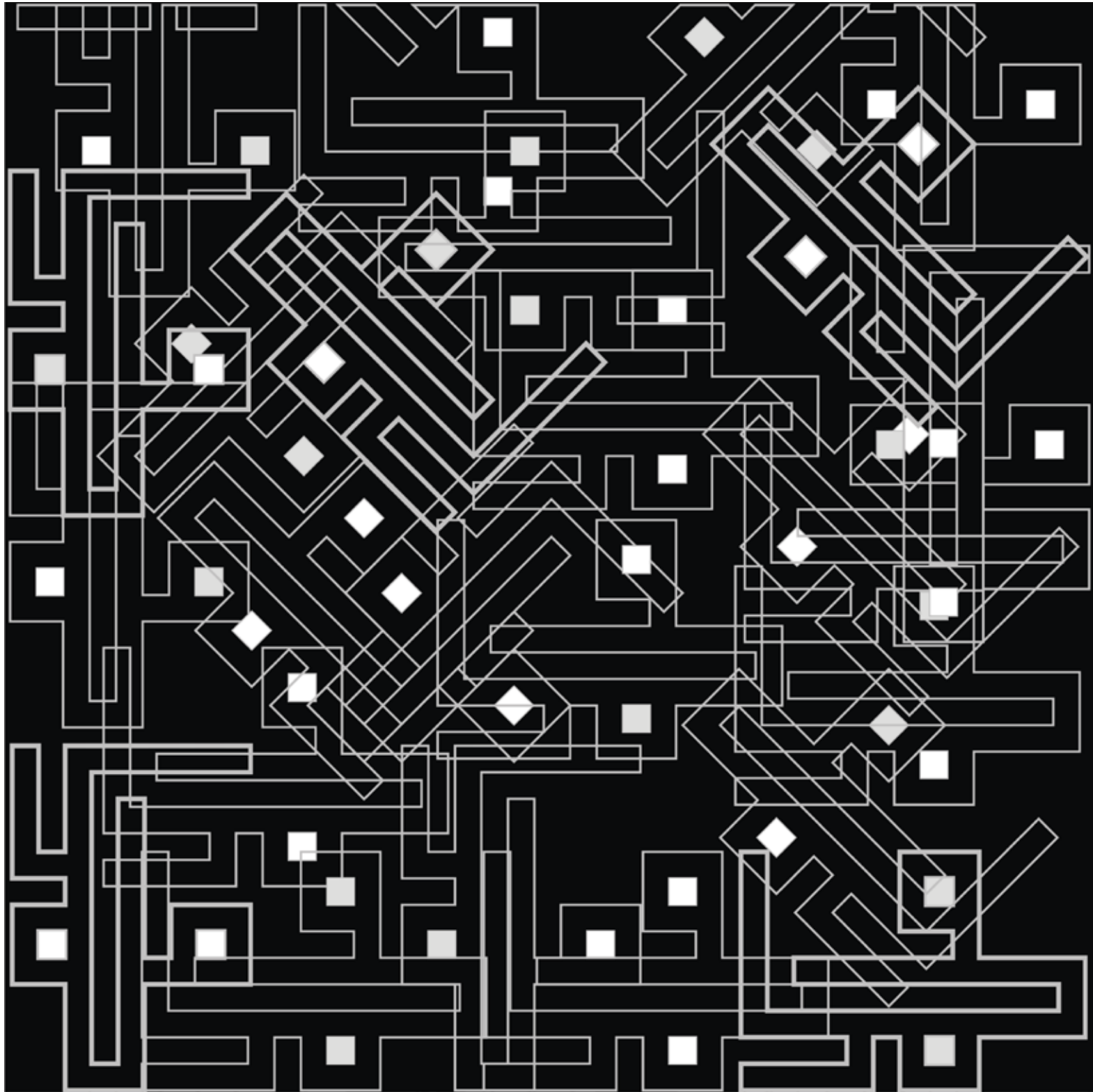


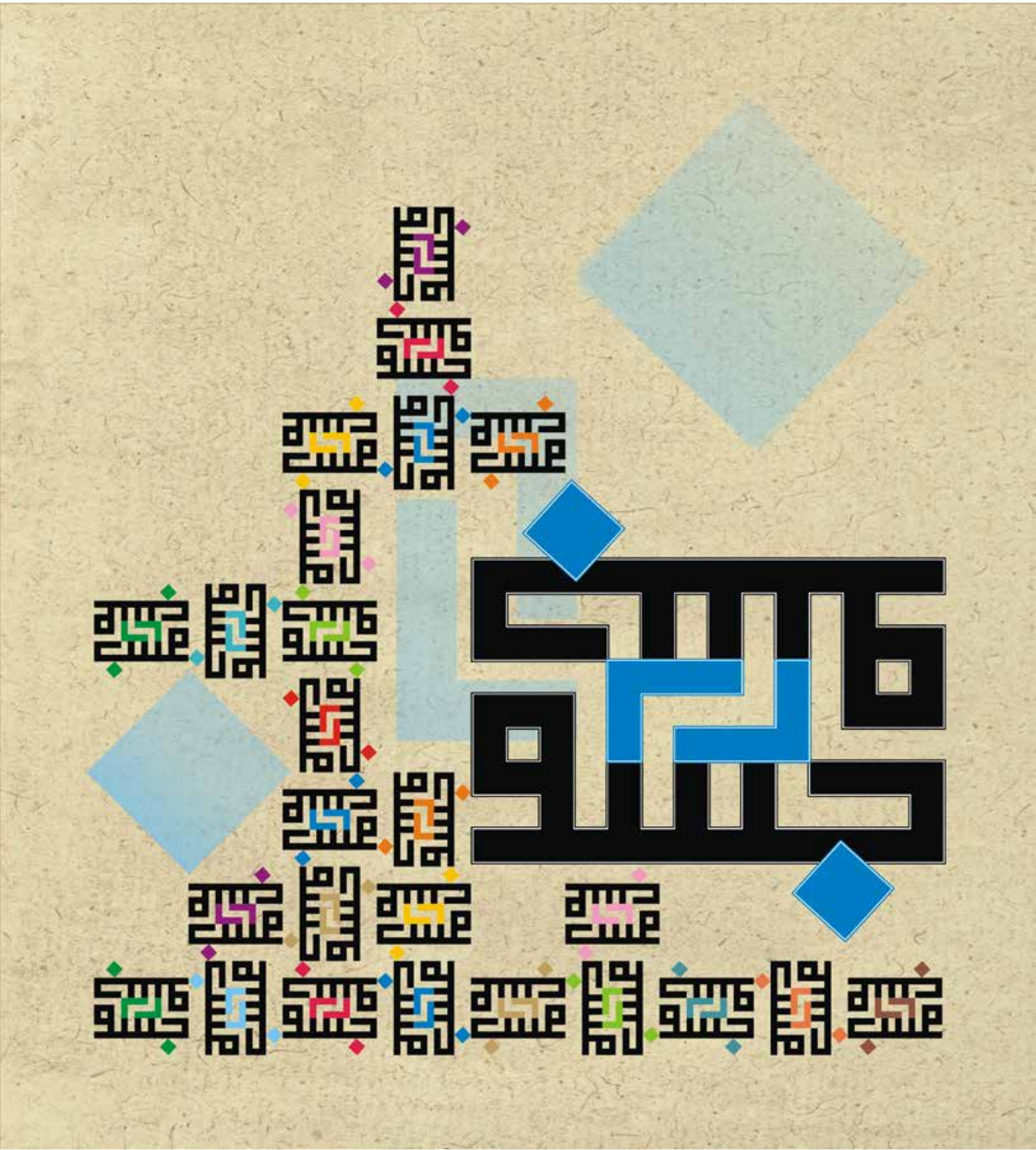


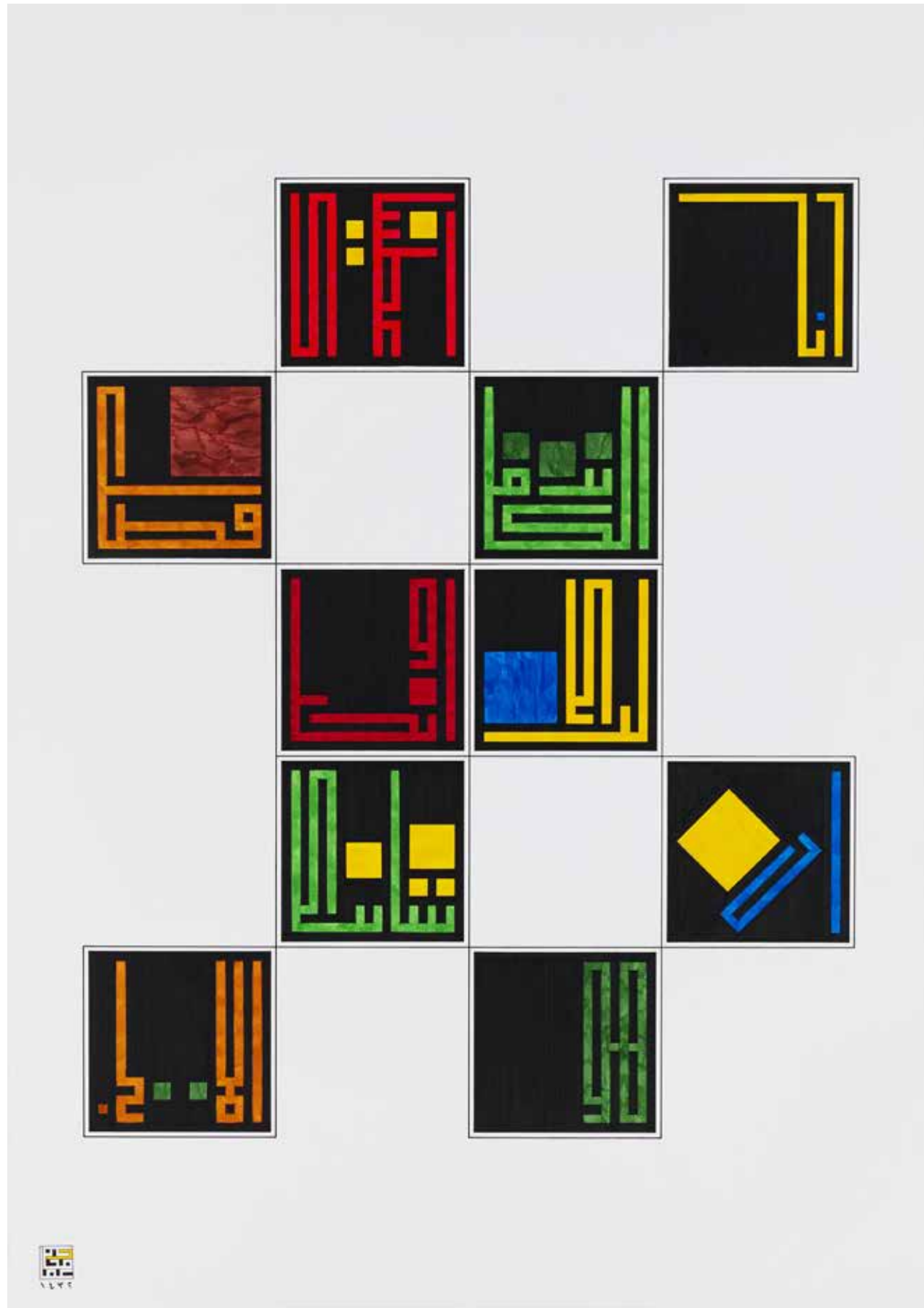


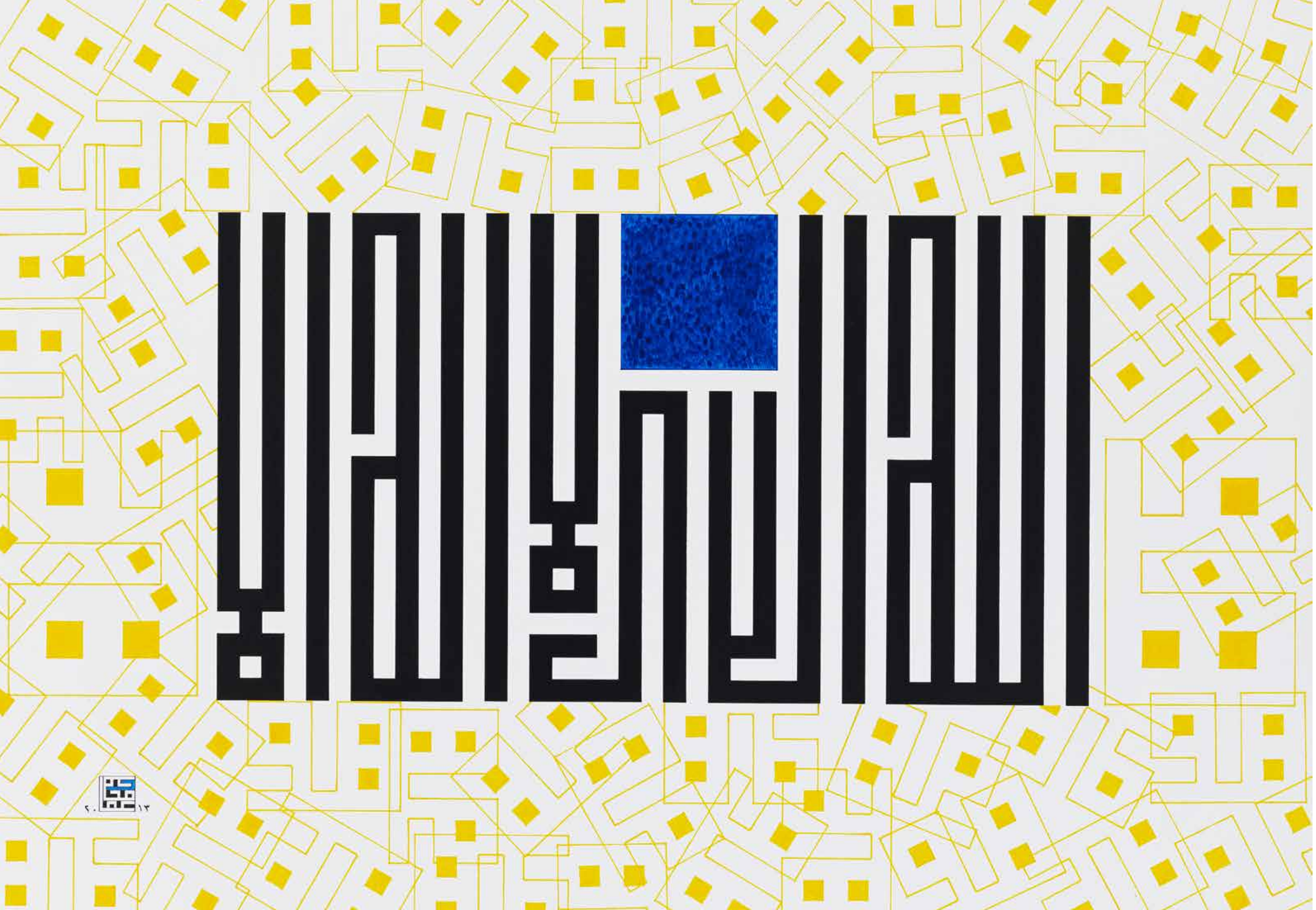


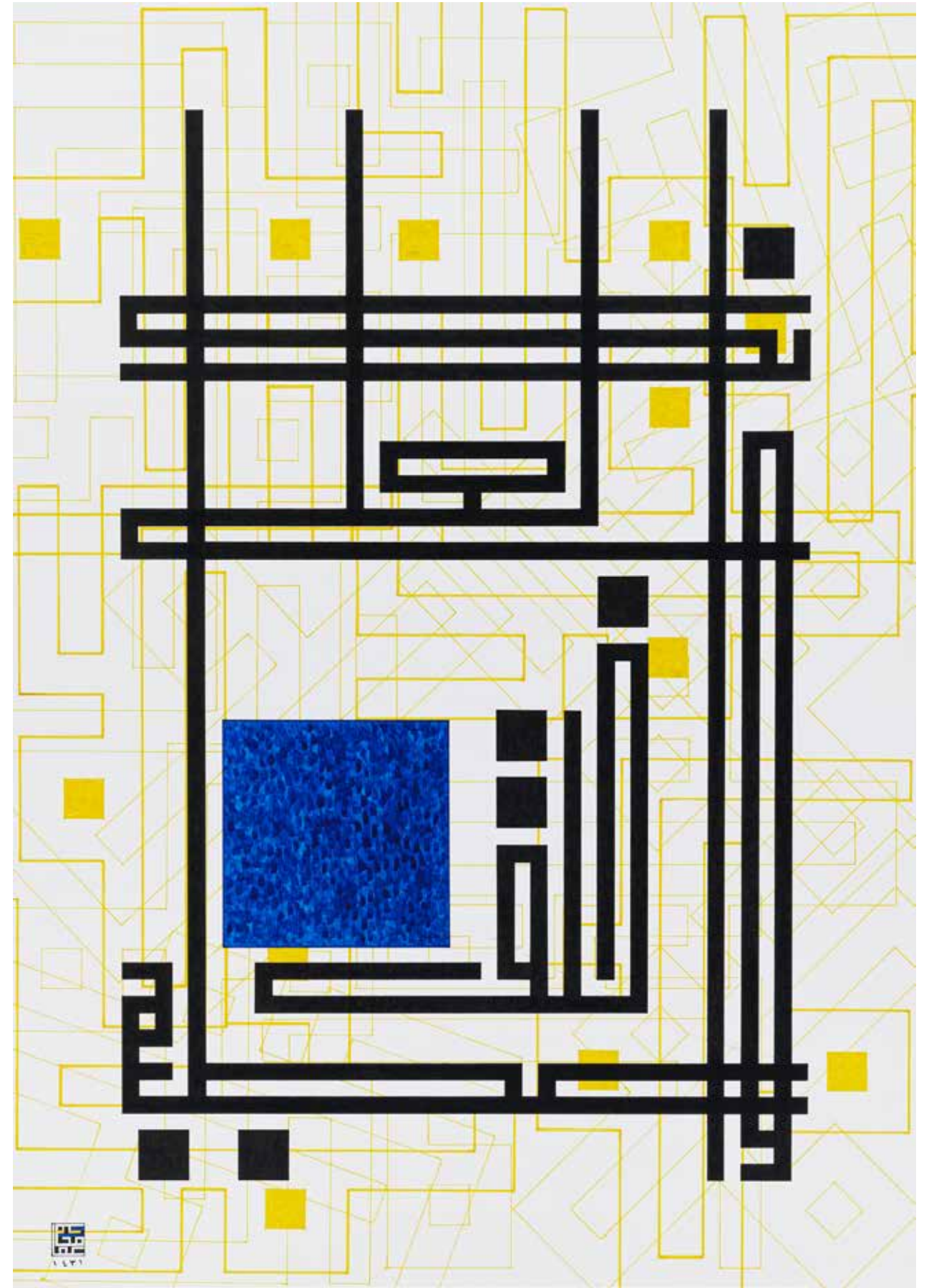
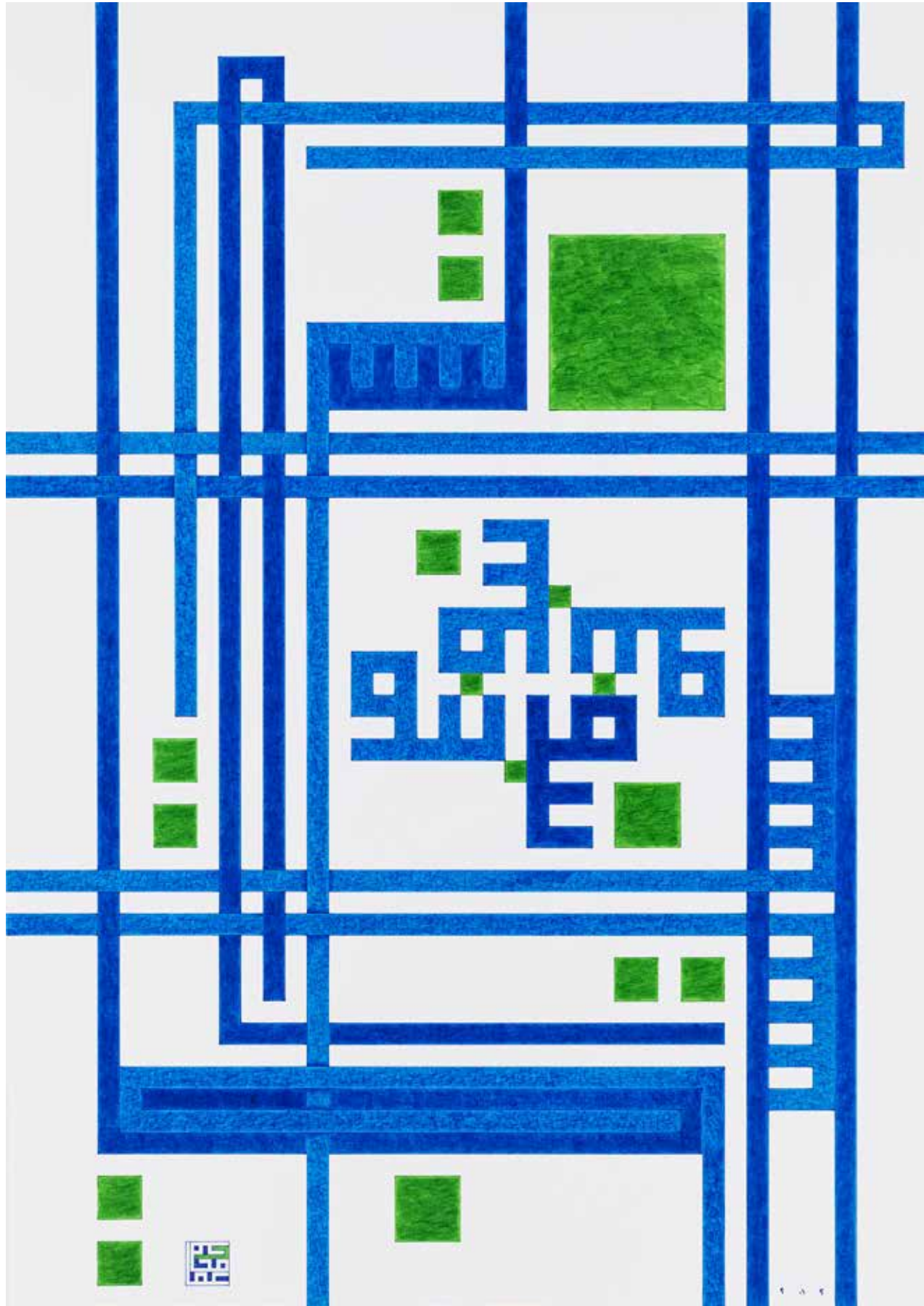


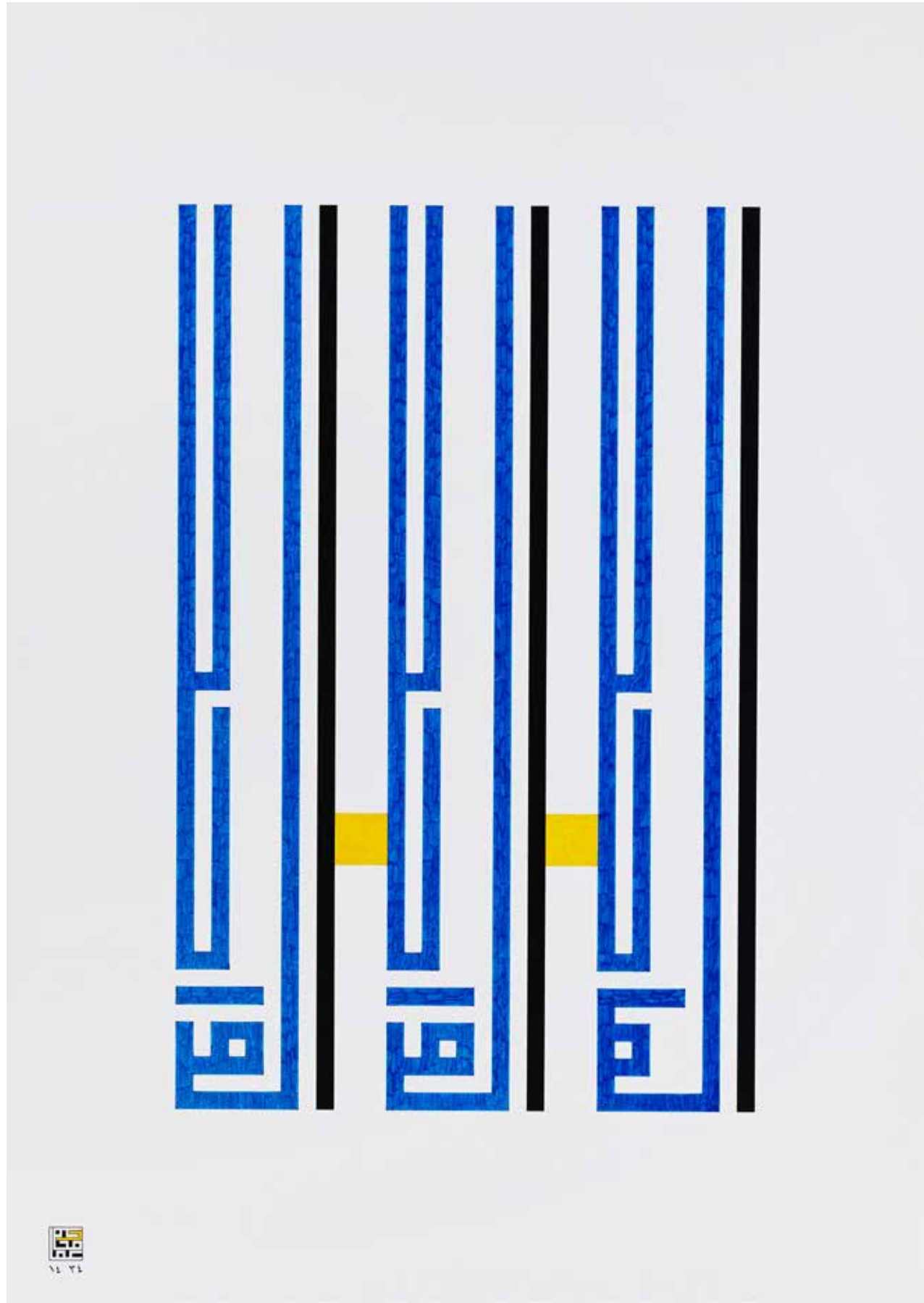


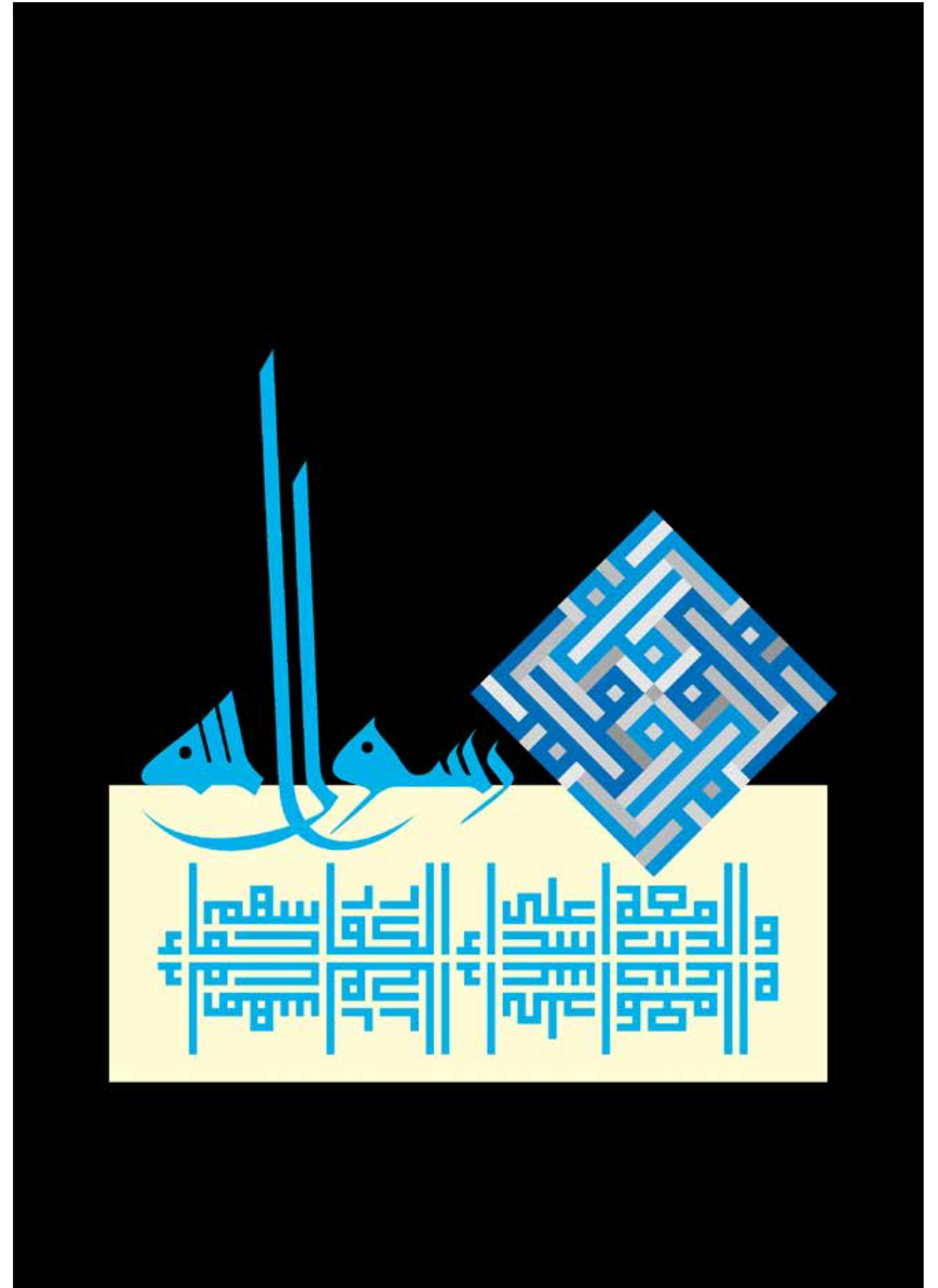
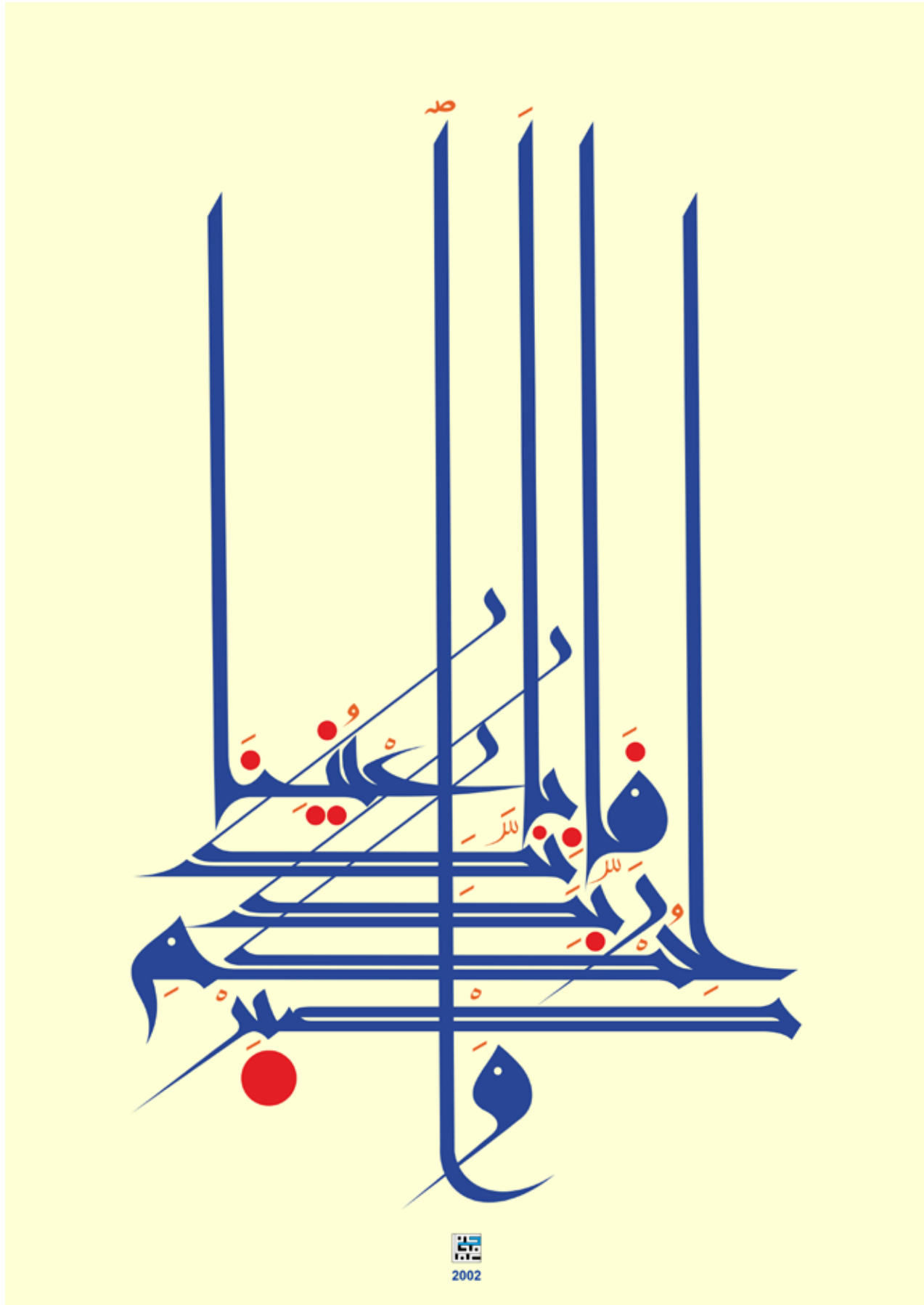


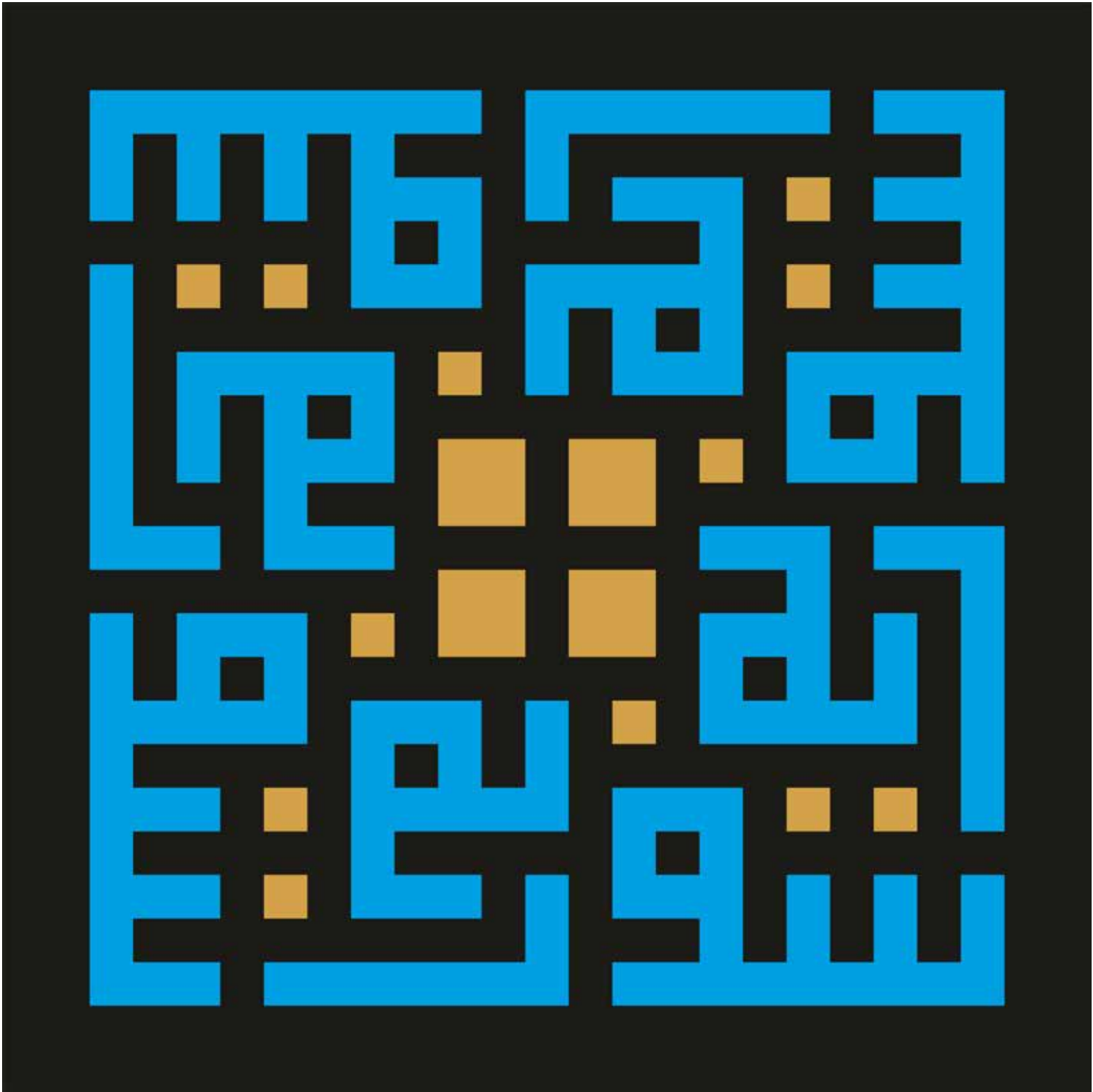
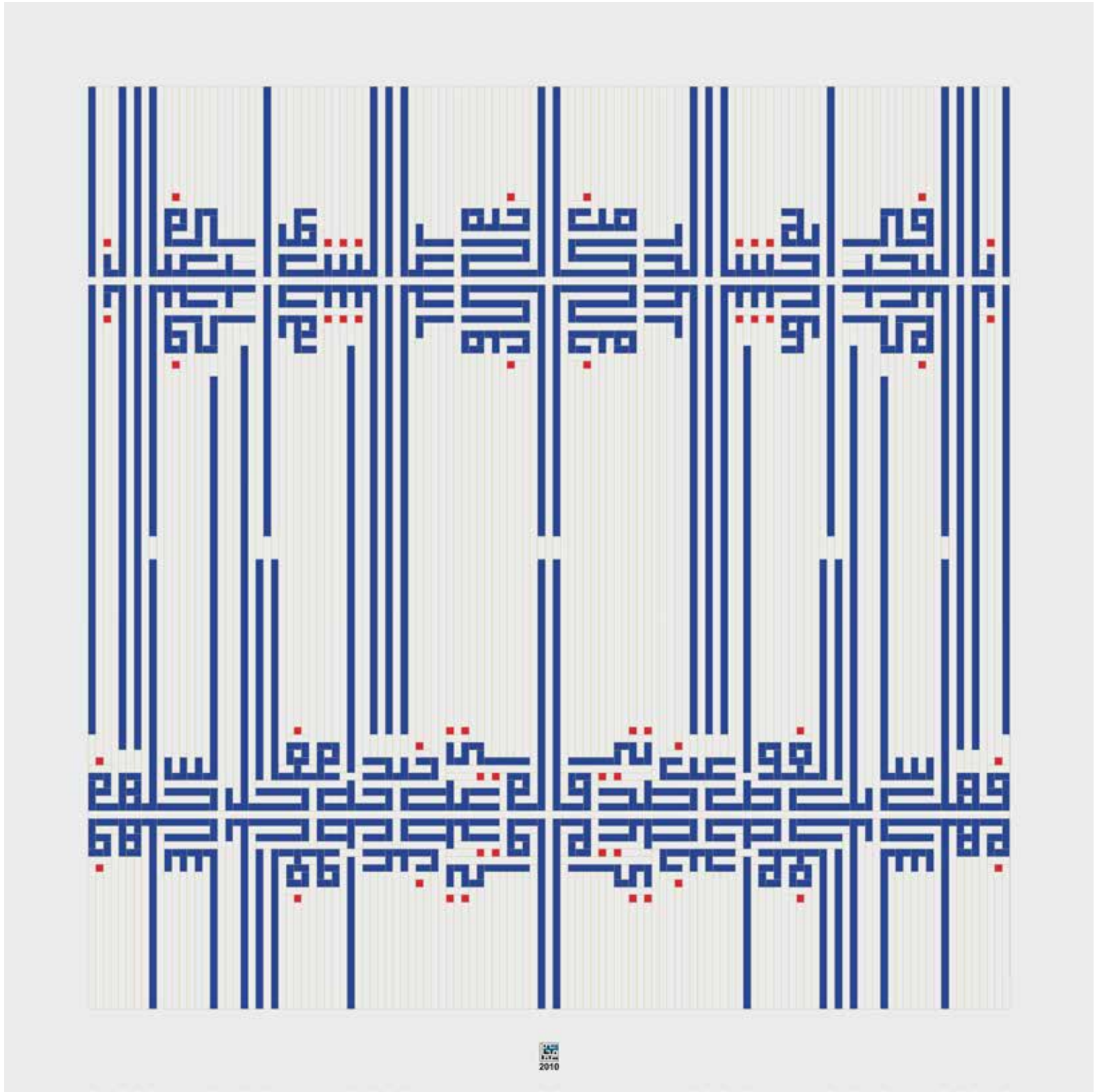


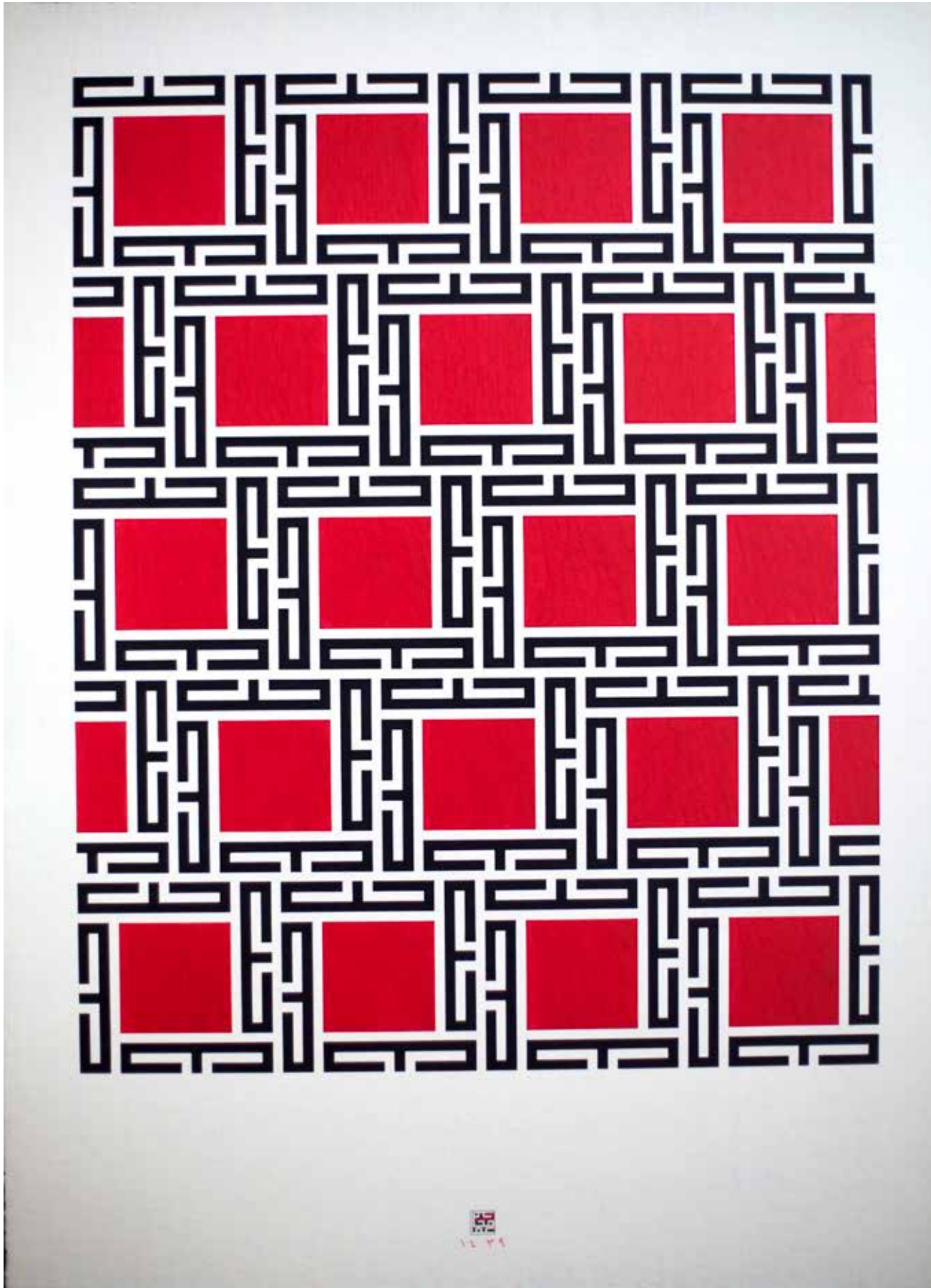


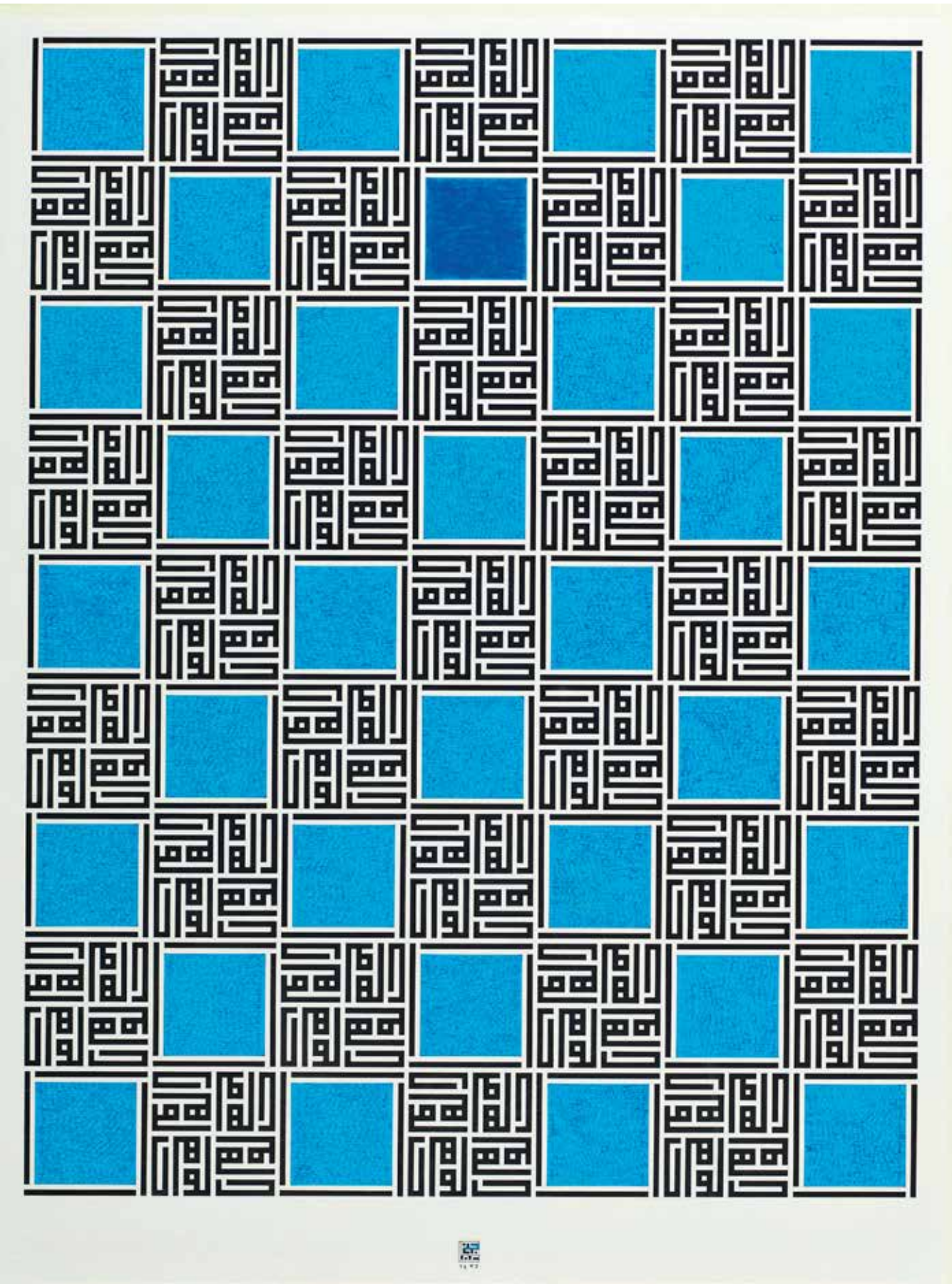
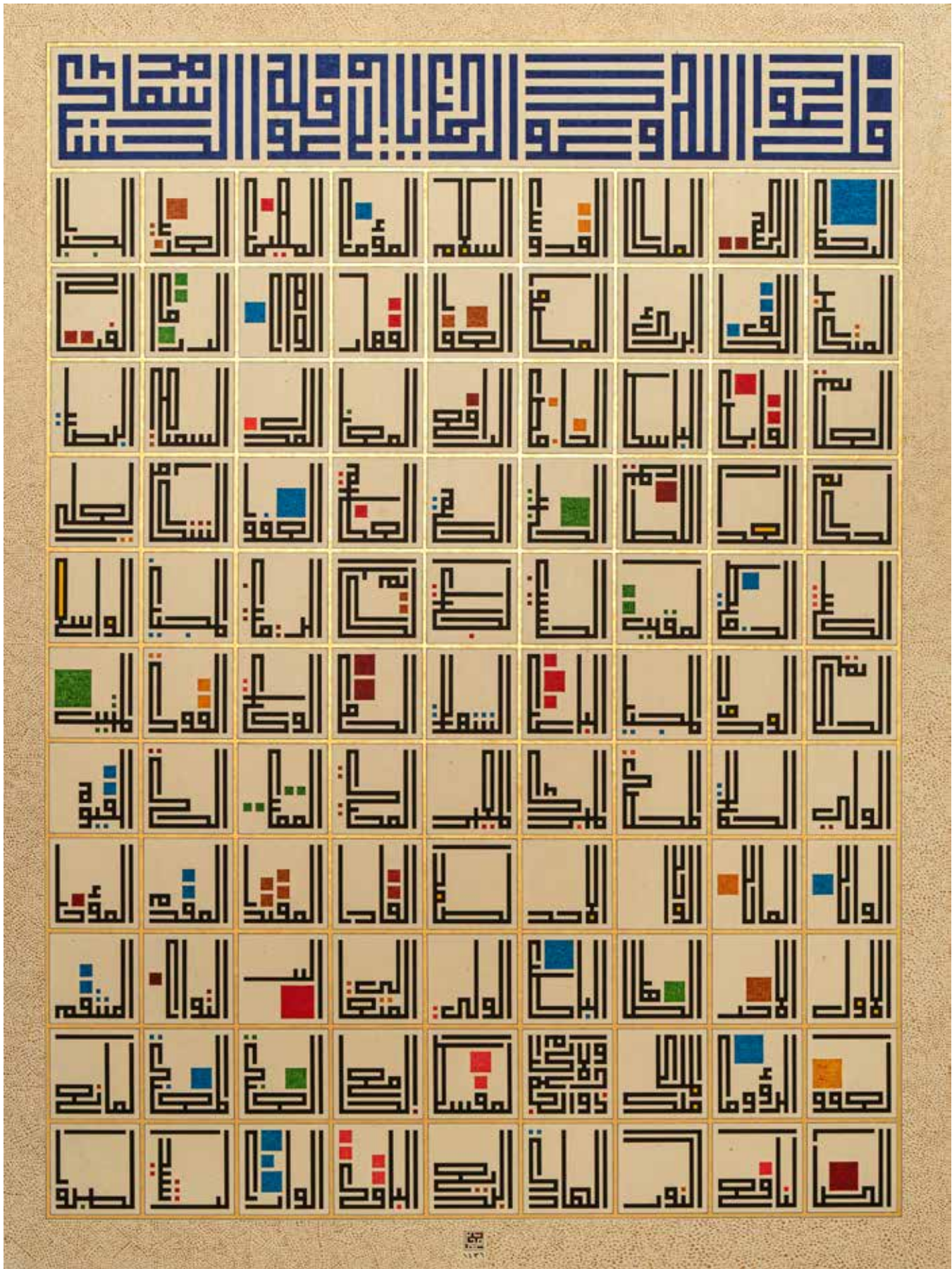


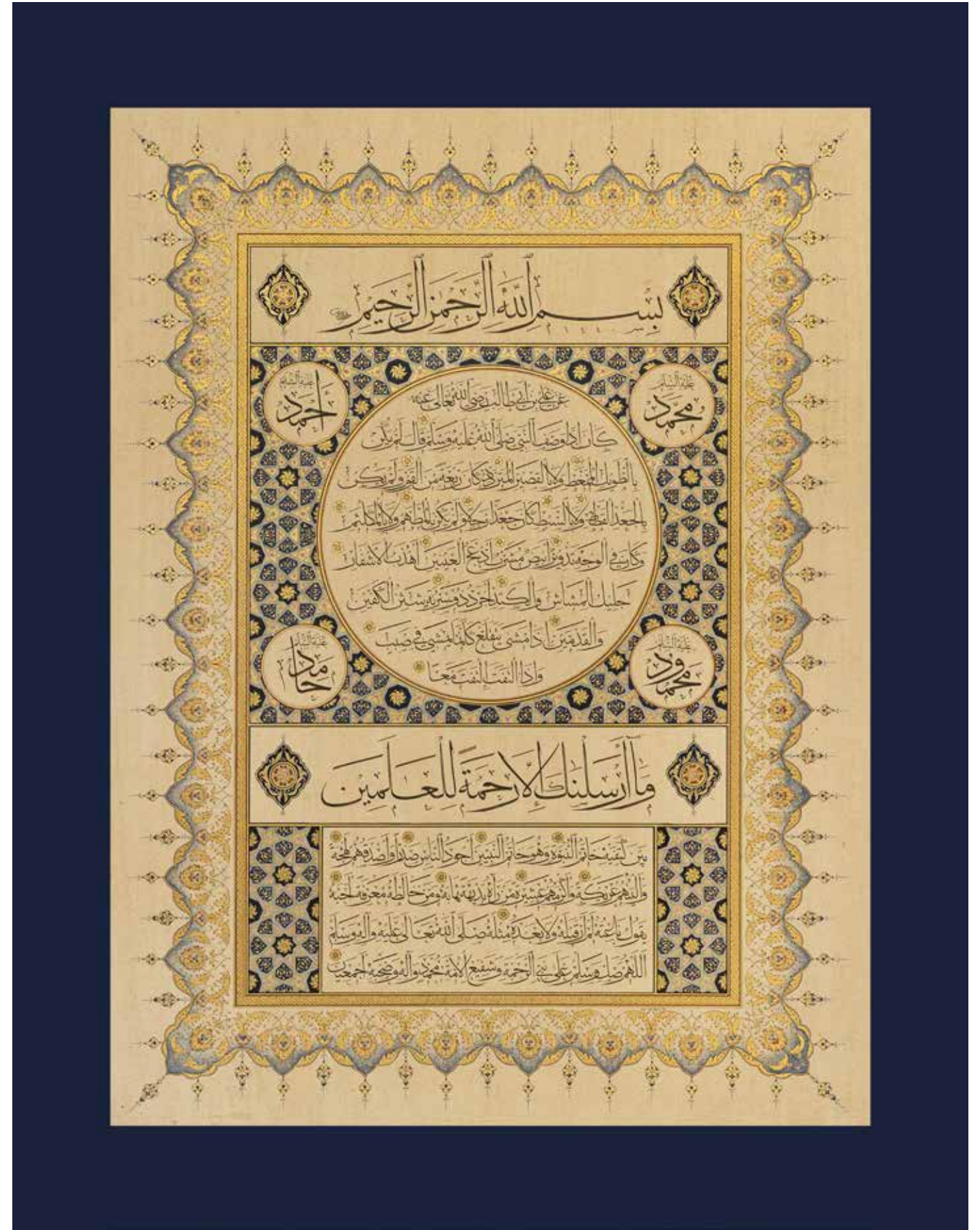
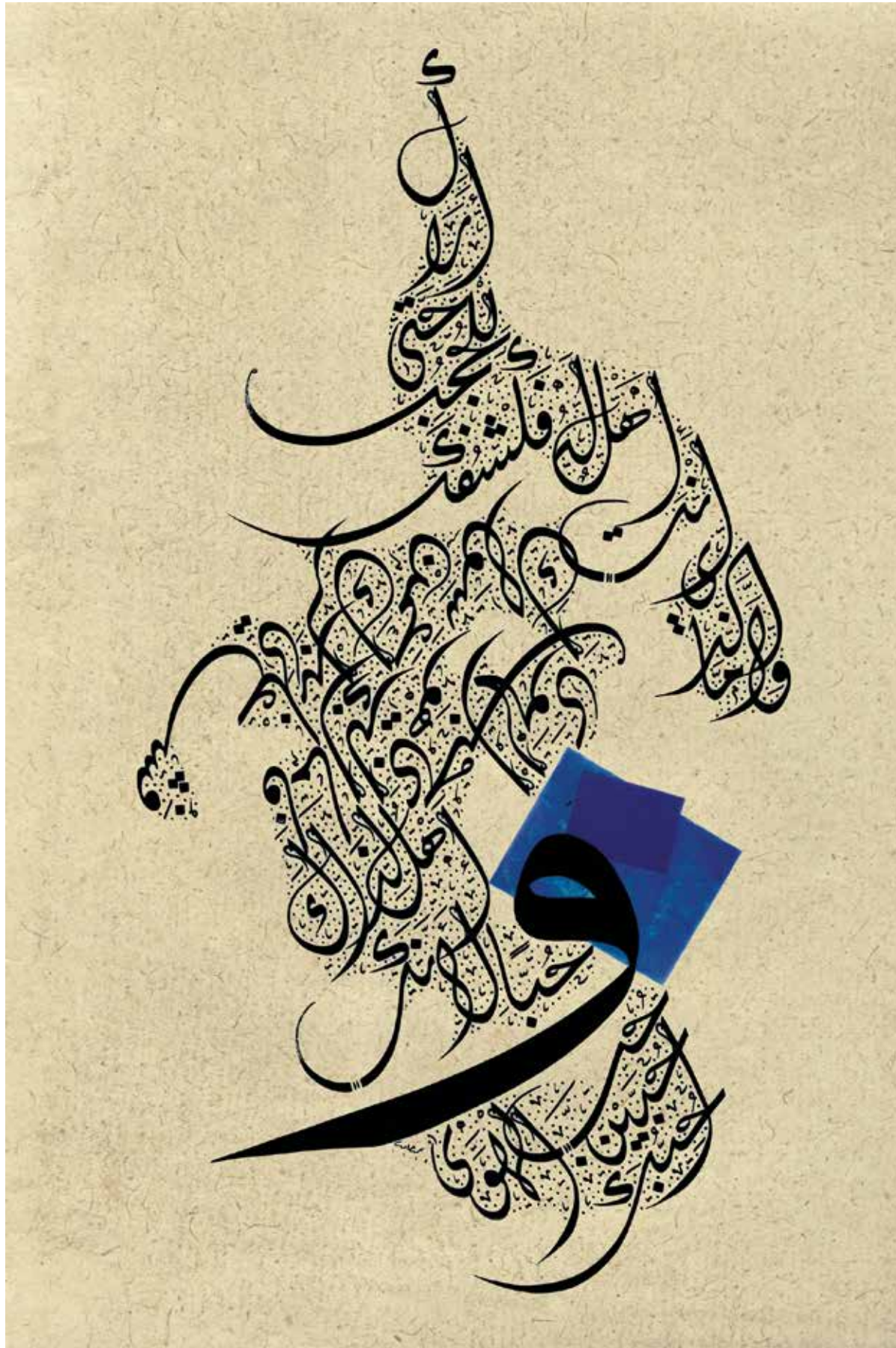


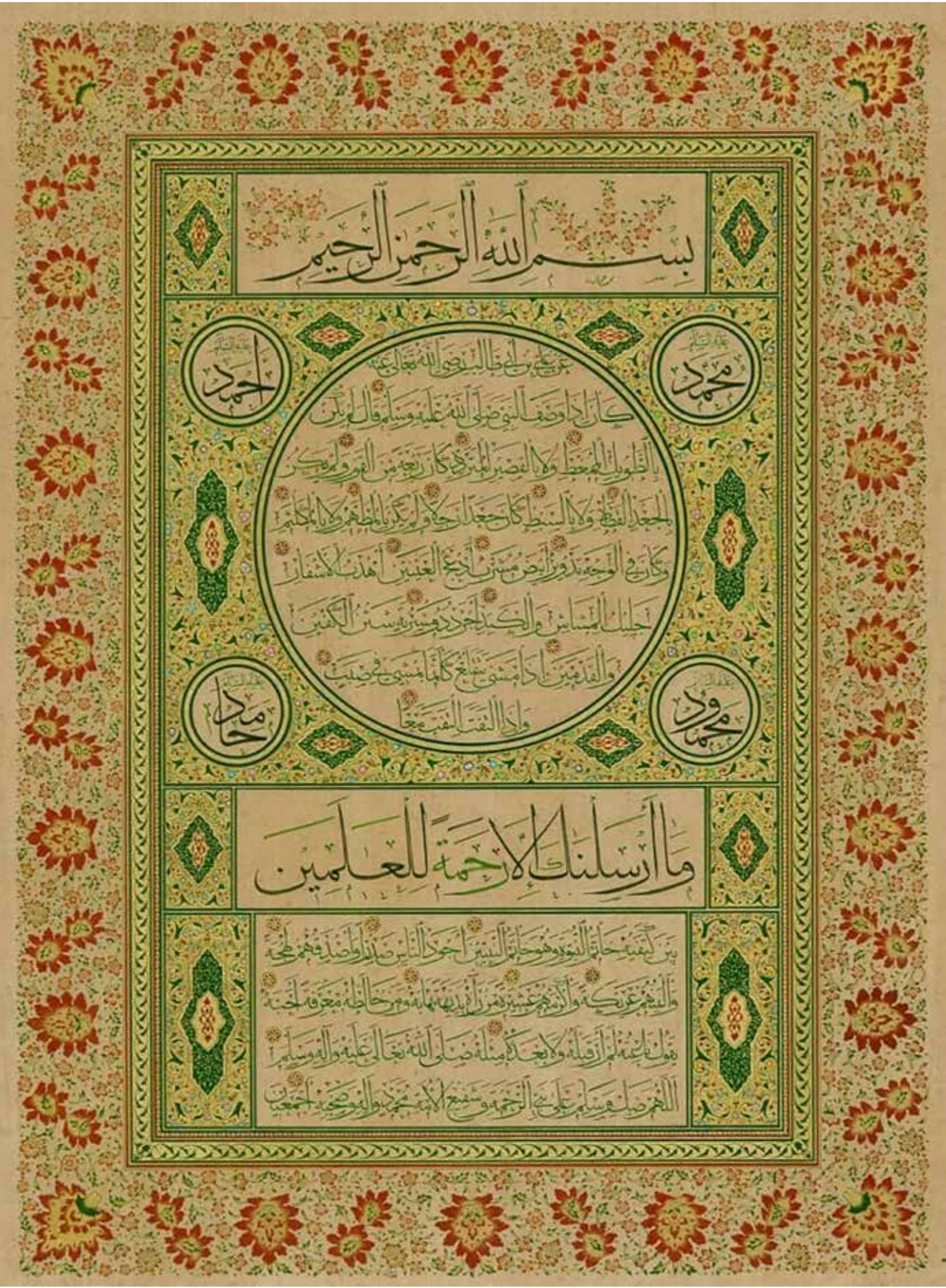
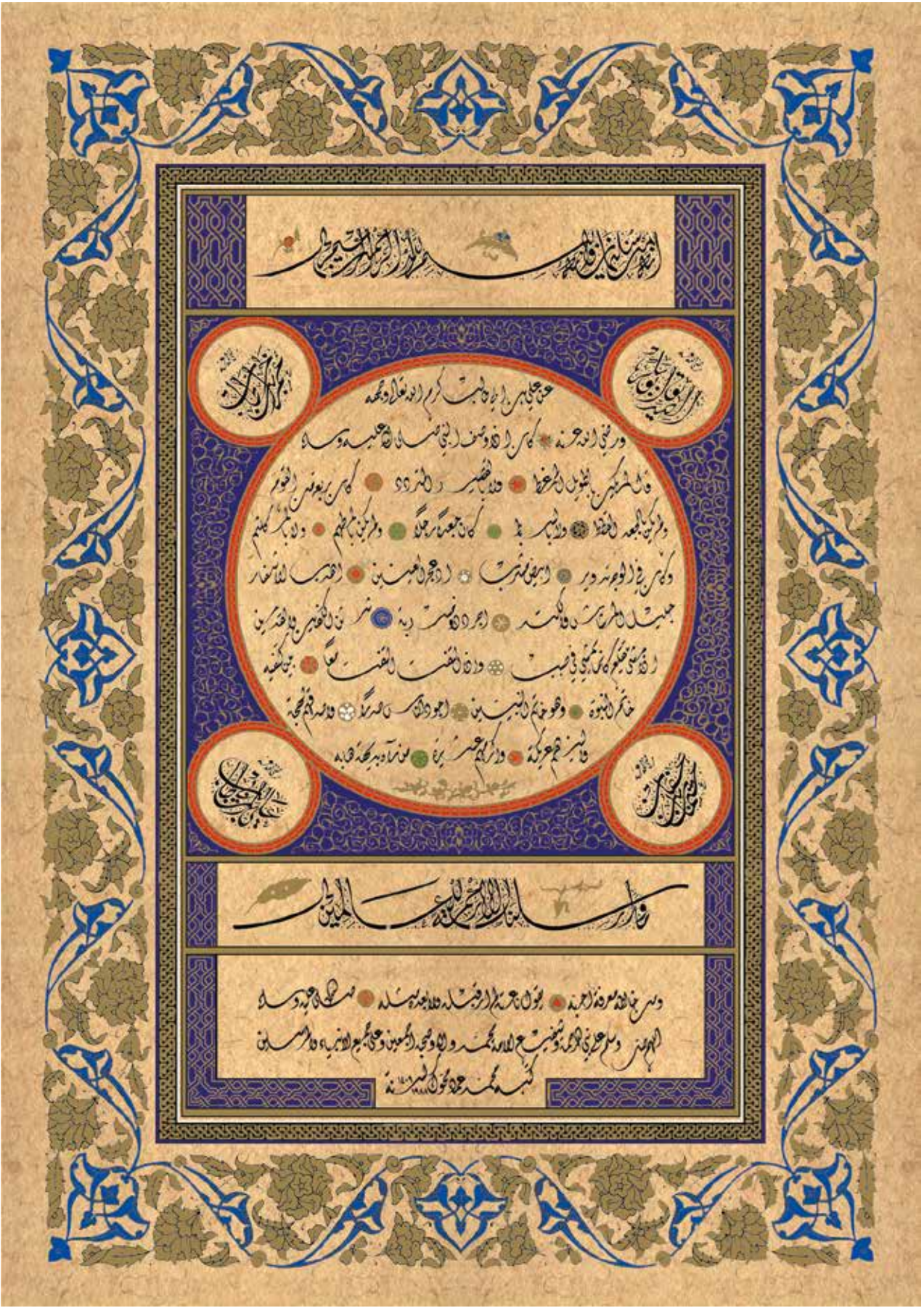


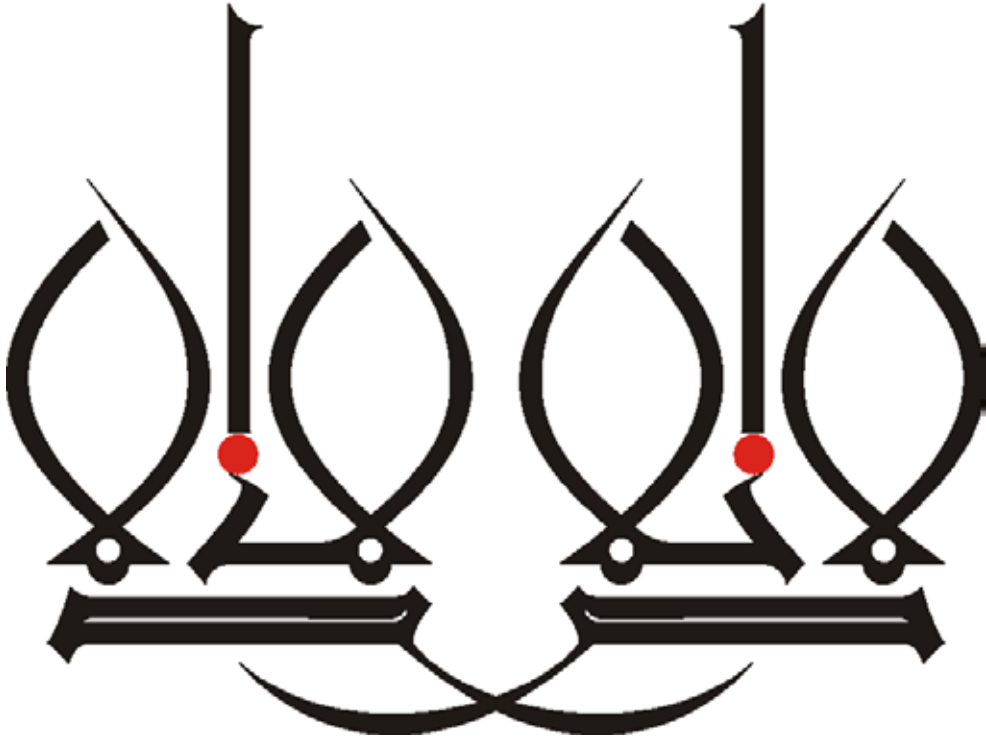












Kur'an-ı Kerim'den bazı sureler içeren “*vefa ve samimi olma*” anlamına gelen “*İHLAS*” adlı tablo eserdir. Fildişi renginde 16 cm genişliğinde ve 1065 cm uzunluğunda rulo sama şeklinde *khadi* türünden el yapımı kâğıttan oluşan bu tablo içinde Kur'an-Kerim'den dört sure yer almaktadır. İlki, 24 ayar altın yaldızlı kahverengi mürekkeple Memlükler'e özgü tarzla süslü bir çerçeve içinde Reyhani stiliyle yazılan Fatiha Suresi. Ardından Besmele ve tablonun tüm çevresine yayılan Kehf Suresi, surenin devamı kırmızı ve yeşil tonlamalı Reyhani yazıyla dikey olarak yer almakta ve ayetler arasında altın yaldızlı aralar verilerek bazı harflere de kırmızı renk verilmiştir. Sonunda yine altın yaldızlı kahverengi mürekkeple Memlükler'e özgü tarzla süslü Reyhani stiliyle yazılmış İhlas Suresi gelmektedir.

Kehf Suresi'nin hemen ardından koyu mavi renkte Gubari hat stiliyle çekilen bant şeklinde bir şerit ve kırmızı renkte Lafza-i Celal ile -*Hizb-ü Envari'l Hakaik'in Nuriye*-dua yazısının metni yer almaktadır. Daha sonra Memlükler'e özgü tarzda bir başlık süslemesi eşliğinde kahverengi, siyah, mavi, yeşil ve Hint kırmızısı mürekkep kullanılarak İhlas Suresi'nin çeşitli hat stilleriyle yazıldığı görülmektedir.

Besmelesinin Hicri dördüncü asırdan hattat İbni'l Bevvab usulü ile yazılmış olan İhlas Suresi Reyhani hat ile yazılmıştır. Sırasıyla Sülüs ve Nesih hatları ile Karalama -Meşk-, hicri onuncu asırdan hattat Ahmed Karahisari usulü ile yazılan besmele ve Gubari hat ile yazılan *İhlas* ile çevrelenmiş Reyhani hattın başka bir oluşumu gelmektedir.

Lacivert mavisi renkte kareli Kufi bir yazı ile Besmele ve geometrik süslemeler zemininde Müselsel hat stiliyle İhlas'ı görmekteyiz.

Muhakkik yaldızlı aralıklarla altın işlemeli Celi yazıyla İhlas. Köşeli kareli açılarla Kufi bir başka ayna yansımali oluşumun ardından birkaç renkle tekrarlanan Gubari hat ile İhlas'ı içeren kare şeklinde geometrik süsleme.

Hattat Aziz Rufai usulü ile kırmızı renkte dairesel Sülüs yazısıyla İhlas.

Dairesel şekilde Sülüs yazı ile İhlas, arsından lacivert mavi ile hattat Sami Efendi usulü ile Celi Sülüs ve on beş ayrı kare şeklinde tekrarlanan İhlas.

Biri Gubari yazı ve süslemeli olmak üzere iki adet Lafza-i Celal'i içeren Fatımi Kufi hat ile yazılı Lafza-i Celal. Üzerinde tekrarlanarak Gubari hat ile yazılan İhlas Suresi'nin bulunduğu bir arka plan. Bitiminde ise iki Besmele; biri, tekrarlanan sekiz adet kare şeklinde, hattat Hamid Aytaç (Amedi) usulü ve Müselsel hat ile yazılan Besmele, diğeri ise Muhakkik ve Muhakkik Celi ile yazılmıştır.

Hicri birinci yüzyıla özgü eski Kufi hat ile yazılı, ardından, hicri beşinci yüzyıla özgü Maşrık (doğu) Kufi hat ile yazılı İhlas ve sırasıyla Nesih, Mağribi Nesih, Rika, Divani, Celi Divani ve Nesih Talik olmak üzere çeşitli hat stilleri ile yazılı İhlas.

Sonrasında yaldızlı aralıklarla yeşil tonlamalı kahverengi mürekkeple dikey şekilde Reyhani hat ile yazılı Vakıa Suresi.

Değişik asıllara ait çeşitli Besmeleler. Bunlara ek olarak İhlas Suresi'ne yapılan her süsleme çeşidi hattın türü, zamanı ve usulü ile uyum içindedir.

Tablonun son bölümü hattat Muhammed İmad'ın imzasını ve tezhibini taşımakta olup kendisi 1378 hicri Halep doğumludur. Kendisinin Muhakkik Celi Hat ile bir Kur'an-ı Kerim nüshası ile Muhakkik, Reyhani, Sülüs, Nesih, Maşrık Kufi ve Celi Divanı hat türleri ile kırka yakın Kur'an-ı Kerim Cüzleri bulunmaktadır...

Tablo eser “Çifte Kıрма” adı verilen bir yöntemle gümüşten yapılmış ve tablonun teması olan -İhlas- başlığını ayna yansıması şeklinde taşıyan özel bir kutu içerisinde muhafaza edilmektedir.





